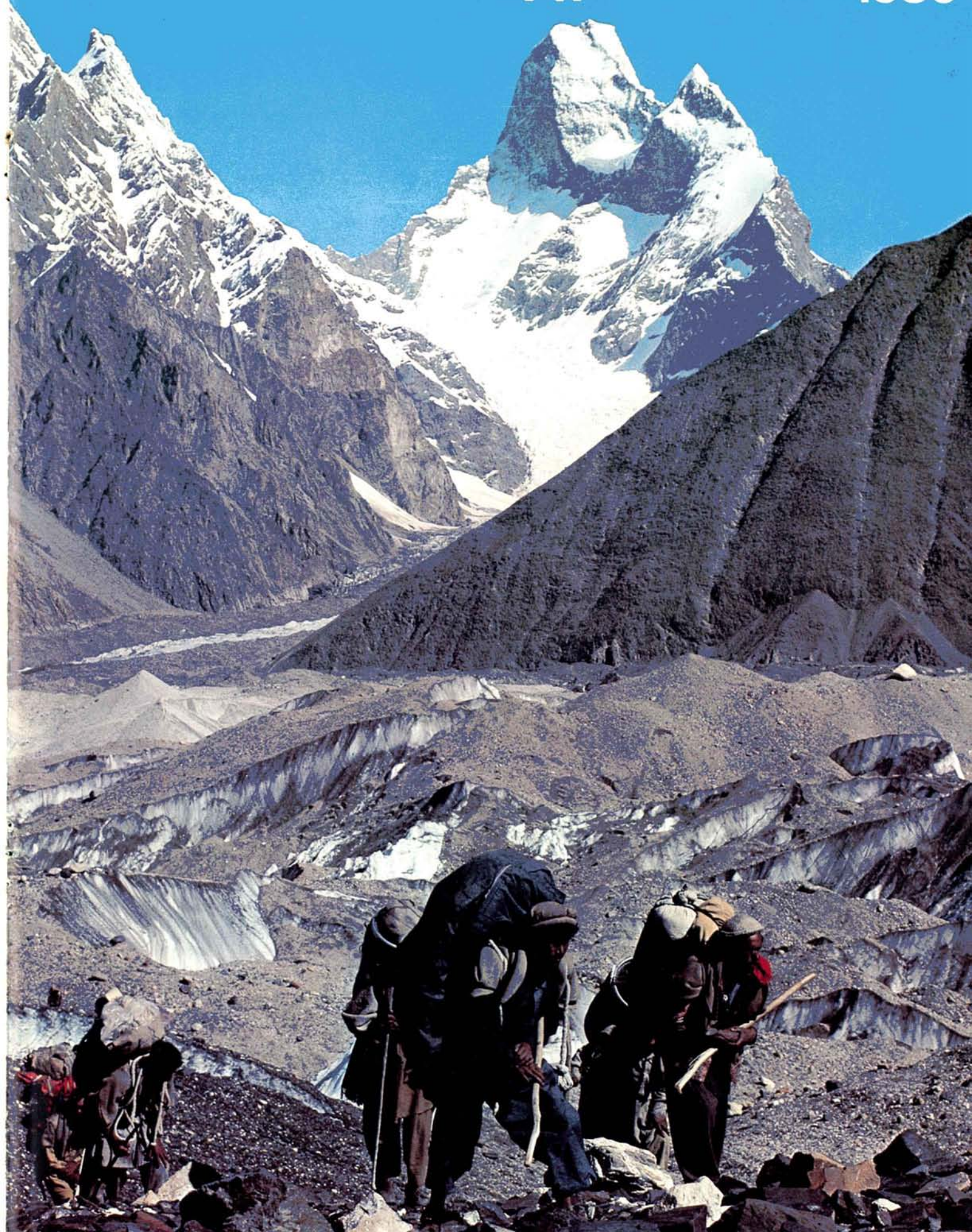

MUNTANYA

711

1980

COMBA W.-EXPEDICIÓ BASCA A L'EVEREST – 1980

ELS ARTICLES DE **SERVAL** EN EL SOSTRE DEL MÓN: **EVEREST**

MATERIAL EMPREAT A L'EXPEDICIÓ:

Motxilla Gran Ruta
Motxilla Porter 6
Motxilla Porter 14
Vestits de tempesta GORE-TEX
Matalassos Isotermics
Polaina-Sobrebotes
Polaines Annapurna
Bosses esportives
Sacs de dormir
Material d'alta muntanya
i escalada INTERNALP

INDUSTRIES SERVAL, S.L.

Zamora, 46, 4.ª planta - Tels. 309 62 00 - 309 64 50
Télex 51226 VALL-E Servalsport - BARCELONA - 5

SERVAL

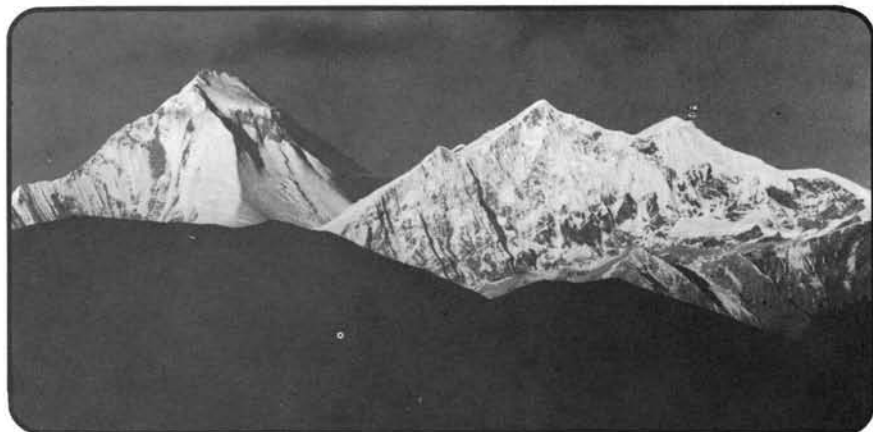
esports

RICARD TARRÉ

VIA AUGUSTA, 103 TEL. 217 91 88 BARCELONA-8 • PRIM, 99 TEL. 380 48 21 BADALONA

(Foto: J. ALTADILL).

NEPAL

KENIA

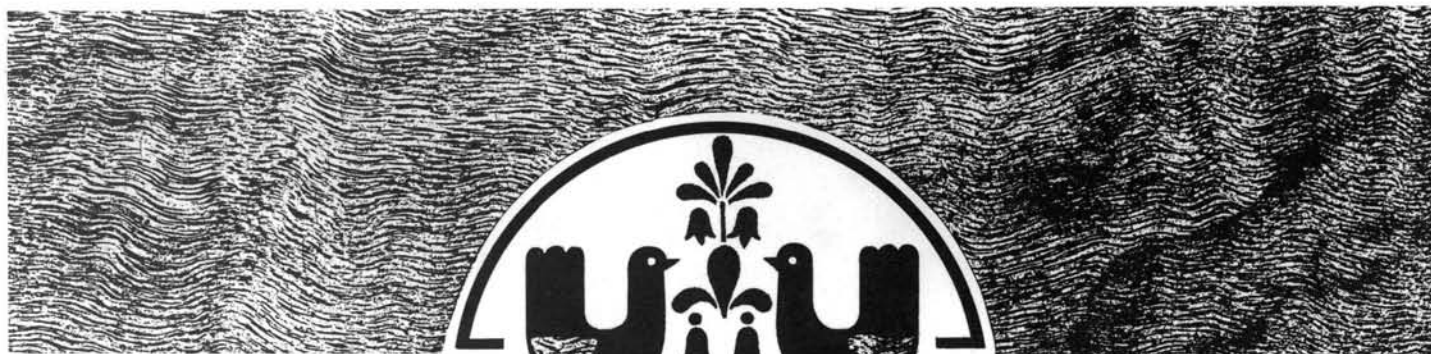
PERÚ

VIATGES **ICAB**
PROGRAMA 1981-82
 Escriure a:

TREKKING
 Gran Via, n.º 1.075, 7.º, 1.ª
 BARCELONA-20

TANZANIA

CAMPING OTO

(tendes i caravanes)

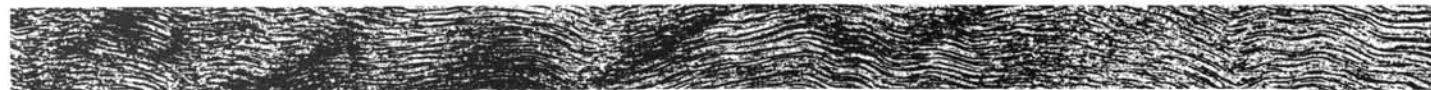
El lloc ideal per els seus caps de setmana i vacances en ple Pirineu Central

El Camping OTO està situat a 1 quilòmetre del poble de Broto i a 13 quilòmetres de la Vall d'Ordesa

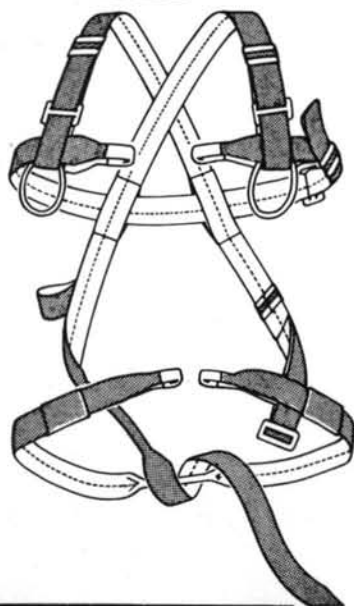
Obert des de l' 1 d'abril fins el 15 d'octubre

¡ Els hi esperem !

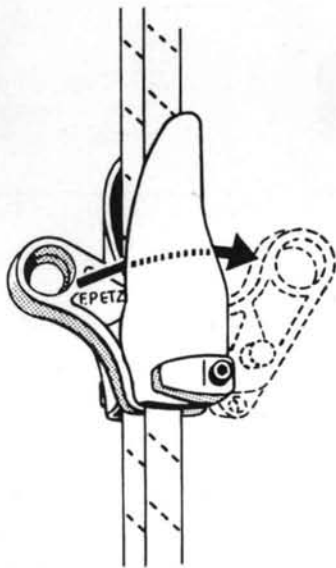
Camping OTO
 Telèfon: 974/48.60.20 i 48.60.75

PETZL

BAUDRIER «8.000»

FRE DINÀMIC «SHUNT»

DISTRIBUCIÓ:

PETZL
Carançà

Vilamarí, 37 int.
 Barcelona-15-Tel. 325 79 12

GASHERBRUM II (8.035 MTS.) - KARAKORUM

PUNYS PETZL

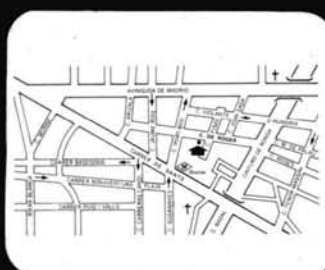
GUILLEM ARIAS

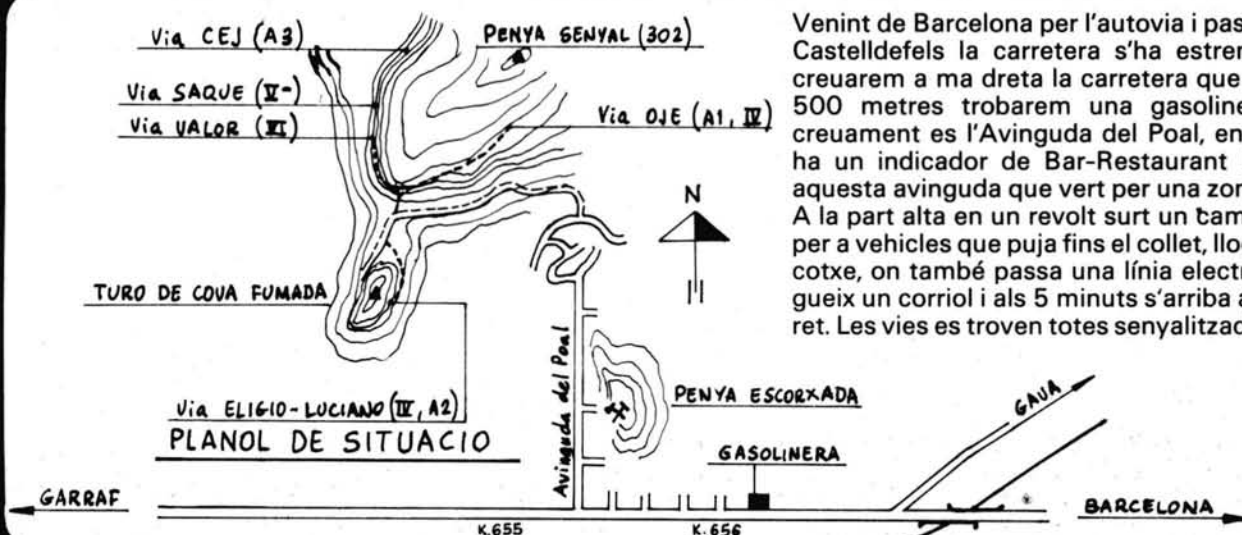
ALTA MUNTANYA
ESCALADA
ESQUI DE MUNTANYA
ESQUI

ROGER, 40 (SANTS)
BARCELONA-14

MONITORS de l'E.C.A.M. - Membres del C.A.D.E. i G.P.H.M.

JOAN OLIVA

Venint de Barcelona per l'autovia i passat el poble de Castelldefels la carretera s'ha estreny a un carril, creuarem a ma dreta la carretera que va a Gavà, als 500 metres trobarem una gasolinera. El cinquè creuament es l'Avinguda del Poal, en aquest lloc hi ha un indicador de Bar-Restaurant Pagan. Agafar aquesta avinguda que vert per una zona urbanitzada. A la part alta en un revolt surt un camí de terra apte per a vehicles que puja fins el collet, lloc on es deixa el cotxe, on també passa una línia electrificada. Es segueix un corriol i als 5 minuts s'arriba al peu de la paret. Les vies es troben totes senyalitzades.

PER TOT EL QUE NECESSITEU ENS TROBAREU A PARTIR DE LES 17 HORES

BARCELONA:
Entenza, 24 - Tel. 325 04 45 - 325 06 86 (Central)
Major de Gràcia, 48 - Tel. 218 79 40
SANTA MARIA DE BARBARA:
Avda. de Burgos, 24 - Tel. 718 21 60 (Ciutat Badia)
SANT BOI DE LLOBREGAT:
Jaume I, 34 - Tel. 661 11 91
MANRESA:
Sant Josep, 7 - Tel. 873 97 49 - 873 25 48
IGUALADA:
Sant Miquel, 27 - Tel. 804 39 00

Tradom

IBERICA CONFORT, S. A.

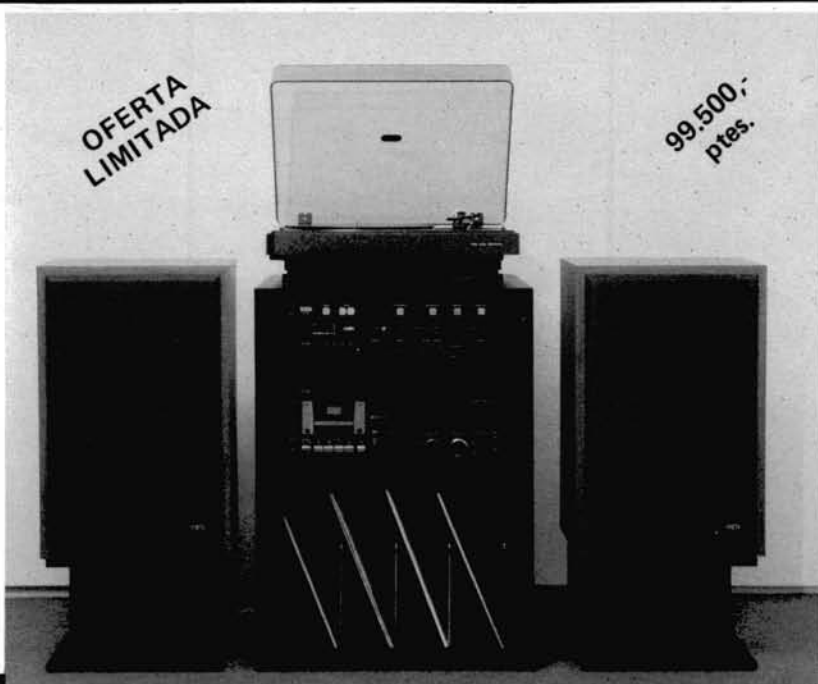
TV. Color, vídeo,
"electromenage",
imatge, so, hi-fi.

OFERTA PRIMAVERA - 81

VIETA SISTEMA 6001

RACK VIETA compost per:

- Amplificador sintonitzador VIETA R-701, 30 + 30 W
- Platina cassette VIETA RC - 6200 - N.
- Plat VIETA - 5050
- Caixes VIETA - 3 vies.
- Moble Rack 3000

OFERTA
LIMITADA

99.500,-
ptes.

AMB LA PRESENTACIO DEL CARNET- REBUT, PREUS I CONDICIONS ESPECIALS PER ELS SOCIS DEL CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA - CLUB ALPÍ CATALÀ

calçat infantil

● Balmes
Plaça Molina

● Avda.
Pau Casals, 15

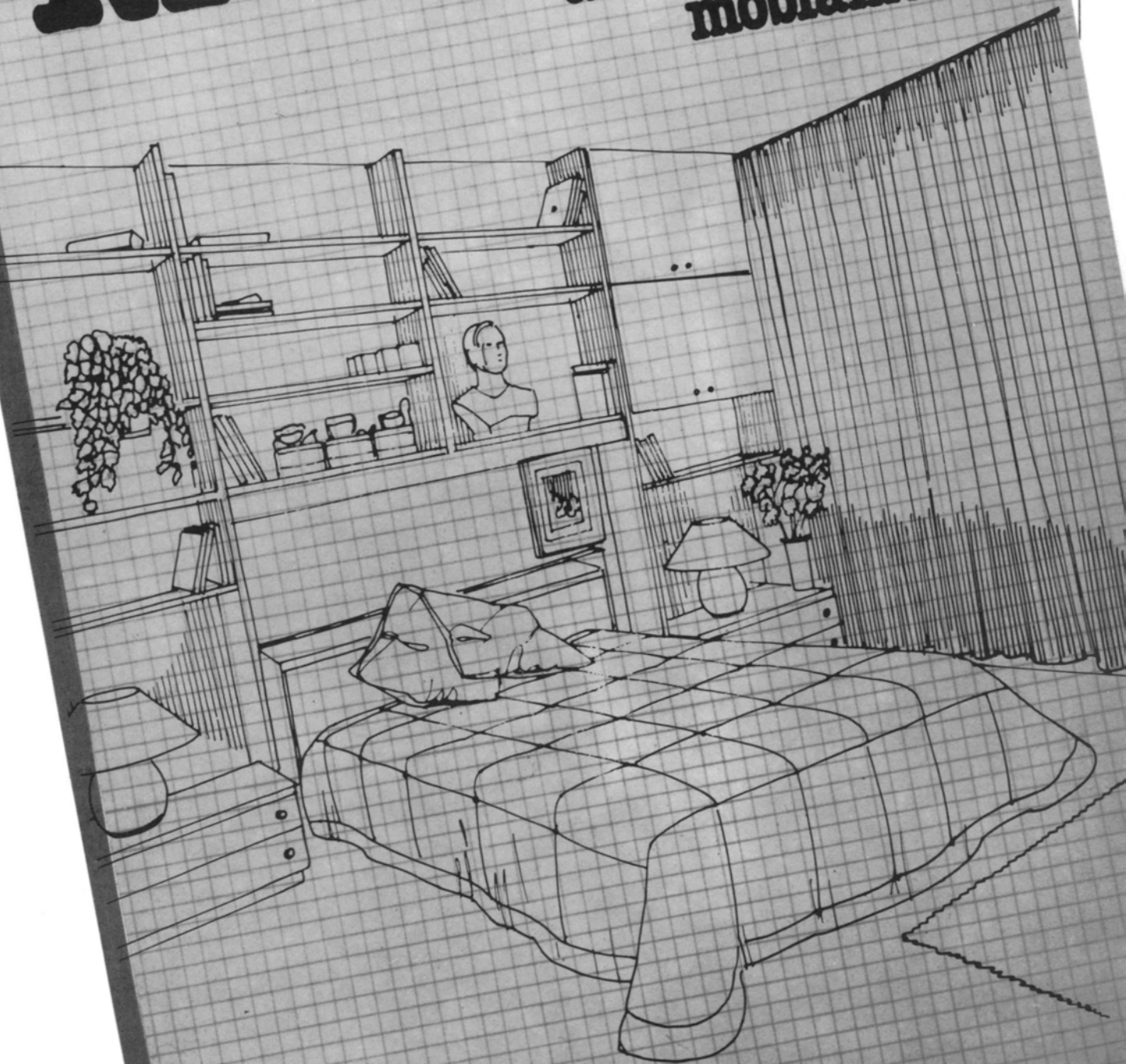
● Passeig
Gral. Mola, 43
Barcelona

KATAKROK

UN PROJECTE NATURAL
NO COSTA RES

NATURAL

amueblamiento
moblamente

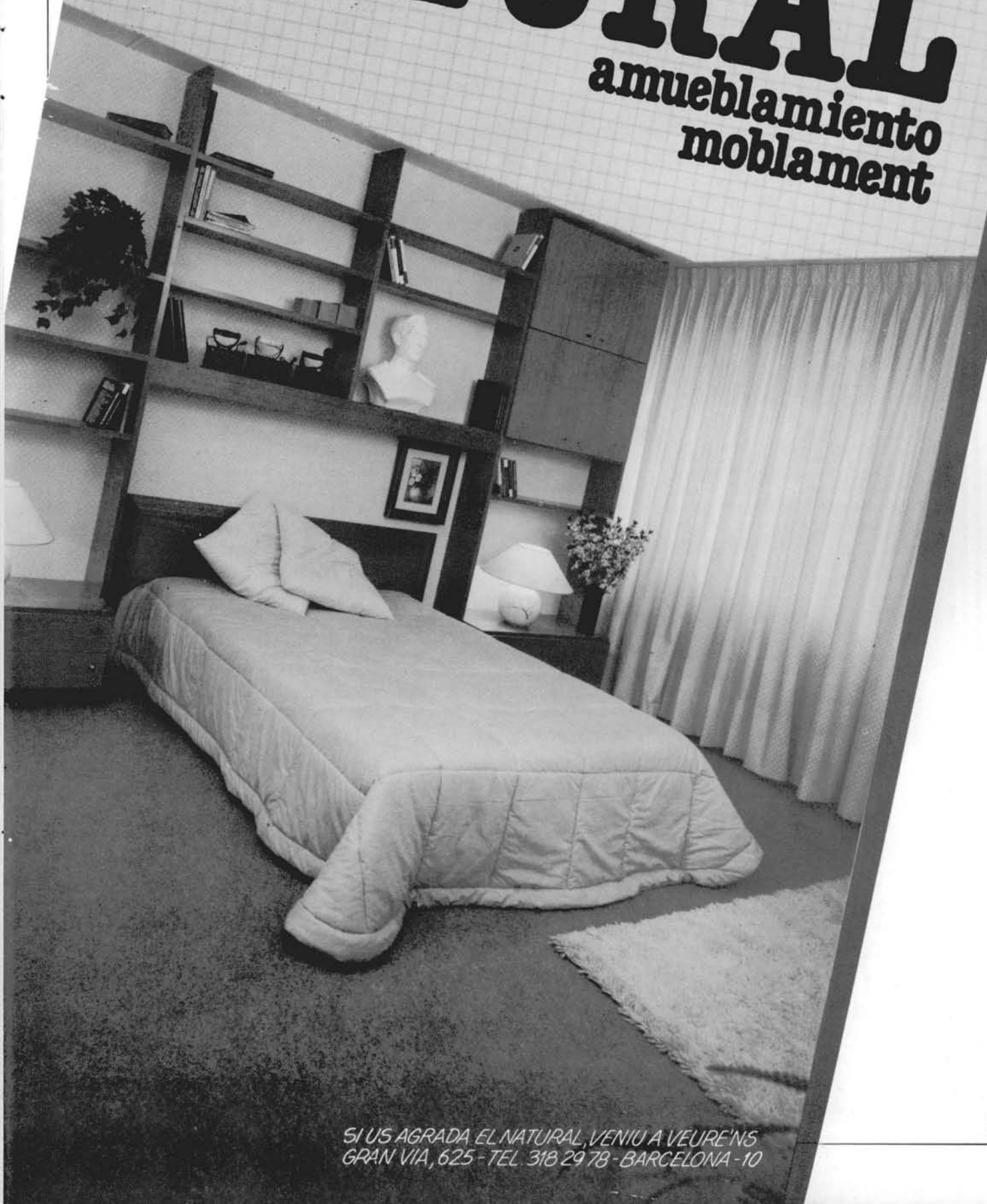

SI US AGRADA EL NATURAL, VENIU A VEURE'NS
GRAN VIA, 625 - TEL 318 2978 - BARCELONA 10 7

UN DORMITORI NATURAL
NO COSTA TANT

NATURAL

amueblamiento
mobliment

SI US AGRADA EL NATURAL, VENIU A VEURE'NS
GRAN VIA, 625 - TEL. 318 29 78 - BARCELONA - 10

Abans de posar-se en marxa ni tan sols els més fervents partidaris els hi concedien més d'un 50 % de possibilitats d'èxit.

Anteriorment cinc expedicions havien fracassat en llur intent a la cara S.W. de l'Everest. Però aquest cop, finalment seria assolit el sostre del món per la via més difícil i per això la més ambicionada.

EVEREST EL SUPREMO DESAFIO

«la primera ascensió de la cara Sud-oeste»

per

CHRIS BONINGTON

Un nou èxit de:

Un volum 19 x 24 cms. 80 pàgines a tot color, nombroses il·lustracions en blanc i negre. P.V.P.: 1.000 pessetes

EDITORIAL RM

MUNTANYA

CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA
Club Alpi Català

ANY CIV N.º 711 VOL. 88 OCTUBRE 1980

Redacció i administració:

Paradís, 10 - Barcelona (2)

Tel. 315 23 11

Director:

Josep Casanovas i Garcia

Maqueta

Carles Fabregat i Sans

Secretari:

Josep Velázquez i Crespan

Publicitat:

Lluís Belvis

Paradís, 10 - Barcelona (2)

Tel. 315 23 11

Adjunts al director:

Josep Elesban Paül i Torrent,

Salvador Filella i Cornadó

Equip Redacció Crònica:

David M. Aloy, Jaume Altadill,

Pere Aymerich, Armand Ballart,

Lluís Belvis, Modest Montlleó,

Alfred Montserrat, Joan Sabadell,

Ricard Vila.

Subscripció:

900 pessetes l'any (sis exemplars).

Estranger, 1.200 pessetes.

Preu d'aquest exemplar, 150

pessetes. (Comanda de números endarrerits, a la redacció de la revista.)

Dipòsit Legal: B. 16.571

Impremta:

Gràfiques Marina, S. A.

Passeig de Carles I, 142

SUMARI

Editorial	194
Pau Vila, un excursionista geògraf	
Marc-Aureli Vila	195
La conquesta del Karakorum	
Pere Aymerich	197
Entre el Braldo i el Baltoro	
Conrad Blanch i Fors	204
Gasherbrum II, una piràmide damunt la gelera	
Enric Font i Lloret	209
L'expedició en xifres	
Enric Font i Lloret	215
Funcions i limitacions del metge d'una expedició	
Antoni Ricart	218
Karakorum: un projecte, una realitat	
Conrad Blanch i Fors	222
Les petites coses	
Lluís Gómez i Mestre	223
De l'Indo a l'Himàlaia	
Enric Font i Lloret	225
Crònica excursionista	
Equip Redacció Crònica	
Alpinisme	231
Espeleologia	237
Actes	238
Ecologia	239
Bibliografia	240

Portada:

Torre Mustagh (7.273 m) des de la gelera de Baltoro

(Foto: Enric Font)

Els articles publicats a «MUNTANYA» expressen solament l'opinió de llurs autors. La revista «MUNTANYA», editada pel Centre Excursionista de Catalunya-Club Alpi Català, es publica sense cap finalitat lucrativa.

PAU VILA I DINARÈS

Hi ha homes que amb el seu treball continuat, i l'amor insubornable a la terra que els ha vist néixer, esdevenen per als seus conciutadans un espill, en el qual plau a tots emmirallar-s'hi.

Aquest és el cas del mestre estimat i il·lustre desaparegut, Pau Vila i Dinarès, traspasat el mes d'agost darrer (A.C.S.). Fent un símil molt a la manera nostra, veiem com les personalitats de la nostra cultura van configurant al llarg dels segles una mena de gran serralada, en la qual, cada una d'elles té el seu propi cim destacat i albirador.

El nostre Pau Vila (i diem nostre perquè fou President del Centre Excursionista de Catalunya en el període que va de l'any 1931 al 1935) té també un dels més bells cims en la serralada de la intel·lectualitat catalana.

Heus aquí el jove autodidacte, convertit al pas dels anys, pel seu propi esforç, la voluntat d'estudi i l'afany de fer feina positiva per al seu país, en mestre de mestres.

La seva vida ha estat llarga i eficaçíssima, principalment en els seus camps de treball predilectes: la Història i la Geografia.

Tenia el do d'instruir tot delectant. La Geografia de Catalunya explicada pel mestre, era entenedora, suggestiva i ensem et preparava a estimar la terra on havies nascut. Donaves importància al terror.

No fou per atzar que s'inscrivís com a soci a la nostra entitat. Sabia que en ella hi havia una joventut avesada als contactes amb la natura i preparada per viure i assimilar les converses geogràfiques del mestre. Les lliçons del mestre Pau Vila t'esperonaven a recórrer la pàtria, a conversar amb els vilatans i pastors, a interessar-te pels cultius, la demografia, la sociologia, les tradicions, els costums, l'art popular o, si s'esdevenia, embadalir-te davant d'una albada o capvespre, perquè el celatge rogenç i els núvols allargats eren també geografia amb pinzellades poètiques, imatge descriptiva feta vers davant d'un canvi atmosfèric.

Professor de mestres, considerat un dels científics catalans més ben preparat pedagògicament, comunicatiu, mai no havia sentit gelosia de les seves troballes o dels seus estudis professionals o dels seus coneixements educacionals. Aquesta forma de pensar el feia sensible a la llibertat d'expressió, i rebutjava l'absurda i sovintejada arbitrarietat d'ensenyament.

Com a bon excursionista, i caminant infatigable, sempre va escollir els viaranyis i senderons que el poguessin documentar millor sobre el terreny per a portar a terme amb testimoniatge la Divisió Territorial de Catalunya en Comarques i Vegueries, que li fou encarregada per la Conselleria de Cultura de la Generalitat de Catalunya.

El Centre Excursionista de Catalunya ha perdut un puntal ferm i robust. Els seus consells eren demanats amb avidesa, la seva paraula justa i convincent era plaent a tothom, a vegades envoltada d'una ironia xocant, com home amarat de bones qualitats. Personalitat conscient del seu deure, amb un esperit i una ànima aureolats de noblesa, no podia tenir enemics, la seva idiosincràsia allunyava la predisposició a pensar que en podia tenir.

La llarga vida no el va deixar anquilosat en un sistema d'ensenyança envellit; tot al contrari, la seva llarga existència augmentava la seva font de coneixements i experiències que el posaven al dia, o sigui que en morir encara era un mestre amb puixança, vàlid, actual.

Des de la Presidència del Centre i amb la seva clarividència, particularment amb la seva primordial afecció a la geografia i els seus problemes territorials, féu país des de l'àmbit de l'excursionisme, deixà petjades profitoses tant a l'entitat com a Catalunya. Recordem la seva «Geografia física astronòmica», «La Cerdanya», «Les marques de Ponent», «El Vallès», «Resum de geografia de Catalunya» (9 Volums), «Divisió Territorial de Catalunya», «La fesomia geogràfica de Catalunya», «Barcelona i la seva rodalia al llarg del temps» i «Joan Orpí, l'home de la Nova Catalunya».

La gran obra del mestre, que ens és ben coneguda, com es pot veure, restarà entre nosaltres com un camí a seguir sense febleses, amb entusiasme i fe. Per ventura nostra, fou un home del Centre Excursionista de Catalunya identificat amb el nostre tarannà de fer anar cada cop més endavant Catalunya.

El mestre inoblidable ha volat cap al món de l'eternitat espiritual. Des d'allí ens ha de continuar guiant per conservar un excursionisme sa, reconfortat amb el seu exemple, actiu i perseverant. Torbats per la tristesa de l'hora present, solament se'ns acut a dir:

«No us oblidarem mai, mestre pau Vila!»

Era l'any 1922 quan Pau Vila va anar a Grenoble per fer un curs de geografia humana, sota la direcció del professor Raul Blanchard, a l'Institut de Geografia Alpina. Considero que l'assistència a aquest curs féu del pare el geògraf científicament disciplinat. Deu anys abans havia fet, el 1912, un any d'estudis a l'Institut Rousseau de Ginebra on, entre d'altres, tingué de professor Edouard Claparède, i això havia facilitat l'ordenament dels seus conceptes en pedagogia. Les seves ben definides qualitats innates de mestre i geògraf varen ésser, per tant, aconduïdes per les orientacions bàsiques rebudes a Ginebra i a Grenoble. El pare, si hom deixa a part el deficient ensenyament primari rebut a l'escola, fou autodidacte fins als 31 anys.

El seu afany de conèixer —veure i interpretar— els paisatges geogràfics i la vida que hi menen les persones el féu excursionista. A l'Escola Horaciana, on realitzà la seva primera experimentació en el camp de la pedagogia activa, sabé reunir la funció del mestre a l'aula amb la funció del mestre al camp. Fou un revolucionari en emprendre excursions amb deixebles d'ambdós sexes. No és, doncs, d'estranyar que alguns d'ells esdevinguessin, després, artistes de renom: Camps Ribera, Macaya, Vidal i Galícia, Fenosa. L'orientació artística, la rebien de Manuel Ainaud.

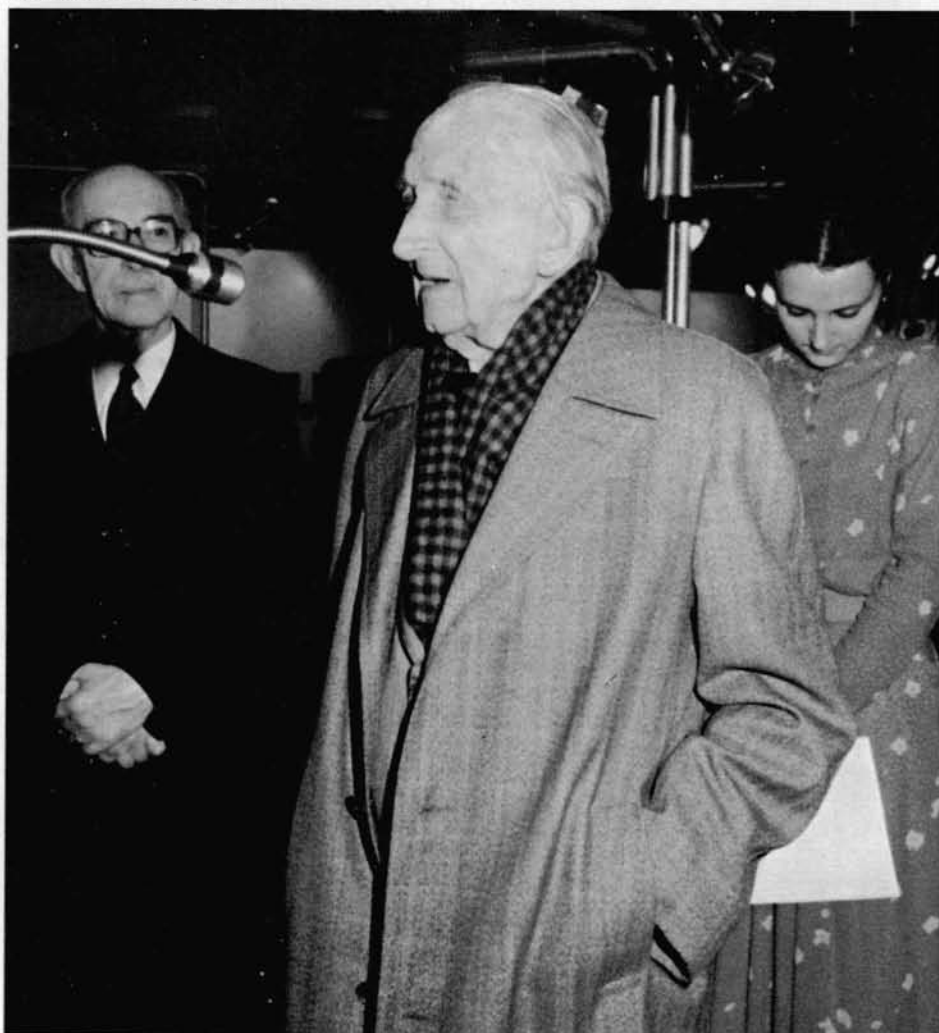
Pocs anys després de finir la guerra de 1914-1918, que per als optimistes sense preparació històrica havia d'ésser la darrera, el govern francès, com d'altres, procedí a vendre, a preu de rebuig, material excedent de l'exèrcit, útil a la vida civil. Entre aquests excedents que envairen els mercats hi havia les bandes per a les cames. Crec que el meu pare fou dels primers a utilitzar-les a Catalunya, així com també les sabates clavetejades. Anaren desapareixent les polaines de pell i les espadenyes per a excursió. Les noves peces de vestidura permetien tresscar més lliurement pels terrenys enfangats, per les tarteres i pels llocs amb neu; amb la qual cosa el camp físic de l'excursionisme s'ampliava.

El pare recorregué món —Catalunya, França, Colòmbia, Veneçuela— amb el

PAU VILA UN EXCURSIONISTA GEÒGRAF

Marc-Aureli Vila

Desembre de 1979. Pau Vila, antic president del Centre i president d'honor del concurs «Pintem Catalunya», en el curs de la inauguració d'aquest.

carnet de notes. Cobria els fulls amb lletra no gaire entenedora i hi afegia mots i frases interlineades. A l'home, que de jove visqué entre telers, després, però, li costà molt adaptar-se a les màquines que podien facilitar la seva feina. No fou fins als 80 anys que féu ús de la màquina fotogràfica, mai no volgué saber res amb la màquina d'escriure i fou als 90 anys quan acceptà que el meu fill Eudald, enginyer, li ensenyés a manejar la màquina calculadora.

El pare mantenia, en les excursions, un contacte amical i ensems didàctic amb els seus deixebles. Home de bona dent, seguí essent-ho fins quan ja no en tenia cap. Li plaïa seure amb els deixebles en una taula ben parada d'hostal.

D'adolescent, jo havia sortit d'excursió repetidament amb el pare; després, poques vegades. Però la llavor

de l'excursionisme geogràfic havia entrat en mi. Molt possiblement la llavor arrelà durant la nostra estada l'estiu del 1925 a l'Alta Cerdanya, quan ell preparava el seu primer treball aprofundit en el camp de geografia i quan, sense ell saber-ho gaire bé, tocava amb encert la geohistòria. Durant aquesta estada anàrem de Sallagosa a Núria i retornàrem pel coll de Finestrelles. Potser fou aquesta excursió amb el pare la que féu que anys més tard em dedicqués, deixant de costat les activitats jurídiques, al camp de la geoeconomia i de la geohistòria.

Les converses amb el pare a Caracas eren força polèmiques quan de temes geogràfics es tractava. Cal reconèixer que, d'acord amb ell o no, tenien contingut i eren alliçonadores.

Anar d'excursió a peu per Veneçuela es fa dificultós. Les muntanyes són d'un pendent extremat i a les terres baixes la

calor és molt elevada. La baixa densitat de població fa que l'estudi de la geografia humana sigui d'interès relatiu en extenses superfícies quasi sense pobladors, però no així la geografia física que sempre és de molta grandiositat. L'excursionisme, a Veneçuela, s'ha de realitzar majorment utilitzant mitjans de transport, sigui per terra o pels rius, per mar i pel llac de Maracaibo. Per traslladar-se a certes regions s'ha de fer ús de l'avió, car per terra i per aigua es tardaria un temps que no baixaria d'un mes. El pare es féu càrrec d'aquesta realitat imposada precisament per la geografia, i deixà en un racó el bastó amb punta de ferro i ja no féu més ús de les sabates amb claus. Àdhuc la motxilla restava quasi sempre en el vehicle o al fons de l'embarcació.

Quan un amic s'oferia per acompanyar el pare en un llarg recorregut per un sector de les terres veneçolanes, prou calia que s'armés de paciència. A cada tombant de camí el pare feia parar el vehicle, car volia fer observacions. No res hi valia que el sol tropical ja fos al zenit o que l'hora tardana fes necessària una marxa ràpida per arribar a poblat abans de negra nit. Tot això ens ho podria explicar, amb detalls, l'excel·lent amic Josep Puig i Pi.

També uns altres amics —els Soler-Lasheras— ens podrien dir com als 90 anys fets, el pare volgué travessar amb ells i per carretera el Canadà des de Vancouver a Ottawa: uns 5.000 km.

En residenciar-se de nou a Catalunya —traslladant-se els hiverns a casa meua a Caracas— la frisança de fer camí, de veure i de viure, el posà en contacte amb bons amics que el portaven d'ací d'allà, i no pas fent recorreguts sense finalitat determinada. D'aquest «excursioner» per Catalunya ens en podrien dir quelcom, entre d'altres, el doctor Lluís Solé i Sabarís, l'enginyer Josep M.ª Puchadas, la fotògrafa Montserrat Sagarra...

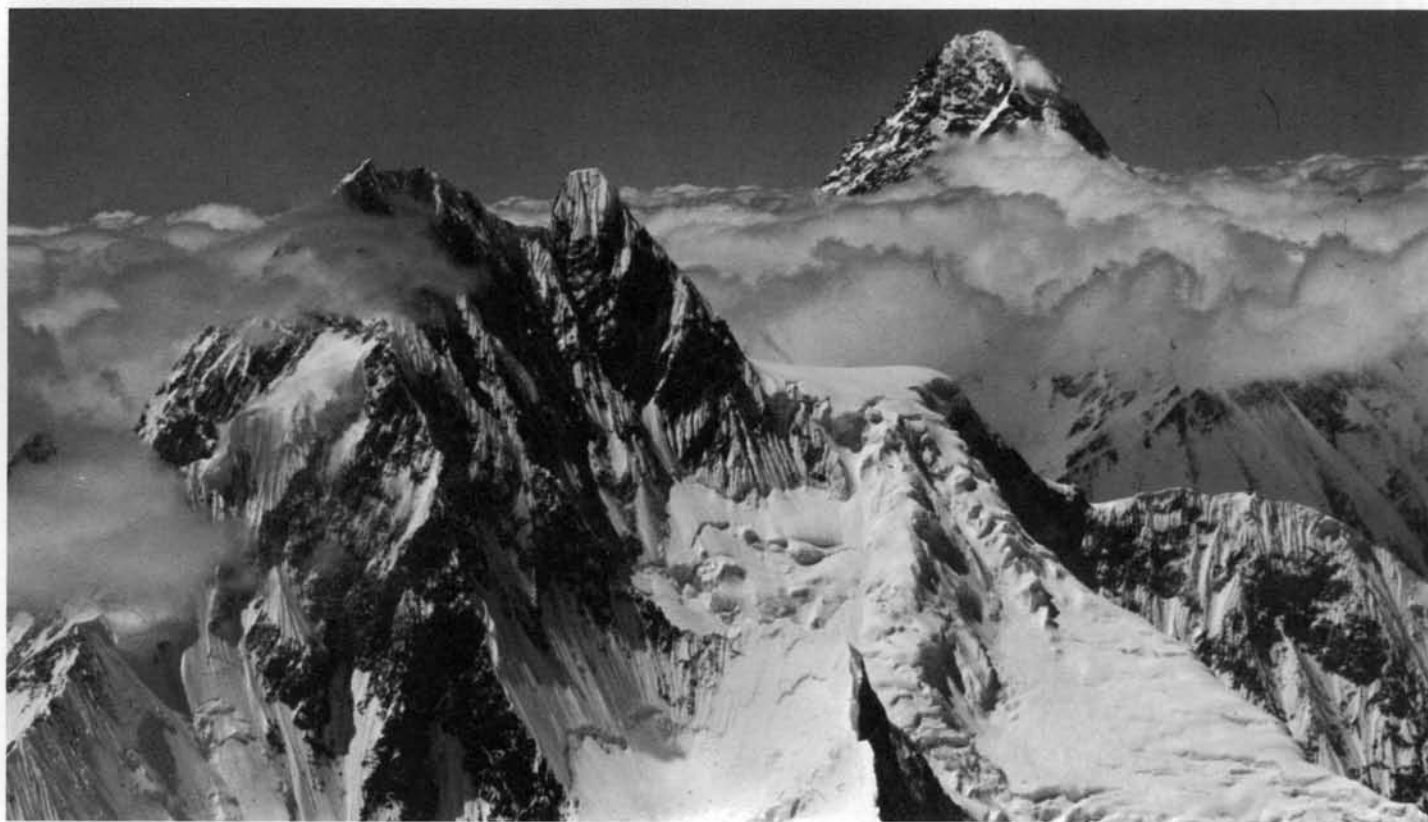
El Centre Excursionista de Catalunya era casa seva. Una prova d'aquesta simbiosi Entitat-home és que en condecorar-lo el govern de Colòmbia amb l'ordre de Boyacà, exigí —tenia una tossuda voluntat!— que l'acte fos als locals del Centre i no pas en un dels organismes oficials d'aquells temps.

Poc abans d'emprendre la seva darrera excursió i quan tractàvem de fer-lo caminar pel corredor de casa, en veure que les cames que per tants camins l'havien dut no obeïen el seu pensament ni el de la petita besnéta Juliette, que li deïa en el seu incipient català: «Avi Pau, a poc a poc!», ell únicament murmurava amb enuig reprimat: —«Per què m'ha de passar a mi, això?»

LA CONQUESTA DEL KARAKORUM

Per Pere Aymerich

En primer terme el Broad (vessant xinès); al fons el K2. (Foto: P. Aymerich.)

El Baltistan, on es troba emplaçat el Karakorum, forma part de l'Azadd Kashmir (Caixmir alliberat) des de l'any 1947. Avui dia és administrat per la República Islàmica del Pakistan per conveni internacional.

La gran Serralada del Karakorum s'estén a l'est des del Karakorum-La, pas de 5.574 m que comunica el Ladkh

amb l'Àsia Central, fins a la vall d'Hunza a l'oest del massís. Al nord limita amb el Sinkiang xinès i al sud amb la vall de l'Indus.

Els geògrafs han dividit aquesta serralada en dues zones ben diferenciades: el Gran Karakorum i el Petit Karakorum. Cadascuna d'aquestes zones es troba subdividida a la vegada

en diverses regions formades per dues o tres valls dominades per algun gegant del Karakorum.

El Petit Karakorum, situat al sud de la serralada, el formen les següents regions; Rakaposhi (7.790 m), Haramoshi (7.397 m), Masherbrum (7.821 m) i Saltoro (7.742 m). Mentre que el Gran Karakorum, que ocupa la

part nord del massís es divideix a si mateix en regions que prenen el nom d'importants geleres: Batura, Hispar, Panmah, Baltoro, Siachem, Rimu i Saser.

Les regions del sud: Rakaposhi, Haramosh, Masherbrum, Saltoro Kaugri i la del Baltoro són les que han estat més visitades per alpinistes; les primeres pel seu fàcil accés i la darrera per acollir els cims més alts de la serralada, entre els quals quatre 8.000.

El Karakorum és una de les regions de la terra més poc habitades junt amb l'Àrtic i l'Antàrtic. Per aquesta raó la majoria dels noms de cims, colls, valls i geleres no són indígenes, sinó que han estat imposats pels primers exploradors. D'altra banda, el Karakorum està emplaçat entre valls poblades per homes que parlen llengües de diferent origen, cosa que ha produït una toponímia força complexa i discutida.

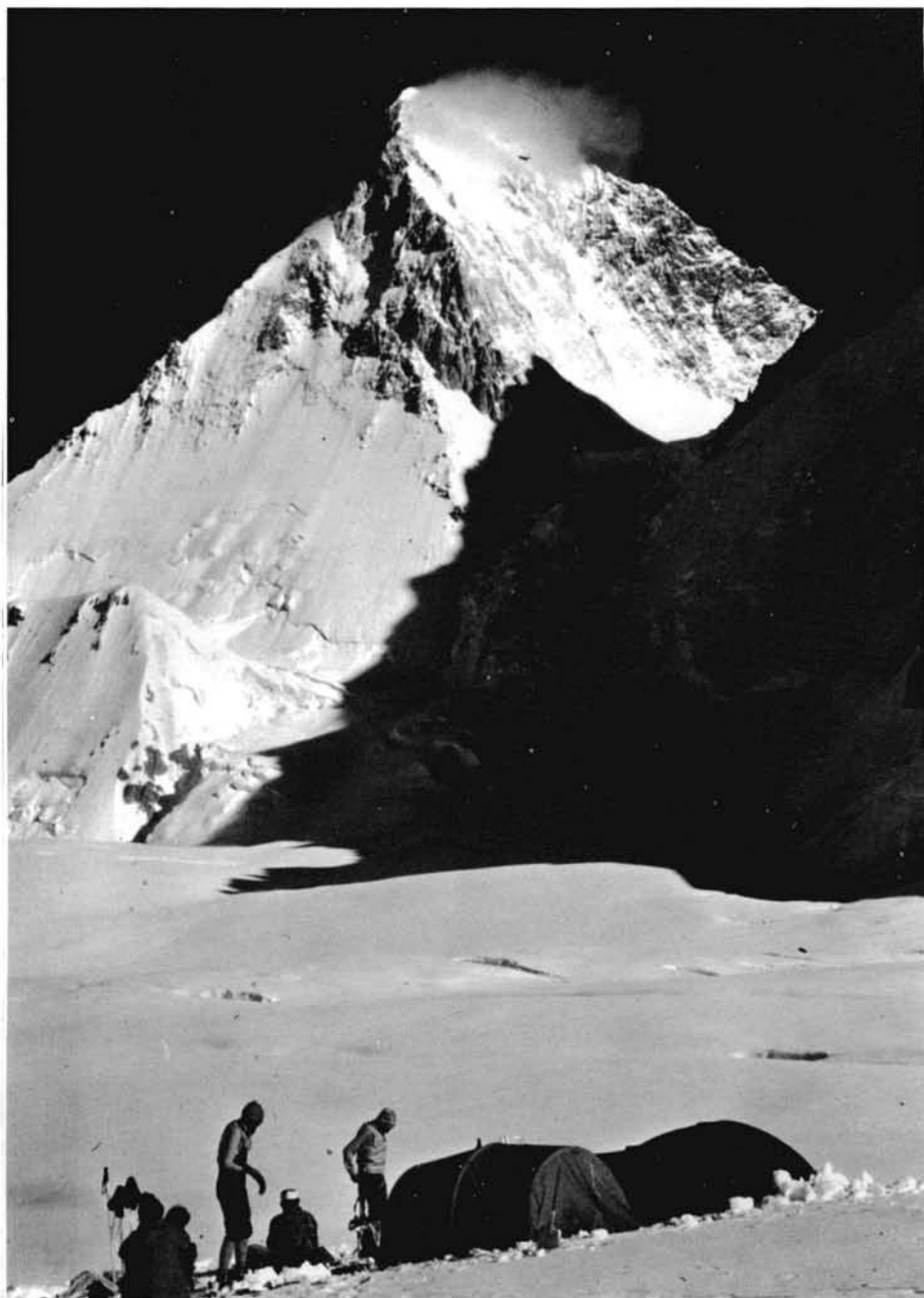
Les primeres exploracions

Una de les primeres expedicions que es va endinsar en aquestes valls fou la de Conway, el 1892, que visità la Gelera del Baltoro fins al cercle dels Gasherbrum, i aconseguí l'ascensió del Pioneer Peak de 6.890 m situat dins el conjunt del Baltoro Kangri.

El 1902, una important expedició internacional es va posar com a objectiu escalar una muntanya de 8.000 m: en aquesta ocasió fou el K2, segona muntanya en alçada de la terra. L'expedició estava dirigida per O. Eckenstein i la formaven els millors alpinistes d'Europa: Knowles, Crowley, Ptannl i Wessely. En aquells anys no es disposava de la tècnica i material actuals ni sabien què implicava una ascensió a 8.000 m i més a un cim d'aquesta categoria, que obligava a retirar-se en trobar les primeres dificultats.

El 1909 foren els italians, que més tard conqueririen el cim, els que escolliren altra vegada el K2 com a objectiu d'una gran expedició alpinística i exploradora. El Duc dels Abruzzi n'era el cap, i tornava victoriós de les seves conquestes al Pol Sud i Ruwenzori. L'acompanyaven, entre d'altres, F. de Filippi i Vittorio Sella i sis guies de Courmayeur. Després de moltes dificultats, el Duc hagué d'abandonar a l'alçada de 6.000 metres. Efectuaren l'intent per l'esperó sud-est, camí que seguiren posteriorment altres expedicions així com també l'expedició conqueridora de 1954. Per aquest motiu se l'anomena «Esperó Abruzzi». Aprofitant aquesta estada, Abruzzi com explorador que era, va realitzar una àmplia exploració de totes les vessants

La vessant est del Gasherbrum IV encara verge. (Foto: P. Aymerich.)

de la muntanya (a excepció de la nord); efectuà l'ascensió al coll Savoia (6.625 m) i al Skyang-La (6.233 m) que comunica amb aquesta regió xinesa. Més tard es dirigiren a la regió del Chogolisa a l'altre extrem del Baltoro, on ell mateix arribà a tan sols 150 m del cim, aconseguint doncs la cota 7.500, rècord mundial d'alçada en aquell moment, que no fou superat fins tretze anys més tard pels anglesos a l'Everest. Aquesta expedició, juntament amb la de 1929, també italiana i organitzada pel Duc de Spoleto, restà com a exemple d'empresa exploradora per la gran qualitat i quantitat de resultats obtinguts. Aquesta darrera expedició desplegà una àmplia campanya a les conques del Panmach, Baltoro i Shaksgam. Formava part d'aquesta expedició Ardito Desio, que més tard

dirigiria l'expedició victoriosa del K2.

L'any 1934, un altre entusiasta explorador de l'Himàlaia, G. O. Dyhrenfurth, es va endinsar en la Gelera dels Abruzzi, i aconseguí ascendir el Baltoro Kangri (7.260 m) i el Sia Kangri (7.422 m). Dyhrenfurth i Roch varen realitzar un reconeixement de la Gelera Meridional dels Gasherbrum fins a la cota 6.300 sota mateix de la cara sud-oest del Hidden Peak, que anys més tard conqueririen els americans.

A partir de 1936 comencen les expedicions amb fortes possibilitats per assolir els cims de 8.000 m. Aquest mateix any, l'expedició francesa organitzada per H. de Segogné intentà un atac directe al Hidden. Ultra que les dificultats eren massa fortes per l'època, col·locaren quatre campaments

a l'aresta fins a la cota 6.800 m. El pirineista J. Arlaud era el metge i un destacat alpinista d'aquesta expedició.

L'any 1938 els americans es desplacen al Baltoro amb un ambiciós objectiu, el K2. Charles Houston i quatre alpinistes aconseguirien instal·lar set campaments al llarg de l'esperó, arribant fins a 7.930 m. L'alpinista Bill House fou el que aconseguí superar una bretxa de roca llisa de 30 metres, que representa una de les dificultats més fortes de l'escalada. Avui es coneix amb el nom de Xemeniea Bill.

L'any següent els americans que havien establert una difícil cursa amb els italians per la conquesta del K2, arribaren fins als 8.350 m. L'expedició estava dirigida per Fritz Wiessner i acabà en tragèdia. L'alpinista Woffe restà abandonat en el campament VII, i tres sherpas que pujaven a rescatar-lo varen desaparèixer entre els campaments VI i VII.

Cal reconèixer el gran esforç i entusiasme que havien d'esmerçar aquestes expedicions pioneres.

La conquesta dels 8.000

La segona guerra mundial va interrompre el ritme creixent d'expedicions que visitaven principalment la regió del Baltoro. Cal remuntar-se a la dècada dels 50 per seguir la història de les expedicions al Karakorum, que fou decisiva per les conquestes dels cims més alts de la serralada, igual que a la resta de l'Himàlaia.

Els americans obrien aquesta segona etapa. El 1953 Charles Houston va tornar a fer un altre intent abans que els italians ho aconseguissin. L'equip

estava format per set alpinistes, entre els quals Pete Schoening, que fou el cap de l'expedició victoriosa al Hidden. Gràcies a l'alt nivell alpinístic dels americans, instal·laren ràpidament l'esperó amb cordes fixes fins a la cota 7.740, però un ràpid canvi de temps, típic del Karakorum, va fer fracassar i acabar en tragèdia aquesta empresa.

Arribem a l'any 1954. L'italià Ardito Desio, veterà del Karakorum, organitzà una grossa expedició al K2. Sabia que els americans en preparaven una altra per al 1955 i calia doncs triomfar. Participaven en aquesta expedició els millors alpinistes del moment, Bonatti, Mauri, Compagnoni i Lacedelli, entre els més coneguts. El 31 de juliol, Compagnoni i Lacedelli arribaven al cim del K2 (8.611 m) a les 6 de la tarda, quan ja les ombres apareixien per les valls del Baltoro. S'aconseguia d'aquesta manera una de les gestes més glòries de l'Himàlaia.

El Broad Peak, un altre dels gegants del Karakorum té una història més curta i sense tragèdies. Els alemanys, portats per Herrligkoffer, l'home que més expedicions havia realitzat per la conquesta del Nanga Parbat, proven sort l'any 1954. L'època escollida per a realitzar l'expedició, la tardor, els impedí sobrepassar el 7.200 m. Finalment, l'any 1957 els austríacs anaven a realitzar una de les gestes que revolucionaria el futur de l'estratègia de les expedicions a l'Himàlaia. Tan sols la formaven quatre alpinistes de prestigi: M. Schmuck, cap del grup, junt amb F. Wintersteller, H. Buhl i K. Diemberger, es proposaven atacar el cim en estil alpi. El dia de l'assalt al cim, i quan creien que ja l'havien assolit, s'adonaren que eren a l'avantcim i hagueren de renunciar a continuar fins al cim principal per

manca de temps. En un posterior assalt, tots quatre assolien el cim. Amb aquesta expedició començava l'època de l'alpinisme modern, el de les expedicions lleugeres i escalades en estil alpi dels gegants de l'Himàlaia. Eufòrics per l'èxit aconseguit, Buhl i Diemberger es dirigiren al Chogolisa (7.654 m), una de les muntanyes més belles del Baltistan. Havien decidit escalar la muntanya per l'aresta oest en estil alpi i sense gaires precaucions. Malauradament, en aquest intent no pogueren arribar fins dalt del cim a causa d'una tempesta que acabà en tragèdia en estimbar-se Buhl pels abismes de la paret nord.

El Gasherbrum II, de 8.035 m, no havia estat mai intentat fins que l'expedició de F. Moravec s'ho proposà l'any 1956. Els austríacs hagueren de realitzar un esforç fora del normal per a poder-ne assolir el cim. Quan ja tenien instal·lat el primer campament sota l'esperó sud-oest, una allau el deixà totalment ensorrat. Sense equip ni queviures decidiren atacar l'esperó en un assalt desesperat. El 7 de juliol Moravec, Larch i Willenpart arribaven al cim del GII.

L'altre dels vuit mil, el Hidden Peak, de 8.068 m, ja havia estat intentat dues vegades: per l'expedició internacional de l'any 1934 que n'atacà l'esperó sud-oest i la francesa del 1936 que ho féu per un altre esperó més a l'esquerra de la via Ertl-Roch.

Els americans, el 1938, dirigits per P. Schoening havien escollit la via intentada l'any 1934, per considerar-la més segura i assequible. N. Clinch i A. Kauffman eren els puntals de l'expedició. Superat el tram més difícil de l'esperó sud-oest fins a la cota 6.850, Schoening i Kauffman travessaren el gran «plateau» que els portà sota mateix de la piràmide, per remuntar finalment l'aresta cimera i arribar a les tres de la tarda dalt del Hidden en un dia quasi primaveral. Aquesta expedició fou una de les lleugeres i ràpides acomplides a una muntanya de 8.000 m.

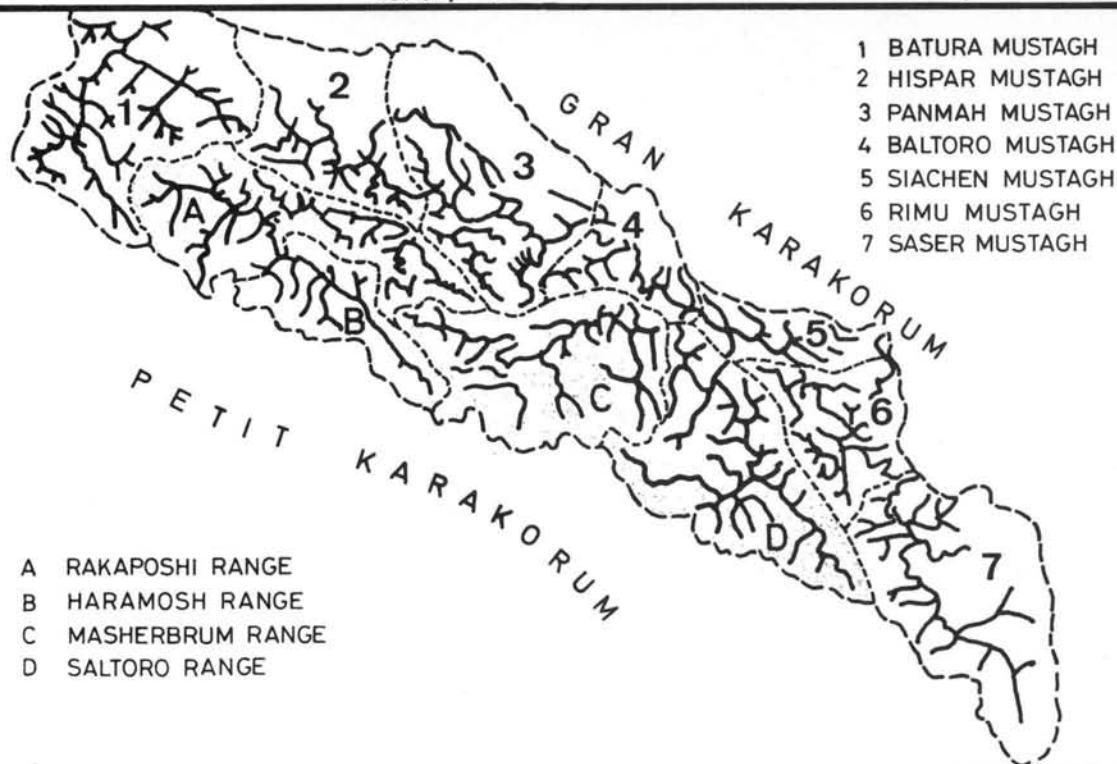
Comencen les ascensions de dificultat

Abans d'acabar la dècada dels 50 i quan ja estaven assolits tots els 8.000 del Karakorum, les expedicions es desplacen als cims de més dificultat i prestigi del Karakorum.

La Torre Muztagh (7.273 m), colossal muntanya visible des de la Gelera Baltoro, a un dia de camí de Urdukass, va ésser un dels primers cims de dificultat que va atreure l'interès dels alpinistes. Ultra que el seu aspecte el fa semblar totalment inaccessible, dues expedicions es disputaven la primera

Des de Concòrdia: el Broad, el Gasherbrum IV i el Gasherbrum II. (Foto: P. Aymerich.)

- 1 BATURA MUSTAGH
- 2 HISPAS MUSTAGH
- 3 PANMAH MUSTAGH
- 4 BALTORO MUSTAGH
- 5 SIACHEN MUSTAGH
- 6 RIMU MUSTAGH
- 7 SASER MUSTAGH

BAGICH
Burgi La
4815
Katicho La
4568

- A RAKAPOSHI RANGE
- B HARAMOSH RANGE
- C MASHERBRUM RANGE
- D SALTORO RANGE

ascensió l'any 1956; una anglesa i l'altra francesa.

Els anglesos foren els primers a instal·lar el campament base en la Gelera Muztagh. La seva idea era aconseguir el coll oest per la Gelera Chagaran per a poder seguir fins el cim per l'aresta nord-est. Els quatre components de l'expedició: Brow, McMaught, Hartog i Paley assoliren el cim els dies 6 i 7 de juliol respectivament, però trobaren en tot moment grans dificultats entre tercer i cinquè grau.

Els francesos que havien escollit una via més difícil i perillosa, l'aresta sud-est, atacaven per la Gelera Younghusband. L'equip estava integrat per alpinistes de primera línia: Guido Magnone, A. Contamine, P. Keller i R. Paragot. La via era un seguit de muralles de roca i parets de gel. El 12 de juliol, els quatre francesos arribaren al cim i van haver d'iniciar una ràpida davallada per causa del mal temps.

El Masherbrum (7.821 m) és un altre colós situat a l'altra banda del Baltoro. Els intents però foren realitzats per la vessant sud des de Hushe, evitant la llarga marxa d'aproximació pel Baltoro. Malgrat tot, l'expedició anglesa de 1957 arribà a 100 metres del cim. L'escalada era exclusivament en gel, excepte el pinacle final que era de roca. Walmsley i Whillans hagueren de retirar-se prop del cim per causa d'una muralla de roca molt llisa i vertical.

L'estiu de 1958, R. Cassin, el famós alpinista italià, dirigeix una grossa i ben organitzada expedició per assolir un dels darrers gegants de la serralada, el Gasherbrum IV de 7.980 m. Els millors alpinistes italians del moment formaven l'expedició: W. Bonatti que ja havia participat destacadament en l'equip de Desio al K2, T. Gobbi gran organitzador i destacat membre de l'expedició Monzino de 1957 a la Patagonia, C. Mauri jove alpinista que havia ralitzat importants primeres als Alps, F. Maraini i G. Francesch entre altres. El G-IV estava considerat com una de les muntanyes més difícils del Baltoro, inaccessible per totes les vessants. Dyrenfurth escrivia en el seu llibre «El tercer pol»: «Em sembla que el G-IV és una d'aquelles muntanyes del Karakorum que romandrà verge molts anys». Una vegada inspeccionada la muntanya prepararen un atac per l'aresta nord-est que s'aixeca des dels 7.100 m fins el cim. Per arribar al coll N. E. on comença l'esmentada aresta els calgué entrar dins la vall dels Gasherbrum. La següent dificultat fou equipar els Séracs dels Italians, imponent paret de glaç de més de 500 m que separaven els campaments II i IV. A la mateixa aresta fou necessari

Vessant nord del Masherbrum des de la gelera Baltoro. (Foto: P. Aymerich.)

col·locar dos campaments; es trobaren dificultats comparables a l'aresta S. E. del Mont Maudit, a la Peuterey del Mont Blanc i plaques de gel com les del darrer tram de roca de la Major, com ens descriu Bonatti en el llibre de Fosco Maraini sobre aquesta expedició. Salvades aquestes dificultats que no disminuïren fins al cim, la cordada Bonatti-Mauri va assolir el cim el 3 d'agost, recolzats per Gobbi-De Francesch fins al campament VI.

Reapertura del Karakorum. Darreres ascensions

L'any 1975 el govern pakistaní obre de nou les portes de Baltoro, que havien estat tancades per motius polítics. De sobte, expedicions de totes les nacionalitats es trobaren en la famosa gelera. Els expedicionaris s'adonen de la incapacitat d'aquestes valls per acollir tantes expedicions. Les més grosses en surten força perjudicades, com l'expedició americana al K2 que es va veure obligada a abandonar després del campament I, ja que només arribaren al C. B. el 10 % dels portadors baltis contractats. Com a conseqüència d'aquests inconvenients les expedicions tendeixen a prendre organitzacions de

tipus lleuger. Durant aquest període s'assoleixen altra vegada els 8.000 del Baltoro per vies noves, en estil alpi, i també els cims de més dificultat.

L'any 1975 coincideixen tres expedicions a la regió dels Gasherbrum. Una francesa, l'altra polaca i la darrera austríaca, per assolir el GII, GIII i el Hidden Peak respectivament.

Els francesos obren una nova ruta al Gasherbrum II, en realitzar la segona ascensió a aquest cim. J. P. Frésafond dirigeix un equip de bons alpinistes entre els que hi havia: L. Audoubert, Y. Seigneur, M. Batard i B. Villaret. L'objectiu de l'expedició fou l'aresta sud-est i s'instal·laren dos campaments d'alçada i un bivac. El 17 de juny Seigneur i Batard realitzaren un bivac a 7.650 m i al dia següent aconseguiren el cim. Ultra que la muntanya ja estava equipada l'expedició acabà en tràgedia. Una violenta tempesta es desfermà i va obligar Audoubert i Villaret a descendir. Villaret pràcticament extenuat hagué de restar en el bivac d'on ja no descendí mai.

Entre 1964 i 1975 el Gasherbrum III (7.953 m) fou la muntanya verge més alta del món. Els polonesos dirigits per Wanda Rutkiewicz es desplaçaren aquest darrer any al Karakorum, i fou el Gasherbrum III el seu principal objectiu.

La via que seguien fou la mateixa dels primers ascensionistes al G.II fins al coll entre el Gasherbrum II i III. Després de realitzar un intent per l'aresta est, s'adonaren de la seva dificultat, en trobar problemes de 5° i 6° grau.

A. Chadwick-Onyskiewicz i W. Rutkiewicz en el segon intent, atacaren la cara est per un corredor central, que els portà directament al cim utilitzant les cordes fixes deixades el dia anterior. D'aquesta manera una anglesa i una polonesa aconseguiren el rècord d'alçada en un cim verge realitzat per alpinistes femenins.

El mateix any R. Messner i P. Habeler inauguraren un nou tipus d'alpinisme a l'Himàlaia: L'objectiu, el Hidden Peak en estil alpi fent tan sols una cordada de dos. Escullen per realitzar aquesta desafiant prova una nova via, la cara nord de 1.200 m d'alçada. Aquesta paret és comparable a la cara nord del Cerví.

Un equip polonès va escriure també durant la fructífera temporada de 1975 una de les pàgines més tràgiques de la història del Karakorum, la victòria i tragèdia en el pic Central del Broad Peak.

El Broad Peak Central es troba separat del Principal per un coll de 7.500 m i presenta dificultats superiors en el seu darrer tram. Els polonesos, dirigits per J. Ferénski, realitzaren l'ascensió al coll per la via normal comuna a ambdós cims per la cara oest. Del coll al cim s'aixeca l'aresta nord de gran dificultat, a cavall entre la vessant xinesa i la pakistaní. Cinc alpinistes polonesos aconseguiren la primera ascensió de la punta central de 8.016 m. Durant el descens tres alpinistes trobaren la mort en dos accidents separats.

La Torre Traugo, formidable torre dolomítica situada a la vessant nord de la Gelera del Baltoro ha restat desafiant tots els alpinistes que s'han dirigit a Concòrdia, malgrat la seva modesta alçada (6.248 m). El 1975 un equip britànic va fallar en realitzar la primera ascensió d'aquest petit però difícil cim.

El 1977 una expedició americana realitzà la primera ascensió d'una de les muntanyes més espectaculars del Karakorum. Entre els escaladors que arribaren al cim el 21 de juliol hi ha Hemneck, Morrison, Rowell i Roskelley. Una de les gestes més heroiques en el Karakorum fou la realitzada pels britànics: M. Anthoine, C. Bonington, P. Braithwaite, N. Estcourt, C. Rowland i D. Scott en 1977 a l'Ogre (7.285 m.). L'Ogre és una muntanya dolomítica d'aspecte totalment inaccessible en forma de castell. L'ascensió l'efectuaren pel flanc sud-oest i s'instal·laren cordes fixes fins a 7.000

m. A partir d'aquest punt, Bonington i Scott realitzaren l'ascensió en estil alpi el 13 de juliol.

El Hidden Peak és de nou l'objectiu d'una expedició, aquesta vegada de nacionalitat iugoslava, l'any 1977. És el 8.000 del Karakorum que té més itineraris oberts. Els iugoslaus dirigits per J. Loncar varen posar els ulls en l'aresta sud-oest situada entre la via original americana i la Messner.

L'escalada discorria per un itinerari mixt de roca gel per pendents entre 50-70°. Quatre alpinistes: N. Zaplotnik, A. Stremfelj, F. Bence i B. Bergant realitzaren l'ascensió i van instal·lar quatre campaments d'alçada.

Fins l'any 1978 el K2, indiscutible centre d'atracció del Karakorum, havia estat tan sols escalat dues vegades per l'esperó Abuzzi (italians 1954 i japonesos 1977). De nou els americans que ja havien fracassat l'any 1975 tornaven a aquesta muntanya.

J. Whittaker dirigeix altra vegada l'expedició. El seu objectiu, obrir una nova via a aquesta gran piràmide, per l'aresta nord-est. Fins ara totes les tentatives de la cara sud i oest havien fracassat. Malgrat tot, els americans aconseguiren obrir més de les tres quartes parts de l'itinerari però hagueren de travessar la cara est per anar a cercar la via normal. Quatre alpinistes aconseguiren per tercera vegada el cim: el 7 de setembre, ja molt avançada la temporada, L. Reichardt i J. Wick i el 8 del mateix R. Ridgeway i J. Roskelley.

El mateix any un grup d'anglesos dirigits per Ch. Bonington havien intentat obrir una nova via sense èxit, en abandonar l'aresta oest a la cota 6.700, per causa de la mort de Nick Estcourt per una esllavissada de neu.

Una de les darreres escalades de més prestigi realitzades en tot l'Himàlaia tot i que no aconseguiren el cim, fou la expedició dels francesos al K2 l'any 1979. L'expedició que estava patrocinada per diverses institucions oficials franceses fou dirigida per B. Mellet. L'objectiu era ambiciós, l'aresta sud-oest. Mai no s'havia intentat un recorregut de tanta dificultat i llargada en una muntanya tan alta. L'aresta sud-sudoest neix a 6.300 m aproximadament i està formada per un seguit de ressals rocosos verticals fins a 8.500 m. Els alpinistes que la formaven eren de primera línia:

Y. Seigneur, M. Barrard, Jm. Boivin, P. Cordier, X. Fargeas i I. Ghirardini entre altres. El mal temps continuat tan típic de Karakorum i les dificultats sostingudes no els van deixar passar de 8.500 m quan ja les dificultats havien afluïtat.

Un nou mesurament de l'altura de la muntanya en 1976 va donar 8.760 m pel K2; tan sols 60 m de diferència amb l'Everest. Tot i que ha estat publicat a l'Alpine Journal i a l'American Alpine Journal, continua essent acceptada internacionalment l'altura de 8.611 m. Qui sap si algun dia el K2 o Chogori prendrà a l'Everest el privilegi d'ésser la muntanya més alta del món.

Futur de l'alpinisme en el Karakorum

Les futures expedicions al Karakorum seran condicionades per dues variants: la primera, el desenvolupament socio-econòmic del Baltistan. En aquest moment el govern està invertint molts diners públics en aquesta àrea; per exemple, la carretera d'accés a la vall del Baltoro arribarà el proper estiu fins a Dasso i possiblement d'ací uns anys fins Askole, cosa que suposarà l'estalvi de tres dies en la marxa d'aproximació fins la Concòrdia. El segon punt important és la constant inflació que en aquest moment s'està produint en el Baltistan, que repercuteix desmesuradament en els preus dels royalts, transports, portadors i alimentació cosa que posarà en perill la continuïtat de moltes expedicions modestes.

Quan als objectius alpinístics, cal tenir present que la majoria dels cims han estat assolits tan sols una o dues vegades. Hi ha doncs una varietat d'arestes i cares encara verges. Alguns exemples de futures possibles expedicions són: La vessant nord-est del Pic Payu, la pared sud-oest de la torre Trango, les catedrals de Baltoro en cims que no passen de 7.000 m.

El Masherbrum, un dels cims més característics del Baltoro, ofereix les seves vessants nord encara verges i desafiant als experts en filigranes sobre gel. El mateix Broad Peak tan sols té oberta una sola via, la cara oest. Diverses arestes com la sud-oest o la nord-est no han estat mai intentades. Tambè el Gasherbrum IV conserva verges totes les seves cares. La cara oest, la que es domina des de Concòrdia s'alça per damunt d'aquesta en més de 3.000 m oferint grans dificultats per aquesta vessant.

Tot això sense oblidar la vessant xinesa del Karakorum, el Shaksgam. Cap expedició no s'ha endinsat per la vessant nord. El dia que estigui permès el seu accés, tot un nou món de muntanyes i possibilitats s'obriran als més exigents. No cal oblidar que, per tan sols posar un exemple, el Broad Peak es precipita en vertiginoses parets de més de 3.000 m per la vessant xinesa i el mateix es pot dir del Hidden Peak i d'altres cims fronterers.

ENTRE EL BRALDO I EL BALTORO

Conrad Blanch i Fors

K2, segona alçada del món amb 8.611 m. (Foto: Autor.)

Skardú. Un alè de frescor ens reconforta quan baixem del Focker que ens ha portat de Rawalpindi. Hem fet un vol agradable amb l'espectacle majestuós del Nanga Parbat, tot seguint la vall de l'Indus que serpenteja enmig de muntanyes abruptes.

Deixem enrera les gestions als ministeris, el paperam i la burocràcia. També la xafogor i els carrers atapeïts i sorollosos de la capital.

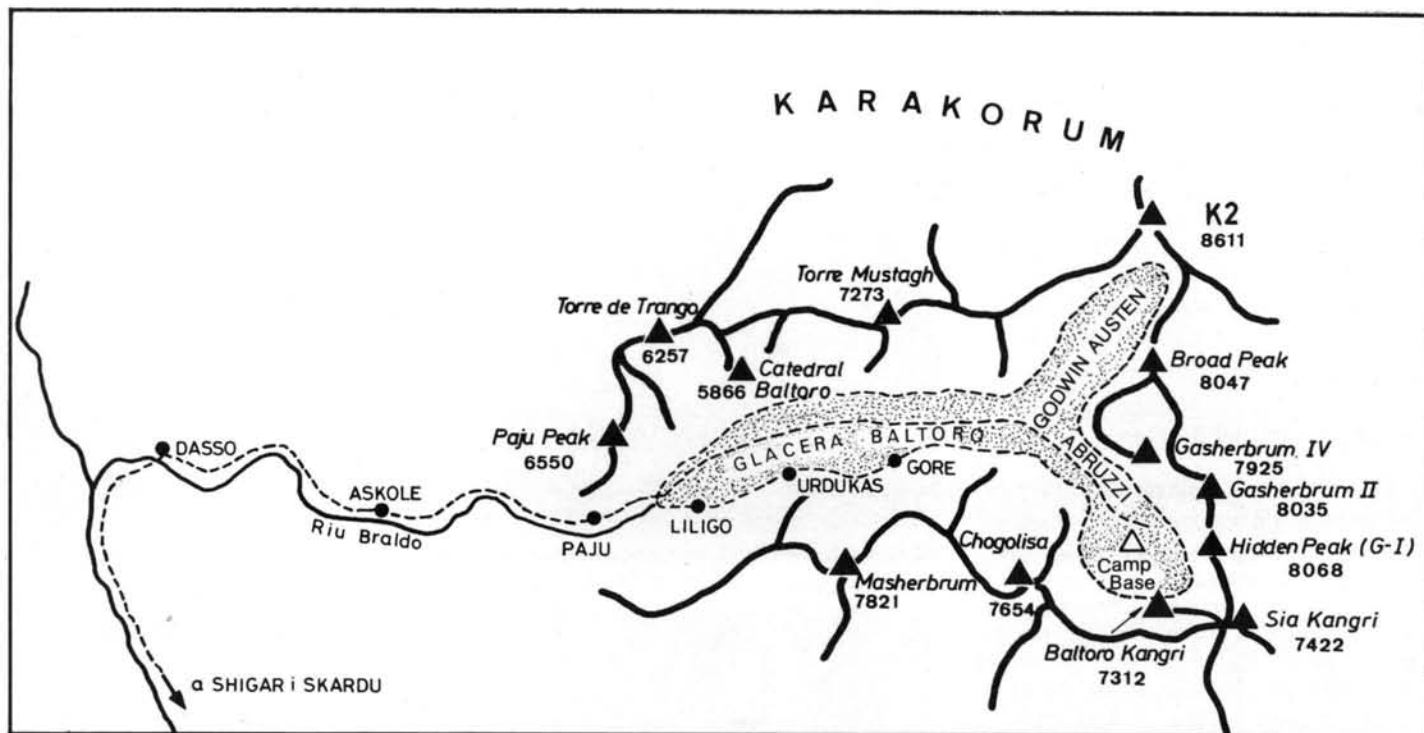
La nostra espera de vuit dies a Rawalpindi ha estat curta si la comparem amb la d'altres expedicions (dues o tres setmanes). L'aconseguir més ràpidament plaça per a volar a Skardú, trajecte molt sol·licitat i anul·lat tot sovint, va ésser degut al fet que enviàrem prèviament tot el material per carretera. Aquest trajecte es va fer en quatre dies amb el risc constant de la dificultat del camí i del perill d'esllavissaments.

Skardú, capital del Baltistan, regió situada al nord de Caixmir, està envoltada per cims de quatre a cinc mil metres. Carrers amples i poc transitats. Ens instal·lem a l'únic hotel de la població, que porta el nom d'una muntanya llegendària: el K2. Ben aviat estarem envoltats pels baltís que ofereixen els seus serveis com a portadors. La contractació la farem per mitjà del responsable del Ministeri de Turisme a Skardú, home bastant desagradable pel seu tracte dur envers els portadors, però eficaç quant a reunir-los de pressa. En contractarem 59 en total, més un sidar o cap.

El matí següent el dedicarem a comprar els queviures que havíem de donar als portadors durant la marxa d'aproximació, concretament a partir de Liligo. Fins a aquest lloc hem acordat pagar 15 rúpies, unes cent pessetes, en concepte d'alimentació diària. Si pel pes que portem, 1.100 kg, necessitem uns 40 portadors, la resta els utilitzarem per tragar els 500 kg dels seus queviures.

Atta (farina), sucre, sal, cigarrets, te, llumins, condiments..., és el que comprarem al basar de Skardú. Les quantitats per home i dia estan fixades pel Ministeri de Turisme.

L'hotel K2 sembla la resta d'una

construcció colonial si ens atenem a la seva decoració interior. Corredors amb estores, habitacions espaioses i menjar acurat. Hi farem la darrera distribució de les càrregues.

1 de juliol. Amb dos jeeps i dos tractors farem el trajecte de 70 km des de Skardú al lloc anomenat Bongla Bridge. L'aire fresc de matinada ens acaba de despertar quan remuntem la vall de Shigar. Camps de blat, arbres fruiters. El paisatge és harmoniós. De tant en tant hi destaquen les construccions grisenques dels habitatges.

A partir de Bongla començarà la marxa d'aproximació que remunta tota la vall del riu Braldo i després la gelera de Baltoro. La seva durada depèn de molts factors: climatològics, resistència física, negociació amb els portadors, etc. La durada oficial és de 16 dies, en els quals s'inclouen 14 de marxa i dos de descans. Aquest trajecte s'allarga en dos més si no es pot travessar el riu Jula. En aquestes condicions havia de començar la nostra negociació per tal d'escurçar al màxim l'aproximació, ja que això ens faria guanyar dies d'estada en el Camp Base.

Bongla Bridge. Tots estem enfeinats. Són els darrers preparatius abans de sortir. Els portadors, asseguts entorn del sidar, escolten les seves instruccions. Una llarga filera de càrregues els espera. Els anem cridant per ordre i cadascun d'ells s'aparellarà amb un paquet que serà d'ara endavant la seva creu, però també el mitjà de guanyar-se un bon sou pel que és el

nivell de vida del Bakistan. Cal veure amb quina traça preparen la seva càrrega, que oscil·la entre 25 i 30 kg.

Askole, darrera població de la vall del Braldo

Un núvol de pols s'aixeca quan la caravana es posa en marxa. Un gran descans m'envaeix. Per fi ens comencem a moure. Sé que ens esperen dies difícils, però m'anima saber que hem superat les primeres dificultats.

De Bongla a Dasso hi estarem dues hores, completant així, amb aquesta mitja etapa, el trajecte amb el jeep del matí.

Primera nit sota els estels. Fa goig desplegar el sac. D'entrada ens hi estirem al damunt. Hem patit molta calor i és agradable de sentir per primera vegada la sensació de fred.

Dasso, Chakpoo, Chungo. Tres noms de poblacions que marcaran dues etapes molt llargues sota un sol aclaparador. Ens aixequem aviat, puix costa posar en moviment la caravana. Les primeres clarors del dia il·luminen les arestes dels cims que envolten la vall.

El camí es tortuós i amb molts desnivells. Tan aviat marxem al costat del riu com ens enfilem 300 o 400 metres per superar un pas infranquejable seguint el seu curs. Entrat el dia, el pas es fa més lent. Aprofitem les parades per a refrescar el nostre cos que pateix la forta calor. Els portadors fan el seu programa, quant al ritme de marxa, descans i àpats.

Nosaltres, si no volem perdre aquests darrers, ens hi haurem d'adaptar.

La tarda comença quan arribem al lloc escollit per al bivac. Sembla que podrem descansar, però és en aquests moments quan s'han de resoldre els problemes quotidians amb els portadors: cures mèdiques, redistribució de pesos, refer les càrregues, etc. Tot i així quedarà temps per a reflexionar i ésser conscients de la nostra experiència.

De Chungo hem sortit tard. Sabem que la tercera etapa és curta i ens servirà per a recuperar-nos de l'esforç esmerçat els dos darrers dies. Ben aviat trobarem unes basses d'aigües sulfuroses on prendrem un bany relaxador. Després el camí planeja travessant petits pobles envoltats de camps de blat.

La vall del Braldo és salvatge i àrida. Però de tant en tant hi trobarem zones de conreus que subministren l'alimentació bàsica als seus habitants.

És mig matí quan arribem a la darrera població de la vall: Askole, un oasi verd que contrasta amb els voltants secs i desolats. Ens situem a l'entrada del poble i durant unes hores serem l'atracció de grans i petits, que s'aturen davant nostre observant-nos detingudament. A Askole hi farem les darreres compres de farina i de sucre, i també la de dues cabres que s'incorporaran a la caravana.

És d'admirar l'existència dura d'aquesta gent, tan allunyada de la civilització, sense cap ajut exterior i amb un tipus de vida pràcticament igual

que fa un segle, i que probablement no canviarà en molt temps.

A l'hivern tota aquesta zona de 3.300 metres d'altura queda ja coberta per la neu. En unes construccions molt precàries hauran de fer front a difícils condicions meteorològiques. Però, què deuen pensar de nosaltres, els «Sahibs», immersos en un món agobiament complicat cada dia més? Els problemes de la societat industrial: d'habitatge, de medi ambient, de lluites socials, etc..., són les cessions que s'han de fer a canvi d'un cert índex de nivell de vida. Si ho poguessin decidir, no sé què farien.

Acomiadament del Braldo

¡Salam Aleikum!, darrera salutació a Askole quan de matinada travessem els seus carrers solitaris. A partir d'ací la descoberta dels cims gegants del Karakorum serà per a nosaltres el motiu de més interès. Forcem el pas, ja que avui volem arribar fins al lloc anomenat Julabridge, realitzant així més d'una etapa. Fins a Korophon el camí és fàcil, tot i que cal travessar la gelera de Biafo. Després, es deixa el marge del riu i el camí segueix per unes cornises rocoses bastant perilloses. Una relliscada ens precipitaria al fons del Braldo. Els portadors es treuen les sandàlies per tal de sentir el tacte dels seus peus amb la roca.

A Julabridge trobem la dificultat més gran de toda l'aproximació. S'ha de creuar el riu Julia i no hi ha més solució que fer-ho mitjançant un «pont de mico» de 40 metres, si no volem perdre dos dies per anar a donar la volta.

El pas serà lent perquè hem coincidit en aquest lloc amb l'expedició francesa al Broad Peak, en la qual participa Patrick Vallençant, alpinista conegut pels seus descensos amb esquís, que pensa intentar aquesta modalitat en aquest cim de 8.047 m.

Vuit hores esmerçarem per a traslladar les dues expedicions a l'altre marge del riu. En un dels primers passos la politja que utilitzàvem trencà la corda i un portador es precipità al riu. Des de les dues voreres es lluita per a salvar la seva vida. Amb les mans ben segades es treu el seu cos mitjançant la corda d'assegurança. La recuperació és ràpida, però això afecta la moral dels altres que es neguen a continuar.

Els baltís són homes molt forts, però espantadissos i supersticiosos. Negociem una bona estona i a la fi optem per demanar qui són els «valents» que passen el riu. Uns quants es decideixen. Això, i el fet que haguem instal·lat dues cordes de pas, fa que a poc a poc tornin a agafar confiança i acabin passant tots.

Després d'una nit amb forts ruixats,

Després de Chungo el camí planeja travessant petits pobles rodejats de camps de blat. (Foto: Autor.)

de matinada, el cel està ennuvolat i torna a amenaçar pluja. L'itinerari és ràpid fins a Bardumal, on esmorzarem. Tots els indrets que vaig esmentant són els llocs on tenen costum d'aturar-se les expedicions per fer-hi nit normalment. Els portadors hi tenen aixecades unes rotllanes de pedres que els serveixen d'aixopluc.

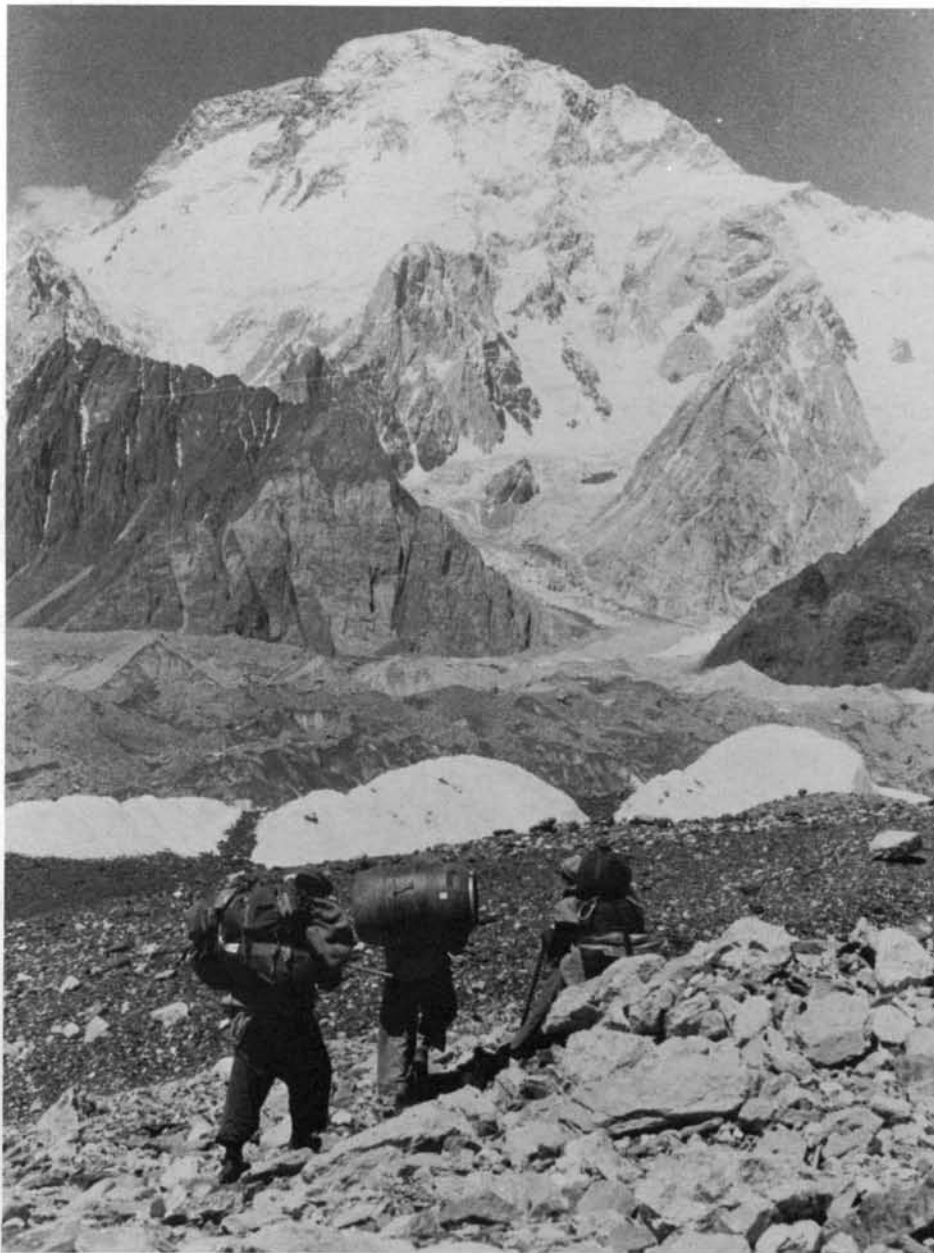
En relació als portadors, en el nostre cas els baltís, he de fer palès, en general, la seva categoria humana i el seu abnegat sacrifici. Són moltes les expedicions que han parlat sobre els nombrosos problemes haguts amb els baltís i que han dificultat sensiblement els seus programes.

Nosaltres vam ésser molt rigorosos quant als preus de contractació acordats. Però amb un tracte obert i tenint sempre cura dels altres aspectes, ens els guanyàrem ben aviat. Ens va ajudar molt a fomentar aquestes bones

relacions el sidar o cap dels portadors, home d'un tracte excel·lent que es convertí per a nosaltres en una persona de tota confiança.

Homes de cames i braços prims, vestits i calçats precàriament. Cares colrades pel sol. Te i «txapati», pa arrodonit fet sols amb farina i aigua, és gairebé la seva única alimentació. Malgrat això, caminen hores i hores en les condicions més dures de fred i calor. El seu pas és lleuger, i s'aturen tot sovint. Quan passes pel seu costat, un somriure t'avança alguna sol·licitud. Per demanar no s'ho pensen un moment. Però amb el mateix somriure, com el qui no entén la cosa, els diem: «Good, Good», Bé, bé. «All OK». Tot és correcte.

Passat Bardumal es fa un flanqueig delicat i se segueix per una canal força penjada que fa que els portadors més febles es retardin, però que deixa palès

l'esperit de solidaritat dels altres anant-los a ajudar.

Paiju, 3.650 metres, oasi relaxador que contrasta amb els forts pendents que davallen del Pic del mateix nom de 6.550 m. Bon lloc d'acampada, amb aigua fresca i llenya, i amb unes cabanes fetes de terra, on passaran la nit els portadors. A partir d'aquí les nits seran més fredes, perquè ja no tindrem l'escalf del foc per manca de llenya.

Paiju-Liligo és una etapa curta, en la qual entrem ja a la gelera de Baltoro, gelera que seguirem durant 70 torturats quilòmetres fins arribar al Camp Base.

L'entrada de la gelera és espectacular. Un mur de glaç barra el pas, defensant el seu aïllament; sota seu neixen impetuoses les aigües del Braldo que una mica més avall té ja un quilòmetre d'amplada.

Impressiona veure els baltis tots aplegats, enlairant les seves pregàries i

cants abans de trepitjar per primera vegada el gel, sobre el qual ja no tindran la seguretat de moviment que fins ara han demostrat.

Gelera de Baltoro, camí dels cims de vuit mil metres

La gelera de Baltoro és un gran mar grisenc, barreja de glaç, de sorra i de pedra, en el qual haurem d'anar constantment buscant el camí com si ens trobéssim en un laberint inacabable. Paral·lelament però ens il·lusiona el fet de poder veure per primera vegada els gegants granítics del Baltoro: Torre de Biaho, Torres de Trango i les Catedrals de Baltoro, les parets de les quals, de quasi dos mil metres d'alçada, s'enliren esveltes en aquest cel, ací tan immens.

El campament de Liligo, està situat sota una paret que amenaça constantment la caiguda de pedres,

però és l'únic lloc adient per a instal·lar-se tota l'expedició. El que resulta indiscutible és la seva magnífica perspectiva sobre el Pic Paiju i les Catedrals de Baltoro, on veurem prendre mil tonalitats diferents, del groc intens al matí, al blau nit ja de fosc, tot passant per les clarors taronges del capvespre.

Des de Liligo, en dos dies més de marxa, arribarem a Gore, i haurem realitzat tres etapes: Liligo-Urdukas (1.ª), Biange (2.ª), Gore (3.ª). Llarga marxa, que es converteix a vegades en una sensació d'irrealitat quan el cansament comença a crebant el nostre cos, i el fet de caminar se'ns fa una rutina. Però el despertar no és plaent quan hem de travessar les aigües glaçades que baixen del massís dels Masherbrums, i els nostres peus resten insensibles durant una llarga estona. Després l'escalfor punxant retorna la vida i, a poc a poc, tornarem a somniar.

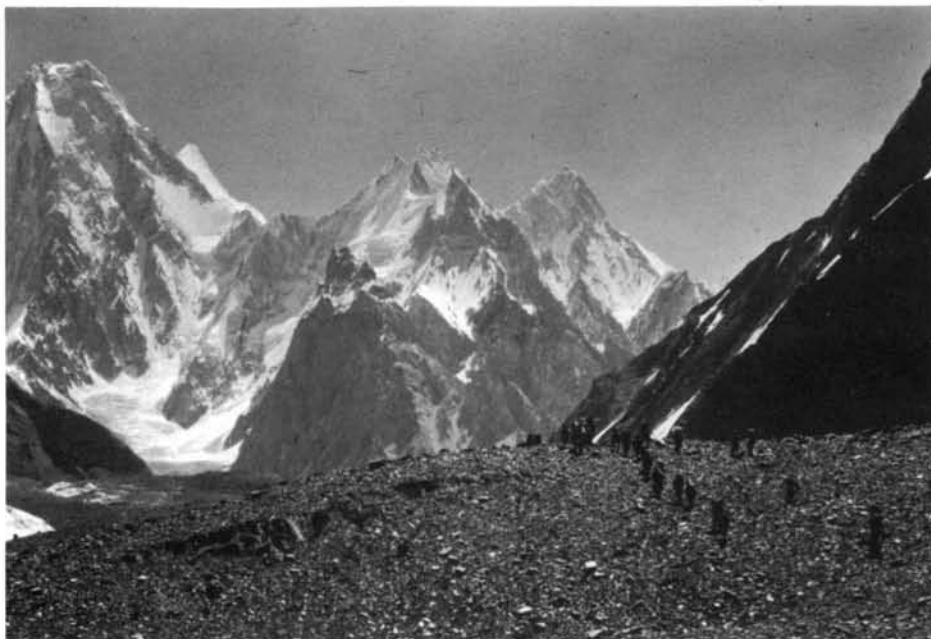
Urdukas és un lloc excel·lent per a l'acampada. En unes terrasses que pengen sobre la gelera podrem instal·lar-nos perfectament. El color verd descansa la vista, acostumada al color grisenc de la gelera.

D'Urdukas a Gore tindrem l'únic incident seriós amb els portadors, provocat en part per l'actuació de l'Oficial d'Enllaç, capità de l'exèrcit de Pakistan, que és obligatori portar en totes les expedicions.

Fins a aquest punt pràcticament havia estat nul·la la seva col·laboració amb l'expedició, per causa de la seva inexperiència i de la desconfiança envers nosaltres. Ara ens plantejava un problema de desobediència-segons ell—del sidar, i volia que seguint el principi d'autoritat fos acomiadat de l'expedició. Davant d'això els portadors feren acció d'abandonar les càrregues. Veig com inesperadament, i per un comportament fora de lloc, podem perdre tot el que hem avançat. Negociacions, aclariments, crits. Després d'una bona estona aconseguim de continuar la marxa. En el fons s'havia plantejat un problema personal de l'Oficial d'Enllaç, que volia prendre el seu protagonisme en l'expedició, quan de forma natural nosaltres ens adreçàvem al sidar que era qui fins en aquell moment ens havia solucionat els problemes. Això restà palès a la tornada, quan ja sense ell, el sidar va contribuir d'una manera més positiva a la marxa de l'expedició.

Queden per endavant tres etapes més: Gore-Concòrdia (1.ª), Charering (2.ª), Camp Base (3.ª), que realitzarem també en dos dies. Era important reduir els dies de durada de l'aproximació per tal de poder prolongar al màxim l'estada al Camp Base.

La marxa en direcció a Concòrdia és

Al darrera del Gasherbrum IV, de 7.925 m, es veu per un moment el cim del Gasherbrum II. (Foto: Autor.)

Els portadors asseguts entorn del Sidar, escolten les seves instruccions. Una llarga filera de càrregues els espera. (Foto: Autor.)

un esdeveniment somniat en la vida de l'alpinista. Gaudirem d'un temps excel·lent que contribuirà a donar més relleu a tota la nostra descoberta.

A la nostra dreta, durant bona part del trajecte, anirem veient diferents perspectives del massís dels Masherbrums (7.821 m). Al fons el Broad Peak, de 8.047 m; el Gasherbrum IV, de 7.925 m, i al seu darrera es veu per un moment el cim del Gasherbrum II, de 8.035 m. El K2, segona altura del món amb 8.611 m, resta amagat fins que de sobte ens sorprèn amb tota la seva grandiositat. L'espectacle és complet amb la visió de la Torre Mustagh, de 7.273 m; Mitre Peak, de 6.014 m; Chogolisa, de 7.654 m. i

Baltoro Kangri, de 7.312 m.

Sens dubte, Concòrdia, confluència de les geleres de Godwin Austen i de la Superior de Baltoro, és un lloc únic en el món. Estarem una bona estona per travessar tot el seu circ i muntar ja el bivac a la Gelera Superior de Baltoro. La nit serà molt freda i la temperatura baixarà uns quants graus sota zero.

Una etapa finalitzada

La matinada de l'11 de juliol és freda i tardem una estona a entrar en activitat, esperant que el sol ens escalfi. Espera inútil, perquè el dia està ennuvolat. Aquest darrer trajecte a través de la gelera del Duc dels Abruzzi, continuació de la de Baltoro, es farà

pesat. És gran la distància a cobrir i els portadors acusen l'esforç dels darrers dies i comencem a sentir també els efectes de l'alçada.

En un punt determinat veurem per primera vegada el cim del Hidden Peak, de 8.068 m. Una empenta més i per fi arribem al lloc escollit per a situar el Camp Base, a 5.150 m d'altura, al peu de la Gelera Meridional dels Gasherbrums. El temps amenaça pluja quan aixequem ràpidament dues tendes.

Entrada la tarda, tota una llarga filera de portadors espera rebre el seu guanyat salari. Han realitzat un bon treball. Durant onze dies han donat el màxim, en fer possible una aproximació molt ràpida.

Somrients em van donant el seu llibre de bona conducta perquè sigui signat per nosaltres mentre cerimoniosament compten repetides vegades els billets que han rebut.

Acomiadament sincer d'uns homes sacrificats. Una forta encaixada amb el sidar expressa el nostre agraïment.

El Camp Base resta ja en silenci. Els portadors una vegada més han preparat el seu bivac que haurà d'aguantar una nit molt freda. Penso que s'ha cobert una etapa molt important. Fa tres setmanes que sortíem de Barcelona i hem superat amb bon ritme tots els obstacles. Potser els dies següents seran més durs per a nosaltres, però a partir d'ara tot dependrà de les nostres forces i dels elements naturals.

ETAPES DE LA MARXA D'APROXIMACIÓ

Dia 1 juliol
Bongla 2.650 m – Dasso 2.700 m
Dia 2 juliol
Dasso 2.700 m – Chapko 2.880 m
Dia 3 juliol
Chapko 2.880 m – Chungo 3.270 m
Dia 4 juliol
Chungo 3.270 m – Askole 3.340 m
Dia 5 juliol
Askole 3.340 m – Korophon 3.400 m
Dia 5 juliol
Korophon 3.400 m – Julabridge 3.450 m
Dia 6 juliol
Julabridge 3.450 m – Paiju 3.680 m
Dia 7 juliol
Paiju 3.680 m – Liligo 3.950 m
Dia 8 juliol
Liligo 3.950 m – Urdukas 4.350 m
Dia 9 juliol
Urdukas 4.350 m – Biange 4.450 m
Dia 9 juliol
Biange 4.450 m – Gore 4.630 m
Dia 10 juliol
Gore 4.630 m – Concòrdia 4.800 m
Dia 10 juliol
Concòrdia 4.800 m – Charering 4.930 m
Dia 11 juliol
Charering 4.930 m – Camp Base 5.150 m

GASHERBRUM II, UNA PIRÀMIDE DAMUNT LA GELERA

No es més, el qui més
alt arriba, sinó aquell
que influït per la
bellesa que l'envolta,
més intensament
sent.

Maurice Herzog

Per Enric Font i Lloret

Fa tres dies que no para de nevar; avui, quan vaig a dormir, penso que potser el mal temps dificultarà la realització del nostre projecte.

L'endemà, però, el temps canvia, les boires desapareixen i podem veure ja totalment el paisatge i el marc de muntanyes que ens envolta.

Som al peu de la Gelera Meridional dels Gasherbrum, damunt la morrena glaciària, que es troba a la confluència d'aquesta amb la Gelera Duc dels Abruzy.

Després d'una llarga i dura marxa d'aproximació d'onze dies, vàrem arribar en aquest lloc, fa tres dies. És ací on hem establert el Camp Base, a una altura de 5.150 m, en ple cor de la Serralada del Karakorum.

Des d'ací estant es gaudeix d'una àmplia vista especialment sobre l'important cim del Gasherbrum I (8.068 m) i el Chogolisa (7.621 m).

En aquest lloc coincidim amb altres expedicions; concretament una d'americana que intenta el Gasherbrum IV, una de francesa que ho fa al Gasherbrum I, i una altra de japonesa que ho fa al Gasherbrum II.

Dies després en vindria una altra que va intentar l'ascensió al cim del Gasherbrum V.

Ara som a mitjan juliol i nosaltres, seguint el nostre programa, pensem estar-hi aproximadament uns 25 dies. Temps que creiem just però suficient per a intentar aconseguir el nostre objectiu, el cim del Gasherbrum II de 8.035 m.

Avui, després d'ordenar tot el material del grup, acabem d'instal·lar-nos en aquest Camp Base. A diferència de les

altres expedicions que ja hi són fa dies, nosaltres encara no estem aclimatats i l'alçada es fa notar en fer qualsevol esforç.

La ruta d'ascensió al nostre objectiu presenta una sèrie de punts clau, el primer dels quals és la pròpia Gelera Meridional dels Gasherbrum, que ara tenim davant nostre i que cal travessar per apropar-nos al cim.

És una gelera d'uns 12 km força trencada, que constantment està en moviment. Tot i que les expedicions abans esmentades han anat marcant el camí amb banderoles, per causa de les darreres nevades i el constant canviar de la gelera cal tornar a cercar el camí entre aquesta mar d'esquerdes.

Per tal d'acclimatar-nos-hi anem fent diverses incursions que condueixen a establir definitivament el Camp I sota un esperó rocós que baixa de la cara SO del Hidden Peak, a una alçada de 5.640 m.

Del Camp I al següent, es segueix remuntant la gelera, molt trencada, fins sota una cascada de séracs que es preferible evitar guanyant altura per un

pendent glaçat de la vorera esquerra. Tros que cal equipar amb cordes fixes, ja que és força vertical, i com que hi hem de passar moltes vegades anant carregats és millor ber-ho així.

Passat aquest tram, s'arriba a un immens replà glaciari, que, constituït per la part superior de la Gelera Meridional dels Gasherbrum, és a una altura de 6.000 m.

Férem diversos viatges, transportant nosaltres mateixos les càrregues de material, menjar, cordes fixes, etc., ja que com s'explica en una altre article, pràcticament no hi ha portejadors d'altura en el Karakorum.

Finalment establím el Camp II a 6.000 m damunt aquest replà. Lloc de gran bellesa i grandiositat, ja que des d'aquí estem envoltats per tots els cims del grup dels Gasherbrum del I al VI: Gasherbrum I (Hidden Peak) (8.068 m), G-II (8.035 m), G-III (7.952 m), G-IV (7.925 m), G-V (7.321 m) i G-VI (7.003 m); alta vall solitària i paradís silencios del Karakorum, marc únic el del nostre Camp II, que per l'estratègia que férem, es constituïria en una mena de Camp Base avançat. Acumulem dia a dia en

repetits viatges material i queviures, a la vegada que d'aquesta forma ens anem aclimatant.

És també des d'aquest lloc que es veu ja la resta d'itinerari d'ascensió al G-II, a més de ser el tram on es troben les màximes dificultats i que cal equipar degudament.

Es tracta de l'esperó SO, que s'aixeca al llarg de més de 1.500 m davant nostre i que porta al peu de la piràmide somital d'aquest cim.

A la dreta de l'esperó es troba la majestuosa paret S, que cau sobre el replà amb un desnivell de 2.000 m i de la qual, de tant en tant, es despreïen grosses allaus, factor que obliga a muntar el Camp II a una distància prudencial del peu de la paret en previsió d'allaus.

Com deia, l'esperó SO constitueix el tram clau de l'ascensió al G-II. És, d'altra banda, un itinerari segur, en general protegit de les allaus, encara que força vertical. És la ruta dels primers ascensionistes, anomenat també «Esperó Moravec», en record dels austríacs que allà per l'any 1956 hi realitzaren la primera ascensió, i és

també la ruta seguida per quatre de les cinc expedicions que fins ara han aconseguit assolir aquest cim.

Presenta, jo diria, quatre parts ben definides: una primera en forma d'aresta corba i afilada, d'una inclinació de 45-50°, que s'anomena «La Falç», per la semblança de formes, i que porta dalt d'una agulla rocosa, darrera la qual i a una altura de 6.500 m, instal·larem el Camp III.

Una segona part irregular, entre 6.500-6.750 m menys dreta, que segueix una mena d'aresta desdibuixada amb algun tros més planer. Una tercera part que es dreça molt i que condueix a la cota 7.000 m sota d'un tram d'uns 400 m (quarta part) que en terreny mixt condueix al peu de la piràmide del cim. Sota d'aquest últim tram de l'esperó, a la cota 7.000 m, varem instal·lar el nostre Camp IV.

Dia darrera dia anem guanyant altura alhora que ens aclimatem i equipem amb cordes fixes l'esperó esmentat. Va ser ací on varem coincidir amb els membres d'una expedició japonesa que intentava la mateixa ascensió. Aquesta

expedició de vuit membres, de la ciutat de Yokohama, havia tingut seriosos problemes pel fet d'haver d'evacuar un dels seus components, afectat fortament per l'altura. Això els costà bona part del seus dies i que el grup com a tal es «gastés» en aquest intent, de tal manera que quan ens vàrem trobar al Camp II, pràcticament només tenien tres membres amb forces o condicions per a intentar l'ascensió.

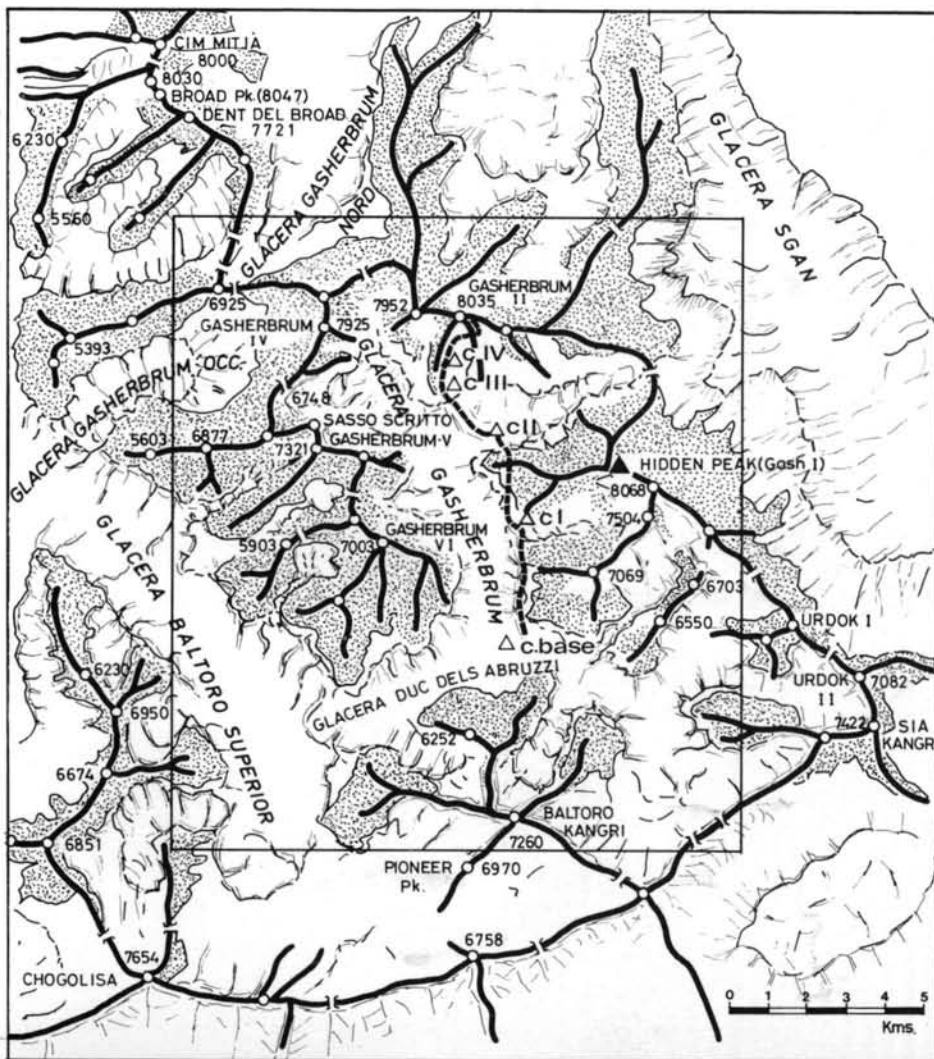
Des d'aquest moment es va establir un contacte amb ells, i ja que l'objectiu de les dues expedicions era el mateix, els vàrem oferir la nostra col·laboració, tant a nivell humà com en material, queviures, etc., i vàrem treballar conjuntament. A través del seu líder, Mr. Hideo Sato, gairebé l'únic que parlava anglès, es va establir des d'aquell moment un molt bon enteniment, que com veurem més endavant va permetre assolir dies més tard el G-II per part dels dos grups.

Pel que fa referència al temps climatològic cal dir que, tal com ja sabíem, fou bastant variable, amb períodes de dos i tres dies de bon temps seguits d'uns quants de mal temps i amb nevades. Les temperatures experimenten fortes variacions. El fred de les tardes i les nits contrasta amb les altes temperatures del migdia, que fan gairebé insuportable el fer res a partir de les 11 del matí, damunt les geleres que semblen un forn, i amb intensíssimes reverberacions solars. Això obligava a evolucionar a primera hora o a la tarda, quan el sol no era tan fort.

Tasca feixuga, aquesta de fer viatges amunt i avall carregant material, instal·lant els camps, etc., encara que també cal dir que és bàsica i imprescindible per a aconseguir l'objectiu proposat. Això ocasiona de vegades que algú, aspirant al cim, quedi amb menys possibilitats reals, atès el necessari suport que es requereix quan els membres que estan més enlairats han d'intentar l'ascensió i en definitiva aconseguir l'èxit pel grup.

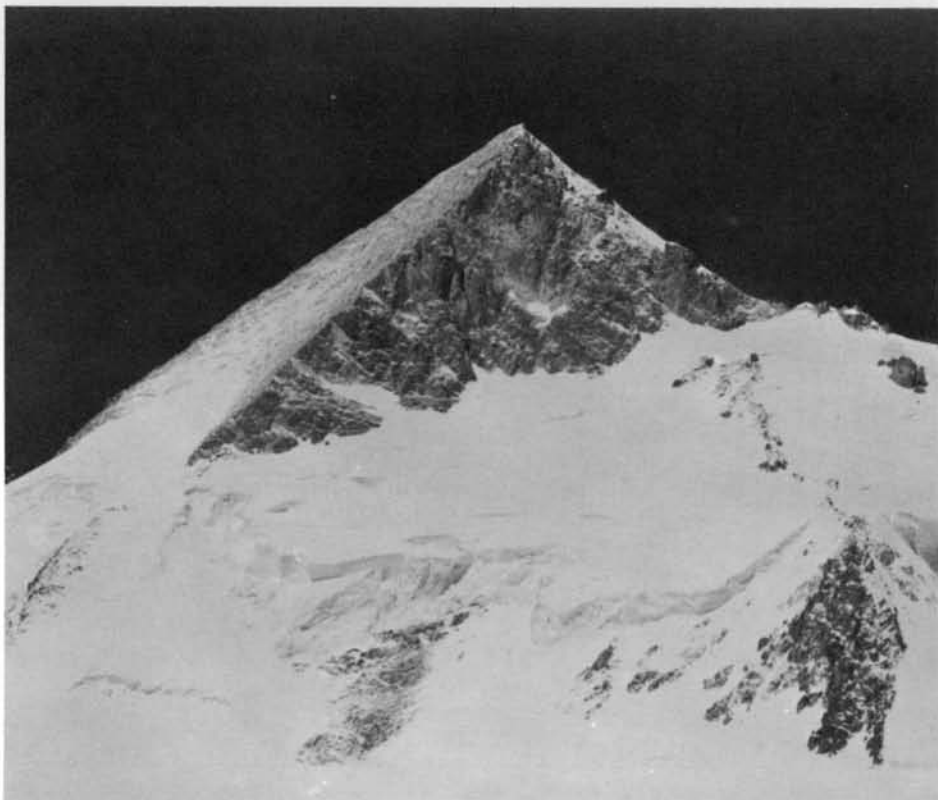
El dia 29 de juliol, en Pere Aymerich i jo portem ja molts dies per sobre els 6.000 m. Ens trobem bé, i com que fa bon temps decidim fer un atac al cim.

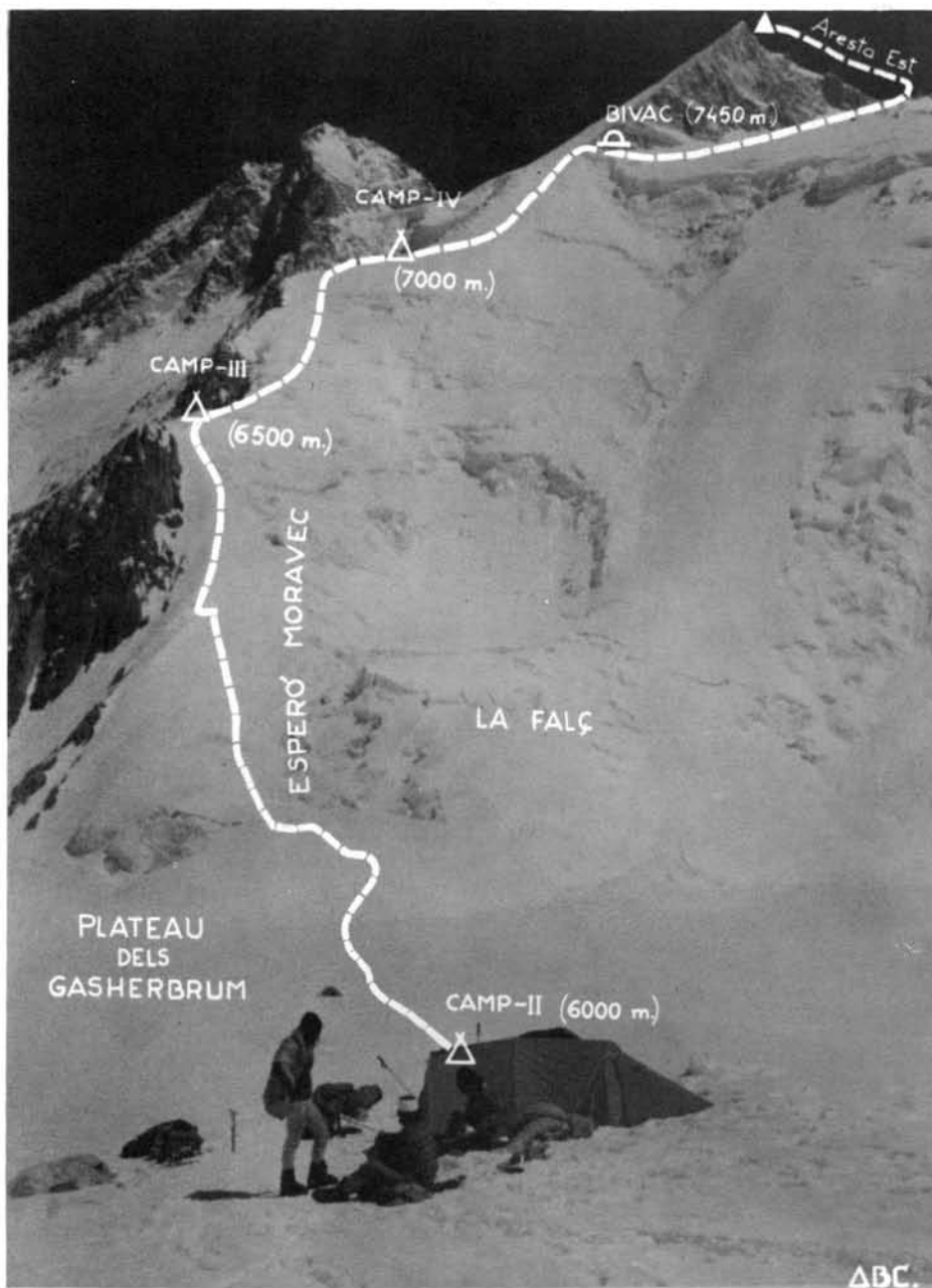
Fem un nou viatge del Camp II al Camp III força carregats. Mentre anem remuntant «La Falç» per les cordes fixes, contemplem una vegada més l'imponent paisatge que ens envolta. Darrera nostre el Hidden Peak, cim magnífic, esvelt de línies, destaca molt en quedar més isolat dels altres Gasherbrums. També veiem amb tota la seva amplitud tots els altres cims del cercle abans d'arribar al Camp III, ja que es travessa un tram aeri amb visió total sobre aquest sector. Passem la nit

Grup dels Gasherbrum.

Piràmide terminal del Gasherbrum II, vist des del Camp. Base amb teleobjectiu.

al Camp III (6.500 m) i l'endemà, després de fer una tria definitiva de material, sortim amunt.

Preveiem doncs que amb uns dos dies podrem fer l'intent al cim, i agafem menjar segons aquestes previsions. Mirem de carregar el mínim, ja que el pes és molt important en aquestes altures. Jo, molt a contracor, deixo aquí una de les dues màquines de fotografiar i algun objectiu, perquè vull portar la cambra de filmar i això ja pesa prou.

Després de remuntar pel tram menys dret de l'aresta, on ens enfonsem bastant en la neu, trobem ja les cordes fixes que no deixarem fins arribar a l'emplaçament del Camp IV.

Aquest tram, va més aviat pel costat sud de l'esperó, i presenta una inclinació mantinguda i força penjada a l'última part. A mitja pujada sembla que el temps vol canviar: fóra una llàstima,

ara que ens trobem bé i decidits a no baixar sense haver assolit el cim!

Els darrers metres abans del Camp IV, ja neva i fa vent, l'ascensió es torna lenta, les motxilles pesen i l'altura es fa notar. Quan són aproximadament les dues del migdia arribem al Camp IV, a 7.000 m. Ja enmig del mal temps, plantem com podem la nostra lleugera i petita tenda, uns quatre metres a prop de les japoneses que hi són des d'ahir.

El temps empitjora, fa més vent, i és impossible romandre fora de la tenda.

En alguns moments la intensitat del vent sembla que acabarà emportant-se la tenda que és l'únic aixopluc nostre aquí dalt. Passem el dia dins la tenda, fonent neu per fer líquid per a beure i anant amb molt de compte amb el fogó de butà. Durant tota la nit continua nevant intensament, accentuant més aquestes difícils condicions que jo diria

que fan impossible sortir, amunt o avall. L'endemà el temps continua igual; mitjançant el radiotelèfon, parlem amb els companys que resten al Camp II.

A les preguntes de: Què penseu fer! Com esteu de queviures?, diem que de moment aguantarem en espera que millori el temps i que ja racionem el menjar, perquè no en tenim gaire.

Mentrestant amb el meu company Pere ens passem hores i hores conversant i donant voltes sobre les possibilitats que tenim, estant-nos aquí dalt. Hores de rumiar, d'incertitud i d'esperança. Esperança que demà el temps sigui bo i puguem fer quelcom.

Mentrestant, en Conrad, en Lluís i en Toni, que són avui al Camp III, sembla que han intentat pujar avui a la tarda, però la molta neu caiguda i el mal temps els ha fet renunciar. Han baixat novament al Camp II, en espera que millorin les condicions.

Parlem amb els tres japonesos que com nosaltres es troben aquí dalt, aguantant amb filosofia aquest mal temps. Ens diuen que també arriben al límit de reserves de menjar, i a més també se'ls acaben els dies, però que pensen aguantar al màxim. Avui, tot menjant un plat d'arròs, entre els japonesos i nosaltres establim el que farem si demà fa bo i, com a darrera possibilitat, si no canvia el temps, malgrat la nostra perseverança, la conveniència de baixar a buscar menjar, encara que això pugui representar el perdre l'opció de fer cim, en un parell de dies bons que pugui fer. Som ja a finals de juliol i pot establir-se definitivament el monso i impossibilitar l'ascensió.

L'endemà fa bo. Davant nostre, quan sortim de la tenda, un paisatge himalaienc carregat de neu nova i una munió de cims, ens compensen quelcom d'aquesta reclusió obligada a la tenda. Davant mateix tenim l'esperó mixt que porta al peu de la piràmide que sembla propera, però que en realitat es troba a més de 400 m de desnivell.

Hem d'intentar-ho...! Amb fred intens, deixem el Camp IV juntament amb els japonesos, amb intenció d'atacar el cim. De comú acord ens emportem un precari equip de bivac i una tenda sense pals. El sac de dormir el deixem. En el fons, pensem que no caldrà potser bivaquejar.

Ens enfonsem molt en la neu. Arribats en el punt on el terreny mixt és més dret, l'evitem per la dreta seguint per un pendent nevad que si bé és més dret, també ofereix més seguretat. Després de seguir uns 100 m de cordes fixes aprofitables, hem de continuar equipant-ho nosaltres. Feixuga tasca, en aquestes altures. Cada 40-50 metres

posem unes estacades d'alumini o aprofitem alguna roca que sobresurt per a fixar-hi les cordes. La progressió és lenta, el temps, mentrestant, és bo i el paisatge magnífic.

A mesura que anem pujant, ens adonem de les dimensions reals de la muntanya: encara falta bastant, i sembla visualment a prop el peu de la piràmide. Un seguit de llargs de corda ens hi van acostant. En l'últim tros, furgant per la neu, en busca de punts d'assegurança, trobem restes de cordes, que suposem que són de l'expedició austríaca que assolí aquest cim l'any passat. Tanmateix el temps va passant, i comencem a plantejar-nos el fer bivac.

A les tres de la tarda arribem tots cinc al peu de la piràmide, en un punt en el qual el pendent perd inclinació, i dóna accés a una mena de replà inclinat al buit, que fa de base a la piràmide somital.

Ens trobem a una alçada de 7.450 m; ja és tard, i després de parlar amb els japonesos, decidim fer bivac i demà continuar cap al cim. Busquem un lloc adient, cosa no gens fàcil, i decidim finalment fer-ho damunt un llom ventat sense gairebé neu, per tal d'evitar així la fredor de la neu quan n'hi ha.

Una tenda senzilla i lleugera, és la nostra única protecció. Utilitzant un dels bastons d'esquí que portem per fer de pal, iniciem així aquesta llarga espera fins demà. Són dos quarts de cinc de la tarda. Ens traiem els grampons, i posant-nos tot l'equip de ploma intentarem aguantar de la millor manera possible. Tot i que fa força fred, romanem bona estona fora de la tenda,

ja que l'espectacle visual val la pena. A una gran amplitud de paisatge, cal afegir-hi una llum lateral del capvespre que dóna un to especial a la muntanya.

Per l'esquerra, darrera del Hidden Peak, es veuen ja molts cims de la vessant xinesa. Després, el propi Hidden Peak gegant de la zona, que amb la llum d'aquesta hora té un encant especial. Baltoro, Kandri, Chogolisa, Masherbrum, etc., etc.

Damunt del coll que formen el G-IV i el G-V es veu la gran Gelera del Baltoro, que des d'aquí sembla com una «autopista» que travessa les muntanyes amb grans essos fins a perdre's en l'horitzó, i que en certa forma dóna idea de les veritables dimensions d'aquestes muntanyes, posant també de manifest com n'estem ara, d'apartats, de qualsevol punt habitat.

Darrera nostre el G-III i el G-II presenten les seves últimes defenses i són testimonis quiets dels esforços que estem fent ara nosaltres per assolir el cim d'un d'ells.

En amagar-se el sol, la temperatura baixa bruscament. Entrem a la nostra improvisada funda de bivac.

Conscients d'allò que ens espera, passem unes hores fonent neu, tasca lenta en aquestes altures, però imprescindible ja que el cos demana líquid en quantitat i també cal pensar en demà. Després, mengem entre tots dos l'últim «liofilitzat» que ens queda i un te, ja que no tenim gaire cosa més, i cal guardar quelcom per a demà, encara que sigui un parell de caramels. Intentem agafar el son..., per bé que és impossible! Jo diria que aconseguim ensopir-nos només un parell d'hores.

A mitjanit fa molt fred; tot i tenir els peus dins les motxilles, el fred viu mossega les extremitats... cal moure's...! També sentim els japonesos pel fred. Crec que ja no vaig dormir més, concentrat, encongit i procurant moure els dits dels peus. La nit va ser llarga, i tenia molt temps per pensar. Moments d'espera, moments d'angoixa i també d'il·lusió en el dia de demà, que pot ser decisiu. Incertitud davant les pròpies possibilitats. Podrem arribar al cim? Tindrem prou forces? Mentrestant, a fora fa una nit glacial però esplèndida, amb una lluna quasi plena, que il·lumina aquest imponent paisatge.

A punta de dia, ja som fora de la funda/bivac. El fred és molt viu, dificulta els moviments, i fa difícil el posar-se els grampons; a part que, a causa de l'altura, els moviments bruscots cansen.

Quan són dos quarts de sis els tres japonesos i nosaltres deixem l'emplaçament del bivac, iniciant un llarg flanqueig per la base de la piràmide del G-II, que ens porta, en una llarga diagonal ascendent, a l'inici de l'aresta est del cim, per on segueix l'itinerari.

Al cap d'un parell d'hores, ja ens toca el sol, que ajuda una mica a escalfar-nos. En Pere es queixa dels peus, i a mi cada vegada que filmo, o faig alguna foto, les mans se'm ressenten una bona estona.

Aquest flanqueig, si bé no presenta dificultats especials, es torna pesadíssim, perquè la neu és fonda i cada pas requereix un esforç considerable. Ens anem rellevant obrint traç, ja que cada 20 passes quedem esgotats per aquest esforç atesa l'altura, per sobre dels 7.500 m.

Cordes fixes entre el Camp. III i del Camp. IV.

Entre el Camp. IV i el Bivac, pujant per les cordes fixes.

Aresta somital del Gasherbrum II.

Després de sis llargues hores arribem a una petita bretxa que dona accés a l'aresta E del cim, situat aproximadament en la cota 7.650 m.

Protegits darrera unes roques menjem l'últim que ens queda: tres galetes i una mica de mel, que no és res tenint en compte que ahir ja no vàrem menjar pràcticament ni un mos. Descansem una mica i continuem.

A l'aresta fa vent. El primer tros presenta un pendent nevad, que es va aixecant. Darrera nostre, veiem ara ja totalment el vessant de Xina (el G-II fa frontera), amb infinitat de cims i geleres. El temps segueix bo.

Una hora i mitja més tard som a l'alçada d'una agulla característica de l'aresta, que es veu de lluny. Davant nostre tenim un nou pendent molt pronunciat que porta a una aresta que, suposem, és ja a prop del cim.

Amb gran decepció veiem, en entrar en aquest pendent, que la neu és encara més profunda i que fer un pas requereix molt d'esforç. Aquest 200 m varen ser interminables i posaren a prova la nostra resistència i voluntat.

Primer, amb el piolet fèiem una mena de traç, després el genoll, i finalment la cama, enfonsant-nos fins a la cintura. Aquest tros, ens va fer «donar-ho tot»: voluntat, esforç mental per no abandonar-te, avançant lentament, metre a metre, amb una ferma decisió d'arribar al cim.

A les dues de la tarda tots cinc arribem dalt d'aquest pendent damunt l'aresta nevada... Encara bo! A l'esquerra, a uns 100 metres, hi ha el cim. Ja veiem l'altre costat, amb el K-2 (8.611 m) i el Broad Peak (8.047 m) que sobresurten especialment dels altres. Ara, ens disposem a fer el darrer tram, seguint l'afilada i penjada aresta de neu. Molt cansats, tenim cura de les maniobres de cordai, un a un, passem l'aresta. Aproximadament a dos quarts de tres trepitgem el cim del Gasherbrum II (8.035 m). Amb gran alegria ens abracem els japonesos i nosaltres. Ens ha costat, però ho hem aconseguit.

Moments de joia i plenitud, difícilment descriptibles amb paraules. Hem aconseguit assolir un «8.000», objectiu en què tants esforços, sacrificis i il·lusions havíem esmerçat.

La nostra expedició culminava així amb èxit el fi proposat. Pensem en els altres companys, el suport dels quals ha fet possible aquest moment, i que nosaltres dos hem arribat ací dalt. A l'Himàlaia, més que enlloc és necessària una tasca d'equip per a conquerir objectius, juntament i evidentment amb una bona preparació i organització així com una ferma i decidida voluntat dels components, per arribar a les fites proposades.

El temps és magnífic, fa fred, encara que no excessiu, no fa gaire vent, i la visió és total. Vàrem estar-nos-hi una

hora, dalt del cim. Era agradable i encara que cansats ens trobàvem bé. Fotos, cine, etc. Ha valgut la pena, en el meu cas, anar un xic més carregat, per a poder intentar plasmar amb imatges el que veiem des d'aquí.

Cims i més cims, tot el Karakorum, la vessant de Xina (*Sinkyang*), geleres i geleres d'aquesta imponent serralada de l'Himàlaia.

Ara, malgrat tot, cal baixar, cosa difícil, ja que a la debilitat de no menjar, s'hi ha d'afegir el lògic cansament. A poc a poc, lentament, desfem tot el camí, passem pel bivac, recollim les coses i continuem amb les últimes llums del dia baixant fins al Camp IV (7.000 m), on arribem amb l'ajuda de les frontals i on retrobem els altres companys. Abracem Conrad, que és fora de la tenda amb un llum; sobren paraules... Potser demà una altra cordada assoleixi el cim, encara que avui el nostre èxit és a la vegada el del grup.

Així doncs, el dia 2 d'agost, l'expedició Catalana Karakorum-80 assolia el cim del Gasherbrum II de 8.035 m.

Des d'ara la bandera catalana oneja en aquells paratges com a testimoni de la voluntat d'un grup d'alpinistes catalans i com un pas més endavant, dels muntanyencs del nostre país, en la conquesta de les més altes cimes de la terra.

Conrad Blanch

Pere Aymerich

Lluís Gómez

Antoni Torà

L'EXPEDICIÓ EN XIFRES

Per Enric Font i Lloret

Nom de l'expedició: **EXPEDICIÓ CATALANA KARAKORUM-80.**

Dies de durada: Del 20 de juny al 23 d'agost. Total: 66 dies.

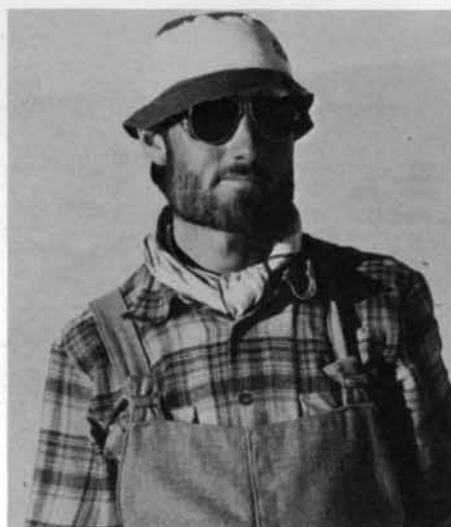
Serralada: Karakorum.

Regió: Grup dels Gasherbrums.

Objectiu: GASHERBRUM-II (8.035 m).

Components:

Pere Aymerich,
Conrad Blanc (Cap d'Expedició),
Enric Font,
Lluís Gómez,
Antoni Ricart (Metge),
Antoni Torà,

tots ells del Centre Excursionista de Catalunya. Club Alpí Català.

Oficial d'Enllaç: Capità Abdoul Quayum.

Cap de portadors: Subidar Fidda Hussein.

Portadors d'altura: Muhammad Hussein, Ali Muhammad.

Nombre de portadors de pujada: 60.

Nombre de portadors de baixada: 21.

Antoni Ricart

Enric Font

Pes total expedició, transportat: 1.100 kgs.

Pes total expedició, inclòs menjar portadors: 1.400 kg.

Dies de marxa d'aproximació, pujada: 11.

Dies de retorn: 7. Total: 18 dies.

Dies estada en el Camp. Base: 27.

Dies total estada en muntanya: 45.

Campaments establerts:

Camp. Base.— 5.150 m.

Camp. I.— 5.460 m.

Camp. II.— 6.000 m.

Camp. III.— 6.500 m.

Camp. IV.— 7.000 m.

Bivac.— 7.450 m.

Objectiu assolit:

Cim del GASHERBRUM-II (8.035 m)

Ascensió efectuada el dia 2 d'agost de 1980 per Pere Aymerich i Enric Font, que és la sisena ascensió absoluta en aquest cim.

Conjuntament amb una cordada d'una expedició del «Bernina Alpine Club de Yokohama» (Japó), formada per: Hideo Sato, Masaaki Fukushima i Kenji Imada.

FUNCIONS I LIMITACIONS DEL METGE D'UNA EXPEDICIÓ

*Les úniques comunicacions
possibles són a peu per paratges de
difícil trànsit.*

Antoni Ricart

Per a un observador despert, una expedició himalaïana és un bon camp d'experiències noves. Generalment a les sortides de cap de setmana no acostumo a portar gaire més que una mica d'esparadrap. Penso que els petits mals es guareixen sols, i amb una mica de paciència no necessiten pastilles ni supositoris, que també tenen el seu risc. I pel que fa als grans mals, tampoc s'arreglen amb una farmaciola que es pugui dur a la motxilla, i més val anar, sense torbar-se, cap al centre mèdic més proper. Una evacuació urgent a les nostres muntanyes, és, comparativament, fàcil d'improvisar amb mitjans de fortuna.

Aquesta manera de pensar, no és aplicable quan es tracta d'una expedició d'envergadura. I en això influeixen tres factors.

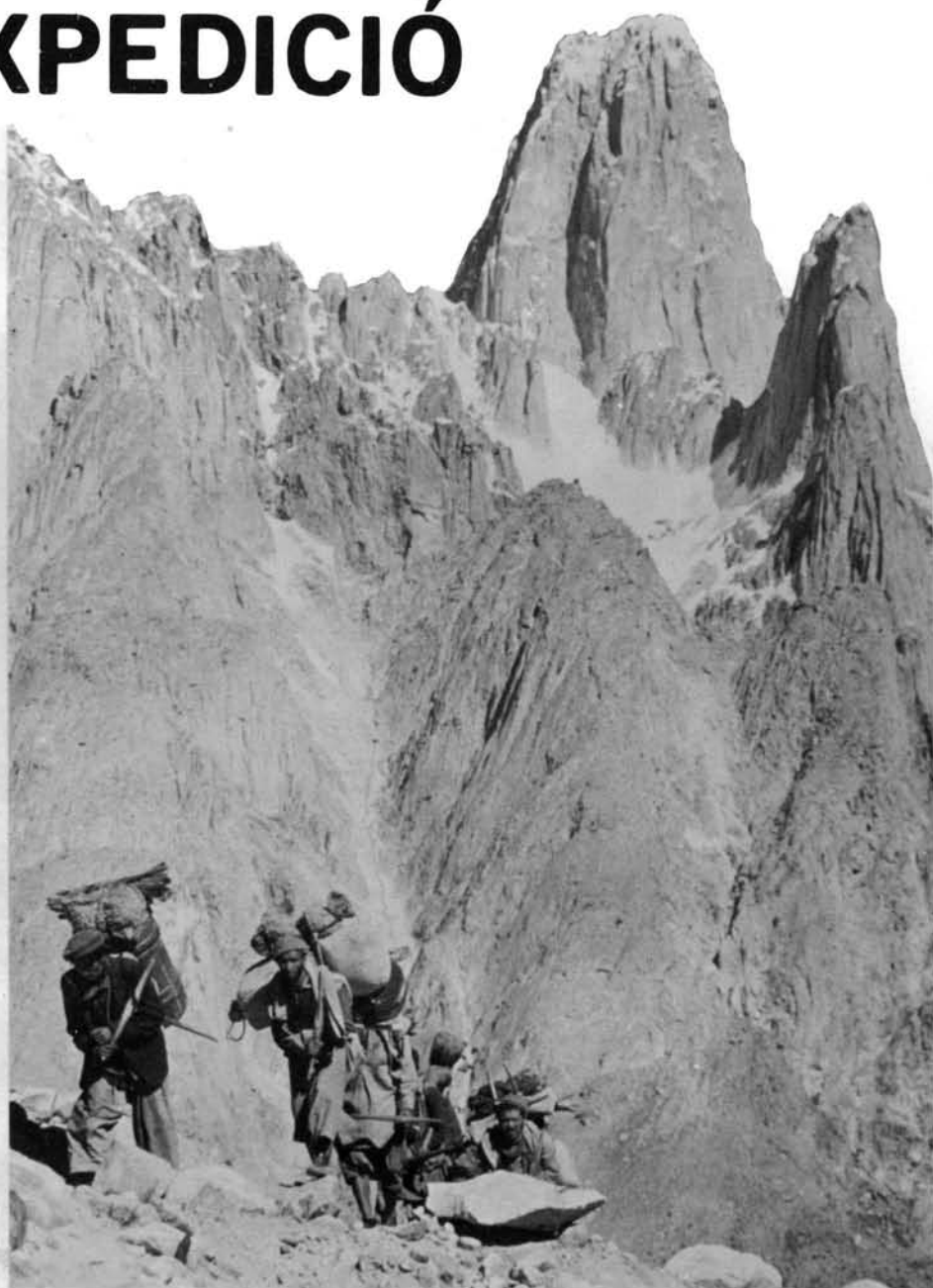
El primer és l'allunyament en què es troba l'equip de qualsevol centre amb possibilitats de tractament mèdic.

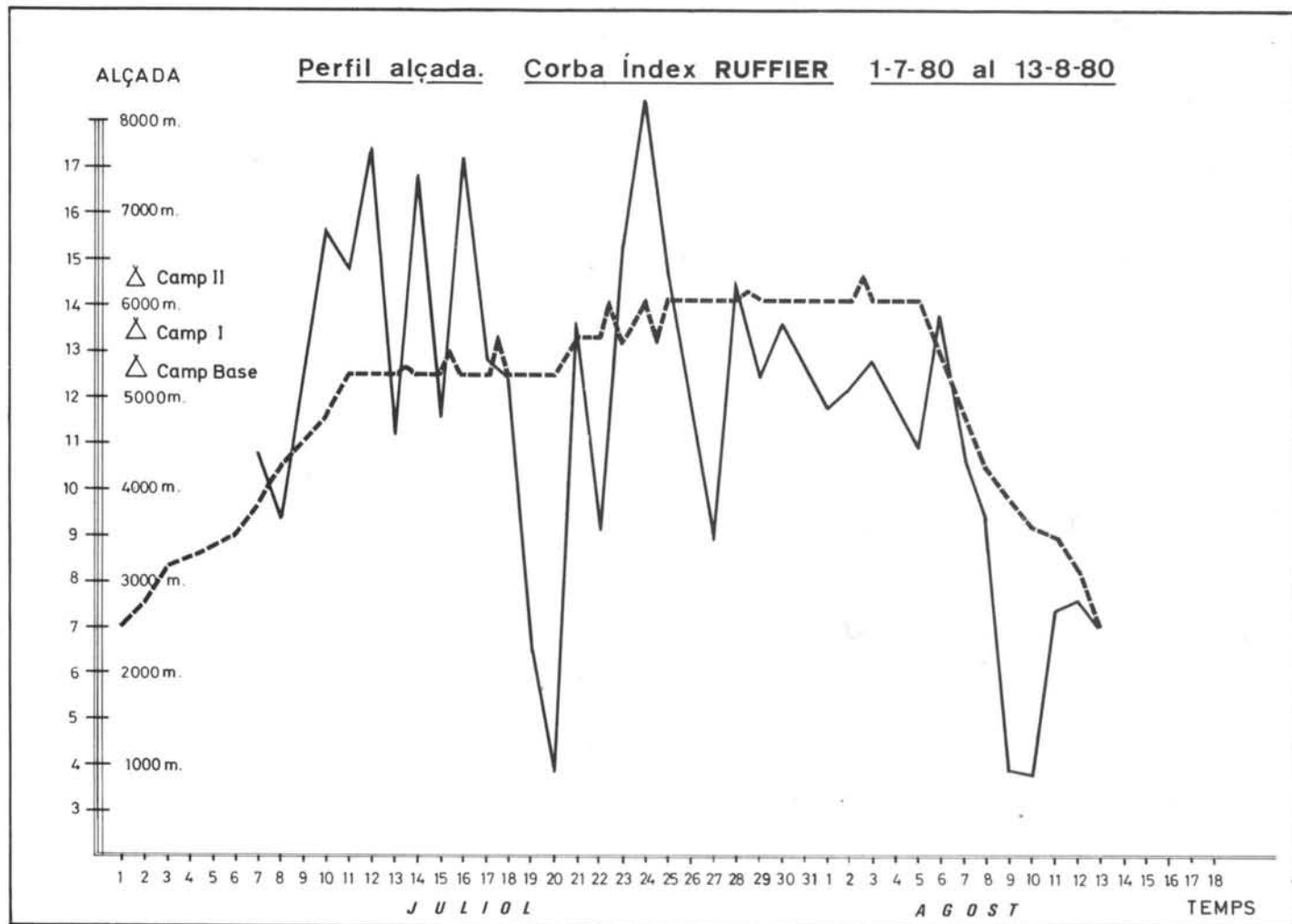
El segon factor, que agreuja la llunyania, és l'aïllament i la manca de mitjans de comunicació. Gairebé sempre, l'única manera de demanar ajuda o de transportar un ferit és a peu,

*El cim del K2 (8.611 m) des de Concòrdia.
(Foto: Enric Font.)*

NOTA DE LA REDACCIÓ:

La fotografia central (pàgs. 168-169) del numero 710 de Muntanya, correspon a la Cova de Nerja (Málaga) i l'autor de la mateixa és Antoni Nubiola.

per paratges de difícil trànsit, cosa que retarda molt l'ajut. Podem citar dos exemples coneguts aquest estiu al Karakorum.

Durant la marxa d'aproximació al Camp Base, vàrem trobar dos portejadors de l'expedició japonesa al Gasherbrum-II que feia 5 dies que havien sortit del Camp Base i que baixaven a demanar l'helicòpter per a un membre de l'expedició afectat de mal d'altura. Set dies després, caminant ja sobre la gelera, més avall del circ Concòrdia, vàrem veure pujar l'helicòpter, que va tornar a baixar amb el malalt poca estona després. A més a més, a tot malalt o ferit a la zona en què estàvem, calia baixar-lo fins al circ Concòrdia, a un dia de marxa, o més, del Camp Base, i que és el punt més alt a què pot arribar l'helicòpter. A l'expedició americana al G-IV, amb un company malalt d'una afecció intestinal, els va caldre la mateixa espera d'uns dotze dies, entre que varen sortir a demanar ajuda i que arribés l'helicòpter a Concòrdia.

El segon cas, que vàrem conèixer a l'hospital de Skardu, va afectar una altra expedició japonesa al cim del Latok. Una esquerra es va obrir bruscament en un camp d'altura i engolí una tenda i els seus tres ocupants, que

varen resultar ferits. Un d'ells pogué sortir a demanar ajuda a un equip anglès que atacava el K-2. Entre tots pogueren treure els ferits de l'esquerra, i quinze dies després de l'accident arribaven a l'hospital de Skardu en tan males condicions físiques que durant els primers dies es temé per les seves vides. Sortosament es recuperaren i ja havien tornat al Japó quan nosaltres vàrem arribar a Skardu.

El tercer factor, que justifica l'equip mèdic d'una expedició, és el desgast a què són sotmesos els membres de l'equip, i que els pot fer més vulnerables tant a les malalties com als accidents. Aquest desgast ve condicionat per molts factors com són: l'altura, el cansament, l'esforç físic, la mala alimentació, les diarrees, etc.

Un quart factor que pot influir, derivat dels tres primers, és el psicològic, i es refereix a la sensació de desempar en què es troba l'equip. Aquesta sensació pot arribar a influir en la moral i en el rendiment dels membres del grup. Així doncs, es reforçarà la moral quan el grup es autosuficient per la major part dels trastorns que es puguin presentar durant els llargs dies a la muntanya, portant un equip mèdic complet i una persona versada a utilitzar-lo.

Aquest punt ens porta al tema de

l'equip mèdic, i la seva extensió i limitacions. Ja en parlarem més endavant, de l'equip i les seves xifres; i ara, referent a les limitacions de l'assistència mèdica d'una expedició, podríem dir que vénen donades per tres causes.

La primera és el caràcter de l'expedició. La nostra era una expedició lleugera, que no es podia permetre un equip, ni costos, ni pes. El problema del cost es va poder solucionar amb aportacions sense grans despeses ni haver de renunciar a res per aquest motiu. Més limitador era el problema del pes. L'expedició anglesa de l'any 1974 a la paret sud de l'Everest portava dos metges, amb una tona de material mèdic, i dues tendes-hospital de gran cabuda i ben equipades. Naturalment es tractava d'una expedició pesada, amb un gran pressupost. Com a exemple d'expedició lleugera, l'equip de guies de Chamonix que aquest estiu atacà el G-V, amb 4 membres, un d'ells metge, portava 50 kg de material mèdic, més un equip per a fer un estudi d'acclimatació, que pesava uns 30 kg, més. La nostra expedició, per a sis membres, transportava 20 kg d'equip mèdic-quirúrgic, més els 12 kg de dues ampolles d'oxigen que pensàvem utilitzar en cas de malaltia, i que vàrem

tornar sense utilitzar. El nostre pressupost i els 60 portejadors de què disposàvem no permetia una farmaciola més completa. Naturalment això obliga a una selecció dels medicaments descartant aquells de més improbable utilització, o a prendre un menor nombre de medecines d'utilització segura, o bé a prescindir d'aquelles que remeïen malalties no greus, que amb més paciència també acaben guarint-se.

La segona limitació és el funcionament de l'expedició en si. Evidentment l'expedició prescindirà d'un membre del grup amb una cama trencada, o, si cal, canviarà l'objectiu per tal d'evacuar en bones condicions el company ferit; però, cal que s'aturi per una distensió muscular o un genoll inflat o per una faringitis amb una mica de febre? En aquests casos, el company malalt haurà de seguir el ritme del grup, sense poder disposar del tractament mèdic més eficaç procurant el tractament natural a què tendeix l'organisme malalt, com és el repòs, o havent-se d'accontentar amb tractaments parcials que com a màxim el milloraran un xic, o potser ni això.

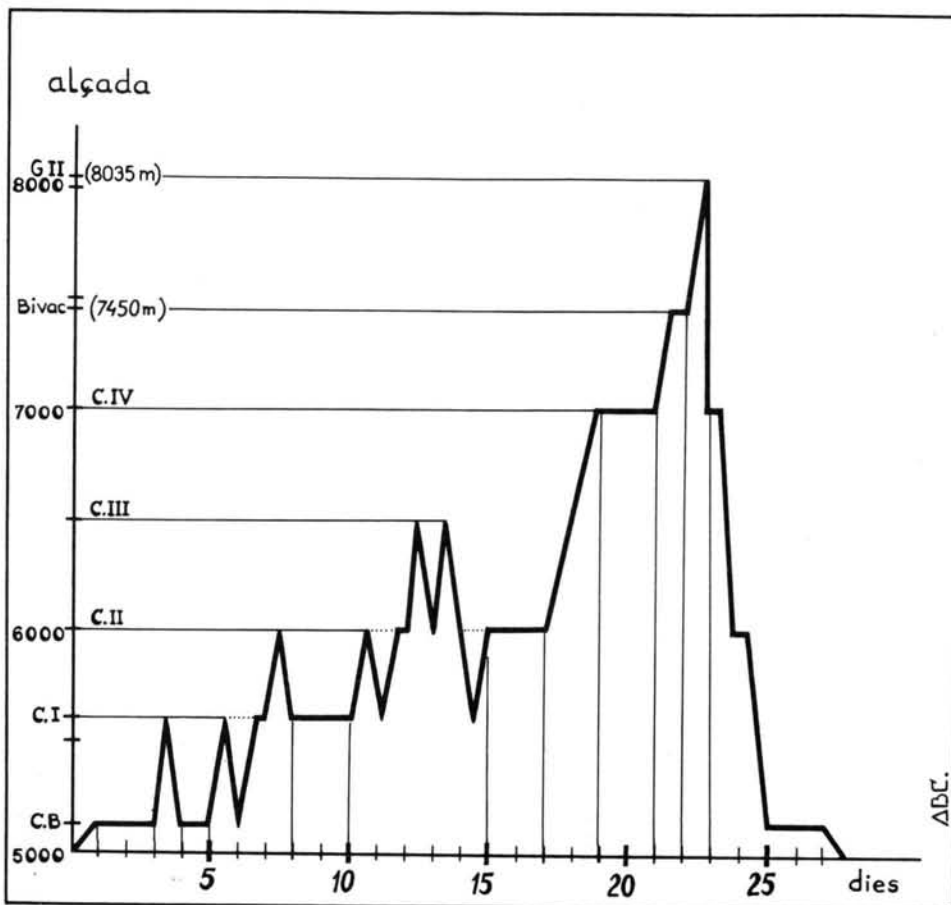
La tercera limitació, òbvia, és el tipus de medicina que es pot practicar a les muntanyes, que és una medicina de capçalera amb mitjans reduïts. S'ha de renunciar a les radiografies, consultes a especialistes, anàlisis, etc.

De cara a futures expedicions i futurs expedicionaris, penso que és molt convenient que es tinguin molt presents les limitacions en què treballarà el company metge de la seva expedició.

A part d'aquestes funcions que es refereixen al tractament de trastorns ja produïts, els membres sanitaris d'una expedició, gairebé sempre un sol metge, tenen altres missions com són la prevenció al màxim de les malalties, siguin per ingestió d'aigües contaminades o per contagi durant la convivència amb els habitants del país, o per ascensió massa ràpida als camps d'altura. Referent a això, serà útil de conèixer les malalties freqüents a la zona que cal travessar i, no cal dir-ho, el mal d'altura. Un altre punt que cal conèixer bé és la situació i antecedents sanitaris dels membres del grup, ja que això farà preparar contra trastorns possibles que potser es podran evitar.

També caldrà que el metge estigui disposat, si convé, a prendre decisions importants o bé a actuar com a assessor de decisions sovint difícils i que són freqüents. Prescriure un dia de repòs per un peu adolorit, pot representar que aquell company no pugui fer el cim per manca de dies. I per fer evacuar un expedicionari, s'ha de estar raonablement segur que allò es tracta

Perfil d'aclimatació de Pere Aymerich.

d'una apendicitis i no d'un mal de ventre vulgar, ja que d'aquesta decisió pot dependre el fracàs de l'expedició.

Una altra missió del metge és aportar, dins el que cap, l'assistència allà on calgui, que pot ser un camp d'altura o el fons d'una esquerra. Això ens porta a pensar que és desitjable que el metge tingui un cert nivell alpinístic.

A l'últim, un tipus de funcions, que en realitat tenen tots i cada un dels membres del grup, però molt sovint especialment el metge són les de tipus social. Una expedició té alguns punts de contacte amb una nau. Un grup de persones amb una fita comuna, unides pel bo i pel dolent, amb una convivència que durarà setmanes, sovint en condicions difícils, aïllats del món i amb poques possibilitats d'aïllar-se entre ells, i on les relacions es poden fer difícils, cosa que dificulta el prendre decisions desapassionades, i per tant, la feina d'equip. Contra això, com he dit, la feina és de tots i cada un, però en moltes ocasions, el metge pot ser més imparcial, ja que com a alpinista té un status de semiintegració, i pot ser que li sigui més fàcil que als altres de suavitzar asprors. De fet és freqüent que, davant dels problemes que es presentin, el company metge, per aquesta posició de semiintegració, sigui el qui rep més confidències, que

amaguen angoixes, fet que en aquest aspecte el situa en una posició central, d'aglutinador, no alineat.

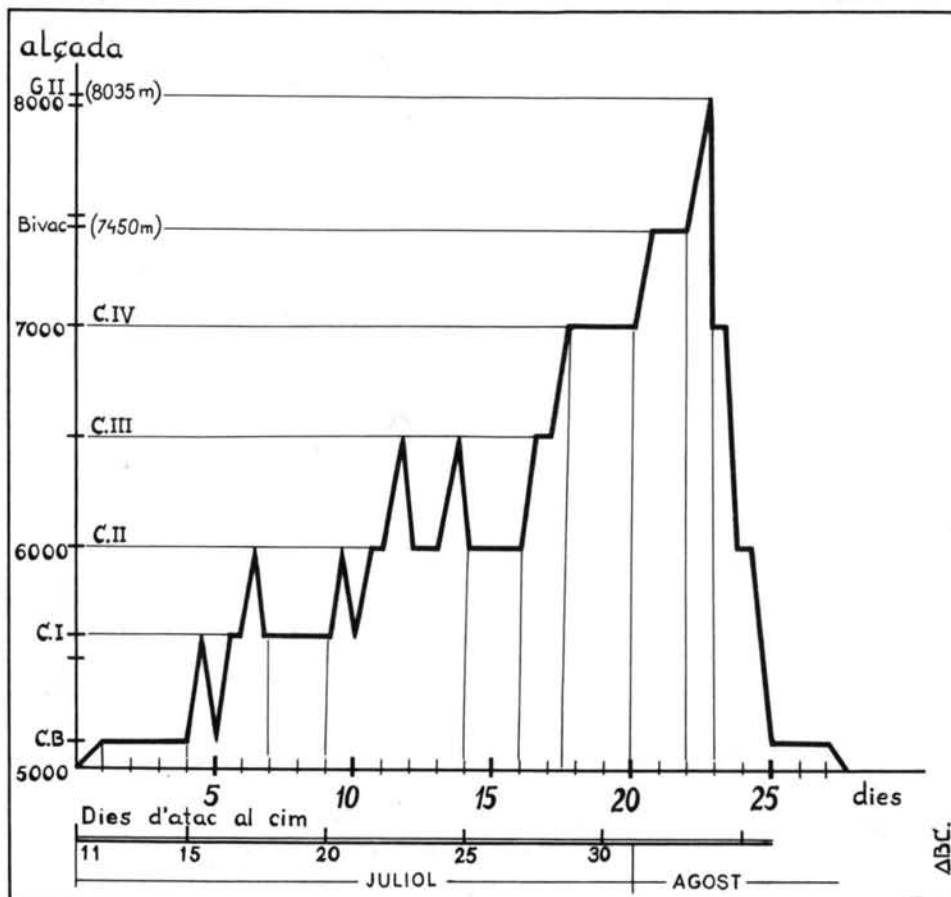
COMENTARI MÈDIC DEL GRUP

Diferentment d'anteriors experiències a l'Hindukush, aquesta expedició s'ha caracteritzat per la bona salut i la manca de trastorns seriosos.

S'ha de dir que les revisions fetes abans de marxar, revelaven una salut excel·lent i una forma física envejable de tots els components.

Vàrem seguir, a més a més, una pauta de vacunacions, que en la major part de nosaltres seguia el programa començat en anteriors expedicions. Aquest programa incloïa una dosi, abans de sortir, de Gamma-globulina, naturalment voluntària, atès que en anys anteriors la incidència d'hepatitis en països asiàtics va ser molt alta. Recordem que en el 1977, a l'Afganistà, va haver-n'hi set casos entre vint expedicionaris catalans.

El mal de muntanya no va aparèixer, si bé és cert que vàrem seguir una curiosa pauta d'ascens-descens. Només vàrem haver d'atendre un japonès, dos dies després que arribés a vuit mil metres amb un cas lleu d'edema generalitzat, que es va resoldre

Una altra missió del metge, és aportar, dins del possible, l'assistència allà on calgui, que pot ser un camp d'altura o el fons

d'una esquerra. Això ens porta a pensar que és desitjable que el metge tingui un cert nivell alpinístic.

satisfactòriament.

L'únic cas important, més que per la gravetat pel que podia haver estat, va ser un probable cas de pneumotórax en un membre de l'expedició, que també es va resoldre bé amb dos dies de repòs.

A part d'això només vàrem patir de büllofes i peus adolorits, durant les marxes; algunes diarrees, en arribar, de baixada, a la zona on hi havia fruiters, ja que ens férem un tip de fruita després de dos mesos de conserves.

Cal comentar també que els trastorns habituals de qui baixa a nivell del mar, venint aclimatat, tals com dolors articulars i peus inflats, varen durar fins i tot setmanes després de tornar a Barcelona.

La nostra intenció era donar a l'expedició un contingut d'experiència científica. Com era d'esperar, la curtedat del pressupost no va permetre de pensar en un estudi sobre l'acimatació com el previst, i que tindria necessitat

d'aparells complexos, d'una font d'energia per fer-los funcionar, sistemes de conservació de mostres de sang, etc., la qual cosa significa un crescut nombre de portejadors a més a més del que costés l'equip.

Malgrat això, i tenint la paciència de mesurar la freqüència cardíaca i comparar-la amb l'altura, podem establir unes conclusions.

El mètode es basa en mesurar diàriament l'índex de Ruffier, prou conegut pels muntanyencs. Aquest índex s'obté sumant les freqüències cardíques en repòs, després d'un esforç conegut (normalment trenta flexions), i la d'un minut després d'acabar l'esforç. Per obtenir una xifra més manejable, es resta 200 al resultat i es divideix per 10.

$$\frac{a + b + c - 200}{10} = \text{I. de Ruffier}$$

Així, mesurant cada dia aquests paràmetres, s'obté una aproximació a

l'estat d'acimatació de l'individu, encara que sotmès a molts errors. Aquesta dada, com ara veurem, no es pot prendre com a definitiva.

Fent una corba de l'índex de R. diari dels membres del grup, podem classificar tres tipus de respostes a l'altura.

1. — Quatre membres del grup en els quals l'altura pràcticament no influïa, mantenien freqüències cardíques similars en tots els campaments, i amb I. de R. entre 0 i 8. Aquests companys es van trobar sempre bé, sense cap molèstia que es pogués atribuir a l'altura, a part de la normal disminució de la capacitat d'esforç. No varen referir mai insomni, inapetència o mal de cap.

2. — Un membre més de l'equip, amb freqüències cardíques altes i I. de R. entre 10 i 13, que va tenir dificultat durant els primers dies per arribar a trobar-se bé als camps inferiors. Sensació d'ofec i cansament, malestar, dificultat per dormir, i durant el son, respiració irregular amb pauses sense respirar de 15 i fins 18 segons. Aquest mateix company, passats els primers dies, va treballar normalment fins més amunt del Camp IV (7.000 m), sense cap molèstia. Aquesta milloria de l'estat general no va anar seguida d'una baixada de l'índex de R. que es va mantenir sempre alt, amb unes freqüències cardíques aproximadament iguals.

3. — Finalment, el darrer company, va tenir una clara relació entre l'altura i la freqüència cardíaca. Com demostra la gràfica, l'índex de R. puja amb l'altura, i, a mesura que passen els dies, torna a baixar fins a xifres normals. Això passa fins al Camp II (6.000 m), en què malgrat restar-hi dotze dies, l'índex de R. segueix alt. Al mateix temps hi havia sensació d'ofec en els petits esforços, i deterioració de l'estat general, en augment segons passaven els dies. Això fa pensar en una manca d'acimatació per sobre dels 6.000 m tot i ser aquesta la tercera expedició en què arribava a aquesta alçada, i que, com tots, va fer diversos viatges abans de quedar-se al Camp II.

En resum, quatre membres del grup no semblaven afectats per l'altura, amb I. de R. normal. Un altre company, més afectat durant els primers dies, va rendir tant com els primers mantenint un I. de R. alt. El darrer membre no va poder sobrepassar els 6.200 m i no es va aclimatar a 6.000 m sempre amb I. de R. alt. En conclusió, de sis membres, l'índex de Ruffier només va ser valorable en un. Això significava que aquest índex pot ser útil per a saber l'estat d'acimatació d'algunes persones, però no de tothom, i per tant no té significació estadística.

KARAKORUM

UN PROJECTE, UNA REALITAT

Conrad Blanch i Fors

«L'alpinisme mou l'home. Sota el seu tarannà se cerca l'aventura i se superen les dificultats. En els llocs més allunyats, i al peu dels cims gegants, es forja dia a dia l'activitat alpinística.»

Així començava la capçalera del nostre projecte al Karakorum. Ara, assegut tranquil·lament a la llar d'un refugi del nostre Pirineu vaig recordant totes les motivacions que ens feren tirar endavant la idea.

Els forans del nostre món, un cop bescanviades les primeres paraules sobre aquesta o altra expedició, ben aviat pregunten què busquem, què hi trobem... És fort, per a ells, el sacrifici que hi esmercem: treball, família, esforç econòmic, etc. I tot, a canvi de què? Jo normalment dono una resposta fàcil,

perquè transmetre en un moment tota una vivència, i gosaria a dir, un sentit d'afrontar la vida molt profundament arrelat, és difícil i ha d'ésser acuradament explicat. Se'ls fa estrany. No ho acaben d'entendre. Però en el fons, aquesta parcial comprensió de la nostra vivència també fa sentir-nos diferents, de la qual cosa en gaudim més d'un cop.

Trencarem motlles; els ciutadans de les grans aglomeracions busquem allunyar-nos d'una forma de vida aclaparadora. Ho fem en la mesura que podem. Des de l'excursionista que comença i cerca en les nostres muntanyes les primeres sensacions i aventures, a l'alpinista més experimentat que es marca

progressivament nous objectius.

Pirineu, Alps, Àfrica, Hindu-Kush, Andes i Groenlàndia, havien estat per a nosaltres llocs d'experiència. Un grup es forma. Uns amics es van coneixent i es comprometen mútuament per a nous horitzons. Els bons records ens neguitegen. Les adversitats viscudes s'esmicolen. Una força interna ens diu que és l'hora de tornar-hi.

Qui no ha pensat mai en un vuit mil...? I per què no en el llunyà i desconegut Karakorum? Som-hi!

Un permís que no vol venir, uns diners que no arriben i moltes hores de son esmerçades. Però es va avançant. Els moments difícils se superen amb dosis d'entusiasme. Tot s'intensifica abans de sortir.

Una matinada grisenca. Una ciutat pràcticament buida que travessem. L'aeroport. Un plor retingut i l'adéu-siau. Comença una expedició.

En dos mesos un grup de sis persones ha aconseguit el primer vuit mil català al Karakorum. Tota una trajectòria culmina, quan dos d'ells, en nom de tot l'equip, trepitgen el cim deixant-hi la nostra bandera.

S'ha aconseguit un èxit? No sóc jo qui ha de respondre. En aquest sentit són els altres que ho hauran de fer. Però hi ha un èxit indubtable, independent d'aquesta valoració. És l'èxit diari d'afrontar les victòries i els fracassos, de guanyar una nova amistat i el de sentir-te per unes hores, dies o mesos, allunyat de la civilització, amb l'oportunitat d'observar la vida des d'una perspectiva diferent.

Es fa llarga la tornada. En nosaltres es veu la petjada de l'esforç esmerçat i comença l'enyorança.

Una forta abraçada. Altra vegada els carrers de la ciutat. El nostre ambient, el treball, tot torna a la normalitat. Per uns dies seguim el corrent i tot sembla meravellós. Però ben aviat el record de l'expedició passada torna a desvetllar en nosaltres la inquietud. Quan? Com? On? Amb qui? Preguntes incertes, que tornaran a demanar de nosaltres entusiasme i dedicació. Una nova expedició es comença a preparar. I tot per a què? Segur que ara ho sabem una mica més.

Aspecte del magnífic massís del Baltoro Kangri des del campament III del Gasherbrum II (Foto: Pere Aymerich.)

Fent «chapati» a Wigo. (Foto: Autor.)

LES PETITES COSES

Per Lluís Gómez i Mestre

El suc d'una llimona petita i verda aixafada entre dues fustes, junt amb aigua fresca i una canyeta, fan una beguda, el «fresh-lemon», dolent en arribar a Rawalpindi des de Barcelona i boníssim en tornar a aquesta ciutat després d'un mes i mig d'expedició. Les aigües, els menjars, les olors i les condicions higièniques viscudes durant aquest temps han fet aquest miracle. Deixem a part moltes de les precaucions preses al principi i, no sé si seguint els consells de l'Anton com a metge o els dels nostres malmesos estómacs, ens dediquem a recuperar el pes perdut a la

mntanya deixant netes les plates d'un bufet lliure, estil occidental, d'un hotel de bon aspecte, davant la sorpresa dels cambrers pels nostres repetits viatges de cara a omplir els plats. Ja està tot fet, el cim és ja un record per veure a casa amb fotografies i pel·lícula, mentre restem esperant el vol per tornar. Les hores es fan llargues i l'humor no és el mateix del començament. És el resultat de dos mesos de convivència, però queden moltes coses i imatges que perduren no per la seva importància sinó pel moment i situació en què es varen donar. Als matins ja ens hem

lliurat de sentir en Conrad, una i mil vegades, per tal de fer-nos llevar; ell també descansarà, perquè reconec que no érem elements molt fàcils de convèncer en aquestes situacions, encara que després a migdia, quan el sol ens cremava, pensàvem que potser hauria estat millor sortir un xic més aviat i haver-li fet cas. De totes maneres cada dia passava el mateix.

Amb els esmorzars també s'esdevenia una cosa semblant, ja que amb les presses de la marxa, de vegades eren curts o ni tan sols els fèiem. Per això no és dolent que ara els compensem.

El pa «chapati»: farina, aigua i sal en forma de coca rodona, que a la muntanya era tan bo, aquí és fat i sense gust, potser perquè els que el fan tenen les mans més netes y no poden donar-li aquells gustets que junt amb les aigües tèrboles el feien tan apreciat.

També anem a la piscina d'un hotel (potser l'única de la capital), petita i d'aigua calenta pel sol i no gaire neta. Eren molt millors aquelles bassetes d'aigües sulfurades que durant la marxa d'aproximació vàrem trobar i que, tan a l'anar com en tornar, tot i estant a més de 3.000 m i fer fred per ser matí o vespre, vam donar-nos aquells banys per treure'ns pols i suors acumulades de molts dies.

Tan sols el passos obligats per dintre els rius ajudaven a mantenir una mica d'higiene, però atesa la fredor de les aigües eren només banys d'impressió. Tot i així, per als camàlics que ens duïen el pes era l'única neteja que feien i de cintura per avall. Podem imaginar-nos la resta i els planys que li feien a l'Anton quan es posava a visitar-los de molt a prop. Quan sortim al carrer, ple de gent i sorolls, és quan més notem la diferència amb aquells paratges tranquils on feia pocs dies que havíem estat. Aquí tot és caos circulatori de gent a peu, bicicletes, tricicles, vaques, cotxes, camions i autobusos vells i plens de gom a gom. A més, tots els que tenen botzina toquen ben fort per si els altres són sords. Sembla que amb tanta confluència sigui inútil posar semàfors, però no: existeixen encara que no se'n faci molt de cas.

No sabem si el carnet de conduir els el donen o ja neixen amb el dret de fer-ho, però hàbils sí que ho són per arribar a lloc sense atropellar ningú, encara que sigui pujant a la vorera.

També són hàbils a donar-te el preu del trajecte de taxi per duplicat o triplicat i aleshores arriba la cerimònia de sempre: el regateig que sembla agradar-los tant. No costaria res posar el taxímetre en marxa, ja que tots el

porten..., però per a fer bonic.

Molta cara de moros no devíem pas fer-la, perquè arreu on anàvem ens observaven per tots costats. Fins i tot en llocs ben apartats costava de trobar un raconet per fer unes feines tranquil·lament, sense cap espectador a la vora.

Tampoc no era problema eliminar pots, llaunes, sobres, plàstics, etc., durant la marxa, ja que qualsevol

persona dels pobles, o fins i tot els que venien amb nosaltres, ho agafaven per emportar-s'ho a casa. No sabem quina aplicació poden tenir coses com càrregues buides de butà, llaunes obertes, caixes de galetes, bosses de plàstic, etc., però per la manera com se les disputaven semblaven molt valuoses. Recordo que baixant del CAMP I al CAMP BASE l'últim dia en Toni i jo, els tres portadors d'altura que ens precedien s'emportaren una escala metàl·lica que una expedició japonesa havia col·locat per passar una ampla esquerra, sense donar-nos temps d'utilitzar-la, de forma que quan nosaltres hi arribàvem ells marxaven per l'altre costat tots contents. Anaven per feina.

Després, calia veure l'aspecte del que transportava l'escala sobre un bidó, un jove alt i prim amb un casc d'escalada blanc, abandonat per alguna expedició, baixant al costat d'un altre amic seu petit i més rodó, també amb casc i amb una galleda penjada de l'emalum que transportava. Talment semblaven una brigada d'obriers per arreglar les parets del KARAKORUM.

Aspecte un xic estrany el fèiem també nosaltres, vestits amb la roba del país, passejant pels carrers. Realment contra la calor és molt millor que les nostres robes de civilitzat.

Per sort, aquí ja no havíem de fer les diàries flexions gimnàstiques per l'experiment mèdic de l'Anton, que en un principi fins i tot eren divertides, però que a mesura que guanyàrem altura es feien més pesades per la respiració, encara que, per la temperatura més fresca, eren més suportables.

De totes maneres, el mal temps, que moltes vegades ens obligava en els campaments d'altura a estar tot el dia ficats a la tenda, feia que la prova fos com un turment, ja que havíem de sortir del sac i de la tenda per a fer les flexions. Això, en els campaments III i IV, provocà l'incompliment per part d'alguns de nosaltres.

El fred dificultava també la presa de pulsacions per falta de tacte i el control de la respiració per falta de pràctica. Ja ens explicarà ell els resultats teòrics, perquè els pràctics foren els de sempre: L'HOME POT ARRIBAR A 8.000 METRES.

Són moltes les anècdotes i petites coses que durant dos mesos ens passaren i que jo diria que són un complement més per tenir un bon record d'unes vacances fent muntanya al Pakistan tot assolint un bell cim del Karakorum. Aneu-hi, i que Alà us acompanyi.

Mercat de Rawalpindi

DE L'INDO A L'HIMÀLAIA

Possibilitats turístiques i d'alpinisme d'un interessant país: El Pakistan

per Enric Font i Lloret

El Pakistan, gràcies a la seva situació geogràfica, és un Estat dels més singulars del món.

Limita a l'oest amb l'Iran, al nord amb Afganistan i la Xina i a l'est amb l'Índia. La frontera de Caixmir és en litígi i actualment és una línia teòrica controlada per l'O.N.U. L'U.R.S.S. i la regió xinesa de Sinkyang no són lluny. Actualment el Pakistan es compon de quatre territoris: la província fronterera del NO, el Belutxistan, el Panjab i el Sind, encara que des del punt de vista geogràfic es poden distingir tres regions extremadament individualitzades: les altes i salvatges muntanyes del nord, la fèrtil vall de l'Indusi, a l'oest, els deserts i estepes del Belutxistan. Totalment al nord, la serralada del Karakorum que culmina amb el K-2 (8.611 m), emmarcat més a l'oest, pels darrers contraforts de la serralada de l'Hindu-Kush, i a l'est pels del propi Himàlaia. Tot aquest conjunt de cims majestuosos componen un paisatge alpi de primer ordre, complementat amb infinitat de geleres, algunes d'elles de les més importants del món. Més a l'oest, es troben altres cadenes muntanyoses menys elevades que continuen els relleus himalaiencs. Aquestes muntanyes enquadren les valls penosament cultivades de la província fronterera del NO. Més al sud, es troba el Belutxistan, on les masses muntanyoses tenen una estructura molt complexa i representen els límits del planell iranès, que comença a

Bazar de Pashawar. (Foto: Autor.)

inclinat-se vers la Vall de l'Indus. Regió molt seca i poc hospitalària, plena de llacs salats, ha estat travessada des de temps immemorial per la «Ruta de la Seda», la gran via comercial, que va de Xina i l'Àsia Central cap a Pèrsia i cap a l'Occident.

El riu Indus, d'una llargada de 3.180 km, té el seu origen en la Serralada de l'Himàlaia, travessa tot el Panjab i el Sindi desemboca en el Mar d'Oman (avui Mar Àrabic) mentre dibuixa un ampli delta per terres àrides.

El Panjab (panj = 5, ab = aigua) és el país dels cinc rius: Indus, Chenab, Jhelum, Ravi i Sutlej. Tots ells baixen de l'Himàlaia. Les terres de la província són fetes d'al·livi potencialment fèrtils, encara que necessiten grans treballs d'irrigació abans d'estar a punt.

El Sindi és, sense cap mena de dubte, la província més rica. La presa de Sukkur, amb més de 1.500 m de llargada construïda sobre l'Indus aigües avall dels seus principals afluents, en servei des de l'any 1932, permet la irrigació de grans extensions de terres,

on ara es cultiven especialment blat i arròs.

L'únic port important del Pakistan és Karachi, antiga capital del país.

Des del punt de vista climàtic perquè està situat al nord del Tròpic de Càncer, el clima és bastant calorós. Els vents del nord dominen durant els 8 o 9 mesos de l'estació seca, o sigui de desembre a juny. Des de primers de juliol, s'estableix el monso d'estiu al SO, que aporta calor i humitat a l'interior de les terres. És precisament abans de les pluges monzòniques quan la temperatura és més elevada. Els mesos de juliol i agost són els que tenen les pluges més fortes. A la part nord del país, l'altura assegura gairebé un clima de tipus alpí, i els pobles i valls situats pels voltants dels 2.000 m gaudeixen d'unes temperatures suaus, molt agradables.

A la zona del Belutxistan el monso quasi no hi arriba i és zona molt àrida. La zona del Panjab té grans contrastos de temperatures, amb estius molt calorosos i hiverns freds encara que

sense arribar a glaçar. La zona del Sind és molt ventada, cosa que porta tota la pols del proper desert i a l'estiu té un caire insuportable.

Actualment la República Islàmica del Pakistan té una extensió de 803.940 km² i uns 64.000.000 d'habitants.

La major part de la població pertany a les races euròpides i paleoindica. Des del punt de vista religiós hi predominen les religions musulmana i hinduista, amb gran majoria de la primera (aprox. 93 % de la població), que pertanyen a la secta dels «Sunites». Pot assenyalar-se també un grup minoritari format pels «Parsis» (adoradors del foc), que en nombre no representen cap incidència sobre el total.

La llengua nacional és l'urdú, que presenta diverses variants i dialectes.

La capital provisional és Rawalpindi, amb gairebé mig milió d'habitants, i la nova capital, uns 20 km al nord, es Islamabad.

El Pakistan és eminentment un país agrícola, que dedica aproximadament un 80 % de la població als treballs del camp.

S'hi cultiva especialment: cotó, canya de sucre i blat.

Pot assenyalar-se també el treball artesanal que a base de teixits, tapissos, articles d'esport i instruments quirúrgics ocupa a més de 6 milions de persones.

El Pakistan no tenia fa uns anys gairebé cap indústria. Actualment el govern del país, assessorat per països occidentals (especialment EE.UU.), promou diverses iniciatives en aquesta àrea, especialment en les indústries derivades dels seus cultius, i algun altre recurs de caràcter mineral.

Un país tan singular, és evident que des del punt de vista turístic ofereix un gran interès, per la gran varietat de zones, que ara, d'una manera gairebé telegràfica, intentaré detallar:

RAWALPINDI

És la capital provisional del país. No té com a tal cap cosa singular, que no sigui una gran animació en els seus carrers, i aspectes coloristes dels seus diferents basars. En aquest sentit pot assenyalar-se el «Raja Bazaar». A la sortida de la ciutat es troba el National Park i també pot assenyalar-se dins la ciutat el Museu de l'Armada.

ISLAMABAD

Situada a uns 20 kms de Rawalpindi, aquesta novíssima capital mereix ser visitada, tot i que encara és incipient com a tal. Ocuparà, quan sigui acabada,

una extensió de més de 250 km², i s'hi han aplicat tota una sèrie de conceptes arquitectònics dels més avançats. Un conjunt de carrers amples, que formen una quadrícula perfecta, emmarca un conjunt de xalets de bella planta i estil modern. Aquí hi viuen totes les representacions diplomàtiques dels diversos països, així com els europeus residents per diverses raons al Pakistan.

El mercat, distribuït en unes cèl·lules de tipus hexagonal, perquè la gent hi circuli millor, pot ser un clar exemple d'aquesta capital jove, per un Estat actual també jove.

LAHAUR

És la ciutat sens dubte més interessant des del punt de vista monumental. Podríem dir que té una semblança amb Estambul (Turquia), però amb una altre estil d'art.

Ciutat plena de bullícia i confusa, on la vida de cada dia contrasta amb els tresors històrics que posseeix. Plena de monuments de gres rosa i marbres blancs així com de jardins magnífics.

És recomanable visitar:

La Mesquita Badshahi, de gres rosa i marbre blanc, construïda el segle XVIII per l'emperador Aurangzeb. Fins fa poc era la mesquita més gran del món.

El Fort, que recorda monuments semblants de l'Índia, i que fou edificat per Akbar. Té un estil completament mogol.

El Pavelló de Marbre de Ranjit Singh, construït el 1818.

MUNTANYA

Taxila: Imatge de Buda bastant ben conservada.
(Foto: Autor.)

Mesquita de Wazir Khan, plena de parets tapissades.

Porta de Chamburji, plena d'interessants mosaics.

Les tombes de Jahanguir i Asaf Khan.

Jardins de Shalimar, situats a l'exterior de la ciutat. Petita meravella de gràcia i equilibri entre la vegetació, l'aigua i el cel, amb els pavellons i cascades de marbre que s'hi troben.

Distribuït en tres terrasses successives, a mesura que s'hi va entrant es van descobrint nous paisatges.

KARACHI

El port més important del Pakistan, anomenat la porta de les Índies, ciutat que ha crescut ràpidament, antiga capital del Pakistan. Té un aspecte modern, sense monuments o llocs d'interès especial. No obstant pot assenyalar-se:

El Parc de Jinnah, a l'interior del qual es troba un interessant museu on es poden admirar relíquies de civilitzacions de l'Indo i de l'art Gandhara.

La Mesquita de la «Defense Housing Society».

El Mausoleu de Qaid-e-Azam, anomenat el pare del Pakistan.

Les torres de Parsis, situades enmig d'un parc de la ciutat.

Finalment pot assenyalar-se l'interès de donar una volta pel conjunt de «Bazzars» i «Mercats» de la ciutat, amb gran animació, i plens d'aspectes coloristes.

PASHAWAR

Ciutat de 250.000 habitants, capital de la província fronterera del NO, i metròpoli dels Pathans. Pròxima al famós «Khyber Pass» que uneix el país amb l'Afganistan.

Sota el nom de Purushapura, antigament va ser la capital del Gandhara.

És una ciutat molt agradable, perquè s'hi pot estar passejant hores i hores sense cap destí concret.

Té una sèrie de llocs pels voltants que mereixen ser visitats:

Darrah, petit poblet amb una important manufactura d'armes de totes classes, molt antiga.

Takht-i-Bal, on es troben vestigis d'un monestir budista del segle II de la nostra era.

Parachinar. Petit poblet molt pintoresc, en ple territori tribal. Per fer-hi una visita fa falta un permís especial.

PAS DE KHYBER

Situat a 1.100 m d'altura uneix Pakistan i Afganistan. La carretera que hi porta presenta uns sinuosos i curiosos revolts. És punt de pas de les caravanes de les tribus nòmades dels dos països. Al llarg d'aquest recorregut, s'hi troben diversos edificis fortificats, com per exemple el Fort Ali Masjid.

Passat el punt més alt, es troba la localitat de *Landi-Kotal*, que és com una porta oberta al món occidental, ja que hi ha de tot, especialment objectes electrodomèstics electrònics, begudes

alcohòliques, etc., que per això sol justifica la vinguda fins aquí per part de gent pakistanesa que vol comprar certs objectes, propis de la vida moderna.

En el punt anomenat *Torkham* es troba pròpiament la línia de la frontera amb l'Afganistan.

Aquesta zona per aquestes dates té molta actualitat, ja que en la vessant pakistanesa del «Khyber Pass» es refugien els guerrillers afganesos. També hi ha camps de refugiats que fugen del país veí.

TAXILA

Situada a 32 kms de Rawalpindi, té un gran interès. Antic poble comercial dintre la rica «Vall d'Haro» al peu de les muntanyes «Hazara». Les primeres restes de Taxila foren descobertes l'any 1852, i estan disseminades per una superfície de 65 km².

Taxila és mundialment coneguda per la raresa dels exemplars trobats d'escultures de Gandhara, per les seves estubes i restes budistes. Ja en el segle quart fou visitada pel pelegrí xinès Fa-Hian, que la descriu com una ciutat en ple desenvolupament i d'alta significació espiritual, amb diversos monestirs budistes.

Imatges importantíssimes de Buda, diverses i interessants estubes i les ruïnes que hi ha, juntament amb un important museu molt ben atès, revelen la riquesa, la importància i la glòria del seu passat.

EL BALTISTAN

Zona on es va desenvolupar la nostra expedició, és motiu ja d'un article en aquesta revista. Tan sols dir que el poble de Skardú al costat de l'Indus és la capital del Baltistan i que com a llocs de visita interessants dels voltants poden assenyalar-se:

Llac de Satpara, prop del qual es troba una interessant imatge d'un buda (Bodhisattva).

Llac de Kachura.

Llac de Katphana.

La Vall de Shigar (que dona accés al Karakorum).

KWATTA

És la capital del Balutxistan. Té un interessant museu geològic de l'Institut Nacional Geofísic; també és convenient donar un tomb pels «Bazzars» de la ciutat. Ara bé, l'interès d'aquesta zona rau en els petits poblets de les tribus de les valls dels voltants. Gent acollidora

i original: *Ziarat*, les *Valls de Pishim* i *Junipar*, així com el bonic *Llac d'Hanna*.

EL SIND

De tota aquesta zona mereix remarcar-se:

Mohenjodaro. Ciutat contemporània de Susa i Babilònia, on les ruïnes ens porten a més de 5.000 anys enrera i a cultures passades. Les ruïnes visibles ocupen una superfície d'unes 10 hectàrees, i comprenen restes d'aquesta important ciutat, que va tenir 800 anys d'existència (2500-1700 a. J.C.).

Thatta. Té un triple interès:

Arqueològic, amb la Necròpolis de Makli.

Humà i històric, amb la visita al poble antic.

Esportiu, gràcies als llacs pròxims.

Hyderabad, amb diversos mausoleus interessants, els «Bazzars» i també el Fort.

La presa de Sukkur, important obra d'enginyeria que agafa les aigües de l'Indus.

LES VALLS DEL NORD

Quan la calor és forta, durant els mesos estivals, sobre les planes de l'Indus, aquestes valls del nord de la província occidental ofereixen un clima millor i també diferents atractius.

Pot assenyalar-se:

Murre, on el seu bon clima ja era conegut durant l'imperi britànic que el va convertir en un lloc preferit d'estiueig.

Abbottabad, bona base d'excursions.

Les Galis, estació d'altitud, tant a l'estiu com a l'hivern, que ofereix unes bones pistes d'esquí.

La Vall de Kaghan, coneguda per la bellesa dels seus paisatges.

Swat, amb bons paisatges, també posseeix un interessant museu greco-budista a la localitat de Saidu-Sharif.

La Vall de Chitral. Es poden recórrer molts llocs a peu o a cavall. És aquí on viuen els Kafirs (infidels), tribus d'origens ètnics misteriosos, que també es troben en la regió del Nouristan (Afganistan), i que no són islàmics.

GILGIT

Vall molt interessant, que de cara al turista ofereix a més d'un clima agradable, la possibilitat d'efectuar-hi diverses excursions.

Prop d'aquí es troben:

Punial, importants ruïnes budistes.

Gakuch, lloc ideal per a practicar la pesca de truites.

Hunza, a 105 km, és un lloc molt cèlebre amb diverses llegendes. Tota aquesta fama gira entorn de la bona salut i felicitat dels seus habitants. S'han fet diversos estudis sobre les raons d'això, i es creu que és gràcies a l'alimentació i també al clima d'aquest

racó del món, encara que també existeixen altres teories. Els habitants de la zona d'Hunza viuen entre els 1.600 i 2.500 m d'altura.

Karimabad és la capital de la zona.

La privilegiada situació geogràfica del Pakistan, prop de l'Himàlaia i de la serralada de l'Hindu-Kush, juntament amb altres zones muntanyoses més o menys aïllades que es troben principalment a la part nord, converteix aquest país en un dels més interessants, alpinísticament parlant.

Tipisme i color innegables característiques dels «Bazars» de Pashawar. (Foto: Autor.)

Cal tenir en compte que, dels 14 cims superiors als 8.000 metres que hi ha a la terra, cinc d'ells són al Pakistan: K-2 (8.611 m), Nanga-Parbat (8.125 m), Gasherbrum I (8.068 m), Broad Peak (8.047 m) i Gasherbrum II (8.035 m).

Per tal de complementar aquest article sobre aspectes d'interès turístic, he recopilat unes dades sobre els diferents sectors muntanyosos del país, i he fet també una relació dels cims més importants i les dates de la seva conquesta.

EL MASSÍS DEL KARAKORUM

Grandiosa serralada de muntanyes situada a l'oest de himàlaia. És el conjunt de muntanyes i gelers més bonic del Pakistan, i per a molts una de les serralades més impressionants del món.

Per ser l'objectiu de la nostra expedició, és motiu d'un altre article, però a part del grup del Baltoro, també s'hi troben les següents zones muntanyoses:

CHOGO-LUNGHA

Els principals cims d'aquesta zona són:

Pyramid Peak (7.027 m), anomenat també Yengutz Har o Spantik. Primera ascensió: el 5 de juliol de 1955, per E. Reinhardt, J. Tiedtza i R. Diepen (alemanys).

Mont Haramosh (7.397 m). Primera ascensió: el 4 d'agost de 1953, per F. Mandl, S. Parrer i H. Roiss seguint l'aresta est (austriacs).

Una mostra dels artesans de l'aram pels carrers de Pashawar. (Foto: Autor.)

HISPAR

Momhil Sar (7.342 m). Primera ascensió: el 28 i 29 de 1964, per una expedició austríaca.

Disteghil Sar (7.885 m). Primera ascensió: el 9 de juny de 1960, seguint l'aresta est, per D. Machart i G. Starker (austriacs).

Trivor (7.720 m). Primera ascensió: el 17 d'agost de 1960, seguint l'aresta NO, per W. Noyce (anglès) i J. Sadier (americà).

Kanjut Sar (7.760 m). Primera ascensió: el 19 de juliol de 1959, per la vessant i aresta SSE, per l'italià C. Pellisier.

Khingang Chhish (7.852 m). Primera ascensió: el 26 d'agost de 1971, pels membres d'una expedició polaca.

BIAFO

Ogro (7.285 m). Primera ascensió: el 13 de juliol de 1977, per Chris Bonington i Doug Scott (anglesos).

BATURA

Kampir Dior (7.143 m).

Batura Mestagh (7.785 m). *Dunasir I i II, Shispare, Ultar*; etc., Superiors als 7.000 m, que segons les dades que tinc encara no han estat escalats.

RAKAPOSHI

Massís situat al nord de Gilgit, els principals cims del qual són:

Rakaposhi o Dumani (7.790 m). Primera ascensió: el 25 de juny de 1958, per M. E. B. Banks i T. Patey (anglesos) seguint un itinerari per l'aresta SO.

Melubiting (7.453 m). Primera ascensió: el 23 d'agost de 1971, per H. Schell, H. Sturm i K. Pirker (austriacs).

Minapin o Diran (7.266 m). Primera ascensió: el 17 d'agost de 1968, per R. Goschl, R. Pischinger i H. Schell (austriacs).

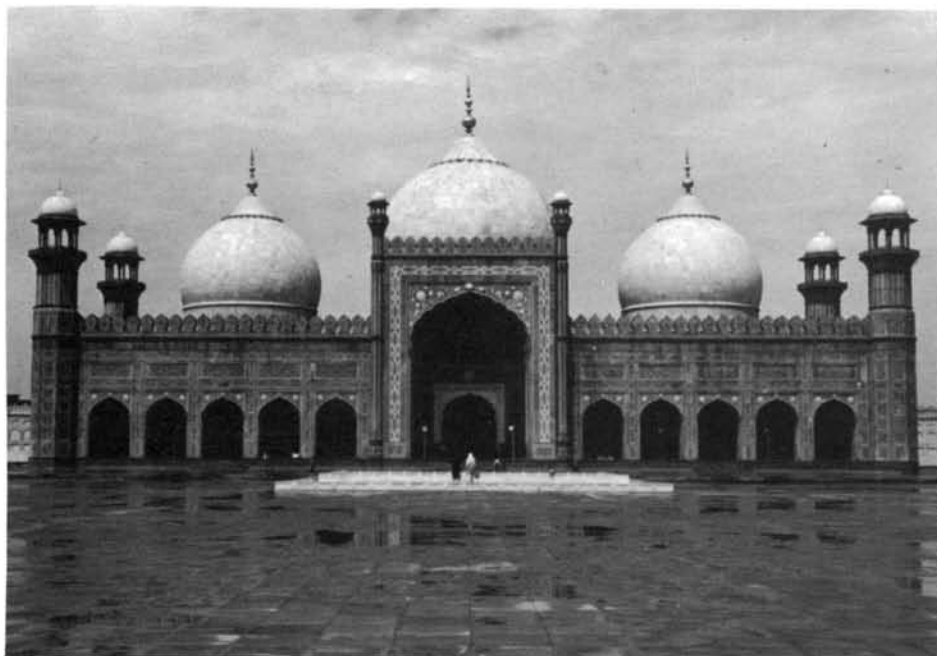
SIACHEN

Zona molt salvatge, on es troben diversos pics de més de 7.000 m, molt interessants, com:

Mont Ghent (7.400 m). Primera ascensió: el 4 de juny de 1961, per W. Axt (austriac).

Saltoro Kangri I o Peak 36 (7.742 m). Primera ascensió: el 24 de juliol de 1962, per dos japonesos i un pakistanès.

K-2 (7.281 m). Primera ascensió: el 17 de juliol de 1970, per D. Entlesberger, Chaberi, E. Kollmuller i G. Pressl (austriacs).

Lahaur: Una gran realització dels mogols, la Mesquita Badshahi (una de les més grans del món). (Foto: Autor.)

Saser Kangri (7.672 m). No escalat encara segons dades consultades.

Teram Kangri I (7.463 m). No escalat encara segons dades consultades.

Rimo I (7.385 m). No escalat encara segons dades consultades.

K-12 (7.468 m). No escalat encara segons dades consultades.

L'HINDU-KUSH

És l'altra gran serralada d'aquest país.

L'Hindu-Kush travessa de NE a oest l'Afganistan i el Pakistan i fa de frontera entre aquests dos països.

Té importants muntanyes, bastants pics superiors als 7.000 m i moltíssims pics de més de 6.000 m.

Es pot accedir a l'Hindu-Kush per dues vessants. La de l'Afganistan ofereix una major rapidesa a través de l'anomenat «Corredor del Wakhan».

Les muntanyes de l'Hindu-Kush poden dividir-se en tres parts:

- *Hindu-Kush Occidental*, on el cim més alt és el Koh-i-Bada (5.143 m).

- *Hindu Kush Central*, que culmina amb el Kho-i-Bandakor (6.843 m).

- *Hindu-Kush Oriental*, que sens dubte és el més interessant, tant per tenir les cotes més altes com per oferir major interès alpinístic.

L'Hindu-Kush Occidental i Central són íntegrament dins de l'Afganistan, mentre que l'Hindu-Kush Oriental s'estén entre Afganistan (Corredor del Wakhan) i Pakistan (Zona de Chitral).

Els principals cims són:

TIRICH MIR (7.707 m). És el més alt de l'Hindu-Kush, i fou escalat per primera vegada per una expedició noruega el dia 21 de juliol de 1950, per P. Kvernberg (en solitari).

Taxila: Detall de Buda en una de les diverses estu-
bes. (Foto: Autor.)

NOSHAQ (7.492 m). Primera ascensió: 17 d'agost de 1960, per G. Iwatsubo i T. Sakai (Japó).

Primera ascensió hivernal: 13 de febrer de 1973, a càrrec d'una expedició polonesa (Cordada A. Zawada-T. Piotrowsky). Va ser la primera vegada que un cim d'aquesta importància s'assolia en època hivernal.

ISTOR-O-NAL (7.403 m). Primera ascensió: el 12 d'agost de 1969, per Josep M.ª Anglada, Joan Cerdà, Emili Civis, Jordi Pons i Genís Roca, components d'una expedició catalana.

UDREN-ZON (7.131 m). Primera ascensió: 19 d'agost de 1964, per G. Gruder i R. Pischinger (Àustria).

SHAKHAUR (7.116 m). Primera ascensió: 17 d'agost de 1964, per G. Gruber i R. Pischinger (Àustria), seguint un itinerari per la vessant pakistanesa.

SARAGHRAR (7.349 m). Primera ascensió: l'any 1959, per una expedició italiana composta per F. Aletto, G. Castelli, P. Consiglio, F. Maraini.

DARBAN ZOM (7.219 m). Primera ascensió: l'any 1965, per una expedició

austríaca: Cordada U. Kössler-M. Sotmuck.

KOH-E-URGEND (7.038 m). Primera ascensió: l'any 1965, per una expedició suïssa. Cordada: A. Strickler-M. Iselin i H. P. Rif-S. Burkhardt.

MASSÍS DEL NANGA PARBAT.

Totalment dintre el Pakistan. Pel seu isolament i el seu marcat caràcter, es considera com una zona amb identitat pròpia dins de l'Himàlaia. És un dels cims més alts de la terra i la història de la seva conquesta es cèlebre i tràgica alhora.

El *Nanga Parbat* (8.126 m). Fou assolit per primera vegada el 3 de juliol de 1953 pel famós alpinista austríac Hermann Buhl en solitari, seguint un itinerari de la vessant nord (Rakiot).

Atesa la importància de la conquesta d'aquest cim, poden esmentar-se també:

Segona ascensió: el 22 de juny de 1962, pels membres d'una expedició alemanya: S. Low-T. Kinshofer i A. Mannhardt, seguint la vessant sud-oest (Diamir).

Tercera ascensió: el 27 de juny de 1970, pels dos germans R. Messner i G. Messner (Italians), seguint la vessant del Rupal, tot efectuant un dramàtic descens pel vessant Diamir durant el qual va morir G. Messner.

Des de les riberes de l'Indu fins al món fascinant de l'Himàlaia, passant per diversos punts del país amb vestigis d'antiquíssimes civilitzacions i cultures, el Pakistan ofereix un ventall d'atractius suficient per a ser visitat pel turista inquiet i amb ganes d'ampliar els seus horitzons sobre altres cultures. El recull dels diferents sistemes muntanyosos del país, importantíssims sota el punt de vista alpinístic, poden oferir també la possibilitat al turista, mitjançant «Trekings» per les altes valls del nord, de poder contemplar paisatges grandiosos compartint la vida senzilla i primitiva de la gent que habita aquells poblets al peu del «sostre del món».

BIBLIOGRAFIA CONSULTADA

Enciclopedia de la Montagna, Istituto Geografico de Agostini Novara. (Volums 5 i 6).

Montañas de nuestra Tierra, de T. Hiebeler.

Expedition au Gasherbrum, de J. P. Fresafond.

I Quattordici «2000», de Mario Fantin.

Diversa «La Montagne», del C.A.F. (diversos números).

Revista «Informació Turística» del Pakistan, editada pel Ministeri de Turisme d'aquell país.

«Pakistan» (Guia Moderna Fodor), (Editions Vilo-París).

Geografia Universal (Editorial Marín-Barcelona).

ALPINISME

Maiktoli (6.803 m)

Aquest cim, situat en la carena que uneix el Nanda Devi i el Trisul, fou assolit per tercera vegada la darrera tardor per una expedició catalana. Situat el Camp Base a la Gelera South Rishi, a 4.100 m, varen instal·lar un camp base avançat i tres campaments d'altura a la seva cara nord fins al coll entre el Maiktoli i el Devtoli, per seguir després l'aresta somital fins al cim.

Formaven l'expedició:

J. Álvarez, G. Àrias,
M. Figueras, J. Mallofré,
X. Noguer i J. Oliva del C.E.
Catalunya i U.E. Catalunya.

KARAKORUM

Masherbrum (7.800 m)

Christine de Colombel i David Belden han realitzat aquest darrer estiu l'intent a l'aresta oest. La cordada que progressava sense portadors d'altura ni campaments fixos va abandonar l'aresta oest per massa perillosa. Tot seguit es dirigiren a la via americana de la primera ascensió, el 1963, però no pogueren superar els 7.200 m.

HIMALAIA XINÈS

Minya Conga (7.590 m)

Aquest darrer estiu, aprofitant la reobertura d'aquest vessant de l'Himàlaia, una expedició nord-americana ha realitzat l'ascensió d'aquest cim per la cara sud-oest. Cal esmentar que el Minya Conga és el cim més alt de la Xina, situat totalment dins el seu territori.

PAMIR

Pic Comunisme (7495 m)

Els alpinistes francesos F. Chéruey, A. Pecher, Ch. Macary i H. Sygayret, de Grenoble, han obert el darrer estiu una nova via en aquest cim durant llur participació

Nevado Pucaranca (6.150 m) situat a la Quebrada Cohup. (Foto: L. Gallego.)

El Masherbrum des de la gelera del Baltoro. (Foto: P. Aymerich.)

al Campament Internacional del Pamir. La via esmentada, de característiques glaciars amb pendents de 50°, ha estat batejada via Borotkin.

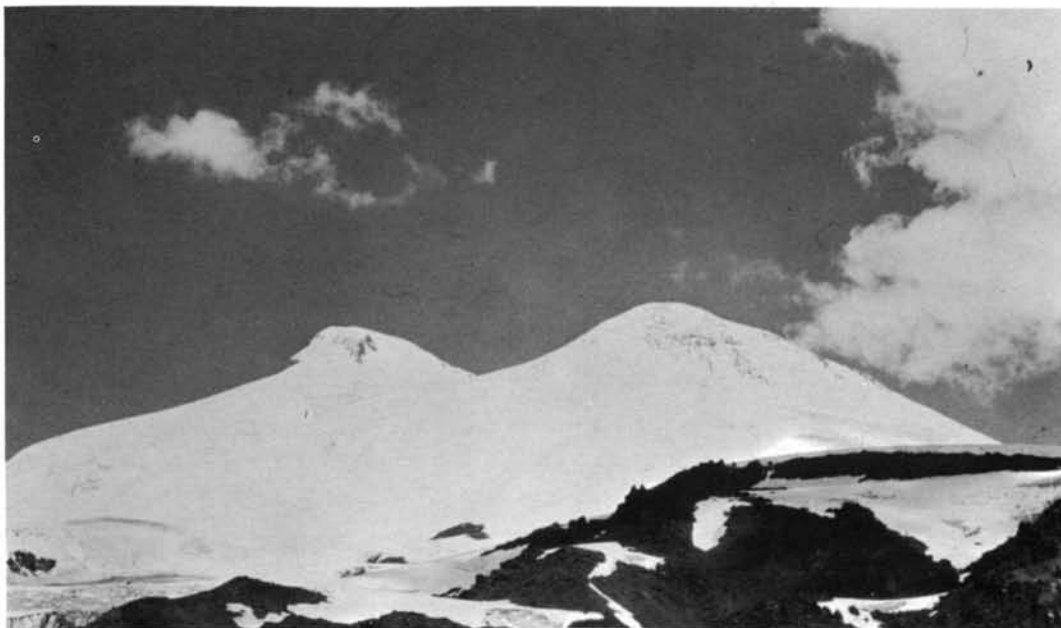
ANDES DEL PERÚ

Nevado Santa Cruz (6.250 m)

Els alpinistes francesos Sombardier, Lang i Douillet han realitzat l'ascensió d'aquest cim de la Cordillera Blanca obrint-hi una nova via. L'itinerari solca la cara sud-oest de més de 1.000 m de vertical per pendents de 60-70° de gel vidriós. Via catalogada M.D. Instal·lat el camp base avançat a 5.300 m al peu de la paret, varen assolir el cim el 5 d'agost i descendiren en rappel pel mateix itinerari.

Nevado Pucaranca (6.150 m)

Intent d'ascensió per un itinerari de gran dificultat per la cara oest, el darrer estiu. La cordada madrilenya formada per Javier Donés i Carlos Gallego va instal·lar el camp I a 5.400 m i feren bivac a 5.900 m. Al dia següent escalaren uns 150 m restaren a sols 100 m del cim, però hagueren d'abandonar i retornar pel

mateix itinerari. Durant l'escalada, d'aproximadament 750 m, varen trobar dificultats entre IV i V graus.

CAUCAS

Elbruz (5.642 i 5.623 m.)

Tots dos cims de l'Elbruz, la muntanya més alta del Caucas, foren assolits a finals d'agost per components de l'Operació Elbruz-80, durant l'estada al Camp Internacional d'Alpinisme que organitzà el Directori de Muntanya dels sindicats de l'URSS. El cim oriental fou ascendit per J. M.ª Navarro, F. Fatjó, A. Castel i P. Rodés, mentre que l'occidental, de menor altura, ho fou per J. Codina. Ambdues ascensions utilitzaren la via normal.

Schuroóski (4.252 m)

Aquest cim fou ascendit des del planell de l'Ushba, per la gelera del Schelda, per A. Castel i J. Fatjó, els quals utilitzaren la via normal de l'aresta sud-est.

Ushba (4.695 m)

J. M.ª Navarro i el guia austríac W. Studer aconseguiren coronar aquest cim per la tradicional via de l'aresta nord-oest.

Nacre-Tau (4.250 m)

Els alpinistes italians de la secció de Brescia del CAI, F. Destefani, C. Santus, D. Gallelli i I. Bazzani, obriren una nova via a

L'Elbruz, la muntanya més alta del Caucas, alça els seus dos cims isolats al nord del massís central. Foto: J. Codina.

En el cercle de L'argentiére, dues moles de gel i roca: Les Courtes (3.856 m) i les Droites (4.000 m), amb les seves impressionants parets nord de 800 i 1.000 m respectivament. (Foto: J. Altadill.)

l'esvelt Nacre-Tau.

L'itinerari solca un corredor de glaç de 1.100 m de desnivell amb una inclinació de 45 a 70°, batejat «couloir dels italians».

ALPS

MONT BLANC

«Les Droites» (4.000 m)

Els catalans Joan Martí i Lluís Hortalà varen efectuar la via Cornuau-Davaille de la cara nord, els dies 2 i 3 de juliol amb unes condicions de neu bastant difícils. Uns dies més tard, el 23 de juliol, el madrileny F. Aguado efectuà la mateixa ascensió en solitari. La tercera ascensió de la temporada a

aquesta via efectuada per alpinistes de l'Estat espanyol no va tardar i així el 10 d'agost els madrilenys M. Martínez i Marisa Montes varen realitzar l'ascensió amb unes condicions mediocres. Era la primera vegada que una dona espanyola realitzava aquesta difícil paret.

Un nou itinerari va ésser obert aquest estiu del 80 en aquesta grandiosa paret que sembla que encara té possibilitats per totes les petites «goulotes» que hi ha suspeses. Aprofitant una d'aquestes «goulotes», que es troba al costat dret de la paret, J. M. Boivin, D. Marchal, C. Profit i

P. Martínez varen realitzar un nou itinerari ED.

«LES COURTES» (3.856 m)

Ascensions en solitari a la cara nord, per la via dels Suïssos, per Ll. Hortalà el 18 de juliol en 4 h.

Posteriorment, al 26 de juliol, F. Aguado també la va realitzar en 3.30 h. Dos dies més tard la realitzaren els membres del CADE-CEC J. Altadill, A. Valls i R. Vila en no gaire bones condicions de neu i gel.

«TRIOLET» (3.870 m)

Ascensió en solitari per la seva cara nord; via clàssica, per F. Aguado, el 15 d'agost en 4,30 h. Anteriorment, el 5 d'agost, la varen realitzar els catalans P. J. Pérez i J. Quintana utilitzant la sortida directa

Lachenal-Contamine.

E. Civis del CADE-CEC també va realitzar l'esmentada ascensió en el mes d'agost amb uns companys de Terrassa.

«PETIT DRU» (3.733 m)

Ascensió, el 28 de juliol, al «couloir» NE, via Cechinel-Jager, pel madrileny F. Aguado i l'escocès D. Carroll en 12 h. Increïble és el temps que han invertit els francesos Schropff i Renault per fer la Directa Americana el 5 d'agost: 12 h.! El dies 5 i 6 d'agost els madrilenys M. Montes i M. Martínez varen efectuar la Directa Americana en 17 h. efectives d'escalada. Increïble també és el temps que ha emprat el francès C. Profit en efectuar la tercera ascensió solitària al «couloir» Cechile-Jager el 4 d'agost. Sortida de la Rimaia a les 8,30 i arribada al cim a la una del migdia, tan sols 4,30 h.

GRANDES JORASSES (4.208 m)

Tercera ascensió al «couloir» McIntre-Colton, pels canadencs D. Congdon i J. Lauchland, el 28 de juliol en 22 h. Volem fer notar la importància de l'ascensió atès que aquest «couloir» és el més difícil del massís en l'actualitat.

MONT BLANC (4.807 m)

Ascensió en solitari de la cara nord del Grand Pilier d'Angle i primera combinació de les vies Dufour-Frehel i Cechinel-Nominé, per F. Aguado, el 31 de juliol en 5 h. Ascensió del Pilier Central de Freney, pels navarresos G. Plaza, I. Aldaya, F. Senosiain i J. Garagoya el 24 d'agost. Un dia després varen efectuar l'ascensió els madrilenys J. López i F. Aguado en 13 h.

GRAND CAPUCIN DE TACUL (3.838 m)

La clàssica via Bonatti-Gobbi de la cara est ha estat realitzada pels britànics R. Leach i G. Desroy tan sols amb 6 punts d'ajuda artificial. Segons la seva ressenya, la via compta amb nombrosos passos de 6a, b, c, etc., i tot l'abecedari anglès de 6 graus.

MONT BLANC DE TACUL (4.248 m)

Ascensió de la «goulote» Gabarru-Albinoni, pels madrilenys F. Aguado i A. J. Herrera en 9 h. Els dies 18 i 19 de setembre de 1980, els catalans S. Garriga, A. Garcia i J. Quintana varen realitzar el Pilier Bocalatte en condicions molt dolentes a causa de la gran quantitat de neu acumulada; varen efectuar un vivac a 300 m del cim.

«AIGUILLE DU FOU» (3.501 m)

Ascensió dels madrilenys

El Pellvoux (3.948 m) en el massís de l'Oisans amb el redreçat couloir Chaud de 600 m de recorregut.

Martínez i M. Montes de la via Americana, el 24 de juliol en 11 h. efectives d'escalada.

«AIGUILLE DE ROC» (3.409 m)

Ascensió del Pilier Cordier, per E. Hervia i P. Marin de Vidales el 5 d'agost.

ÉCRINS

«Pic Colidge» (3.774 m)

A mitjan agost Carles Gusi, Jordi Lluch i Joan Quintana varen efectuar la via Bonatti de la cara nord-est. Itinerari de 950 m amb una dificultat de D.

«Trois Dents du Pelvoux» (3.726 m)

El difícil «Couloir» CHAUD, considerat fins fa poc un dels més difícils dels Alps, va ser efectuat el 20-8-80 pels catalans Carles Gusi i Joan Quintana del CADE-CEC. Itinerari completament glacial de 600 m catalogat actualment de MD amb «Goulotes» terminals de fins i tot 85°.

Grande Ruine (pte. Maitre) (3.682 m)

Ascensió al «couloir» nord del Diable de 600 m, per C. Gusi i J. Quintana en 7 hores, el 22-8-80. La dificultat és de D i el glaç era molt dur.

«Les Agneux» (3.630 m)

Ascensió al «couloir» Piaget, cara NW i aresta de la Calotte de 700 m de desnivell, el 25-8-80, per J. Lluch i J. de la Mata STAE-ALIGA.

«HAUTE PROVENCE» (QUEYRAS)

Mont Viso (3.500)

Ascensió de l'esquena, per l'esperó NW, 11-8-80, per J. Sans, J. Lluch i Montserrat.

«MERCANTOUR» (ALPS MARÍTIMS)

Dels dies 29-8-80 al 5-9-80, Joan i Manel de la Mata amb Jordi Lluch varen efectuar tot una sèrie d'ascensions per aquesta regió que detallem a continuació: Ponset (2.840 m), per l'aresta W (D, 200 m); Gelas (3.130 m), per la cara sud i sortida aresta SE (D, 200 m); «Pointe André»

Dolomites de Brenta.

El Crozzon di Brenta (3.135 m) amb la seva aresta nord de 1.100 m i l'espigolo nord (centre de la paret de 800 m). (Foto: J. Altadill.)

(2.680 m), per l'esperó S directa (D, 200 m); «Courgurde», CiV (2.890 m), per la directa de la cara W (D, 400 m); Courgurde CIII (2.900 m), per l'aresta N, atac directe Roggieri-Demeye (MD. 300 m), i el Gieng (2.890 m), per la directa SW (D, 250 m).

DOLOMITES

«Crozzon di Brenta» (3.135 m)

Ascensió de la via «des Guides», pels granadins E. Linares i M. del Castillo, 800 m MD. Ascensió en 10 h. del Pilar Nord «dei Franchesi» pels membres del CADE-CEC A. Valls i R. Vila, 900 m, ED.

«Cima Grande di Lavaredo» (2.999 m)

Ascensió de la via Brandler-Hasse per E. Linares i M. del Castillo, 500 m, MD.

Marmolada (3.309 m)

Els mateixos escaladors de Granada varen realitzar la clàssica via Gogna de 800 m, MD.

«Civetta» (3.218 m)

El clàssic i difícil dièdre Philip-Flame 3.750 m ED de dificultat, també ha estat fet durant el mes d'agost pels granadins E. Linares i M. del Castillo.

«Piz de Ciavares» (2.828 m)

A. Valls i P. Roca varen fer la via Micheluzzi de la cara sud, 500 m MD.

«Catinaccio» (2.981 m)

La via Seger de la cara est, 600 m, ha estat feta aquest estiu per M. Verge i S. Campillo, CADE-CEC.

«Monte Agner» (2.872 m)

Segona ascensió nacional del recorregut més llarg de Dolomites, 1.600 m, el 18 d'agost, per X. Ortega, SAME, i F. Garcia.

«VAL BREGLAGLIA»

«Piz Badile» (3.308 m)

El dia 7 d'agost J. Ch. Peña, J. Jover i R. Vila varen realitzar la clàssica via Cassin de la cara NE de 900 m. Dies més tard també en realitzaren l'ascensió J. M.ª Alsina i J. Canals, de Barcelona.

PIRINEU

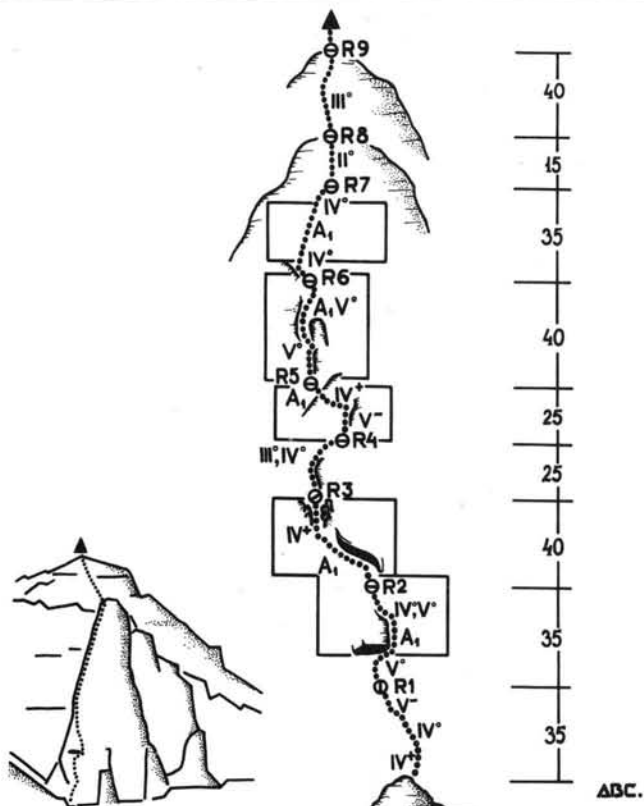
GALLINA PELADA

En la Roca Gran del Ferrús s'ha obert una via de 600 m pel seu esperó sud, anomenada directa ANNA. L'escalada és totalment en lliure amb una dificultat de conjunt D i es pot realitzar amb un temps de 3,5 h. L'ascensió fou realitzada el 25-10-79 per Alberto Montero i Miquel Arcarons.

PARET D'EN ROSSELL (CARALPS)

S'ha obert una nova via per la seva paret est, anomenada via dels Ribatans, d'un desnivell de 200 m. De dificultat MD 42, cal clavar uns 20 pitons. Fou

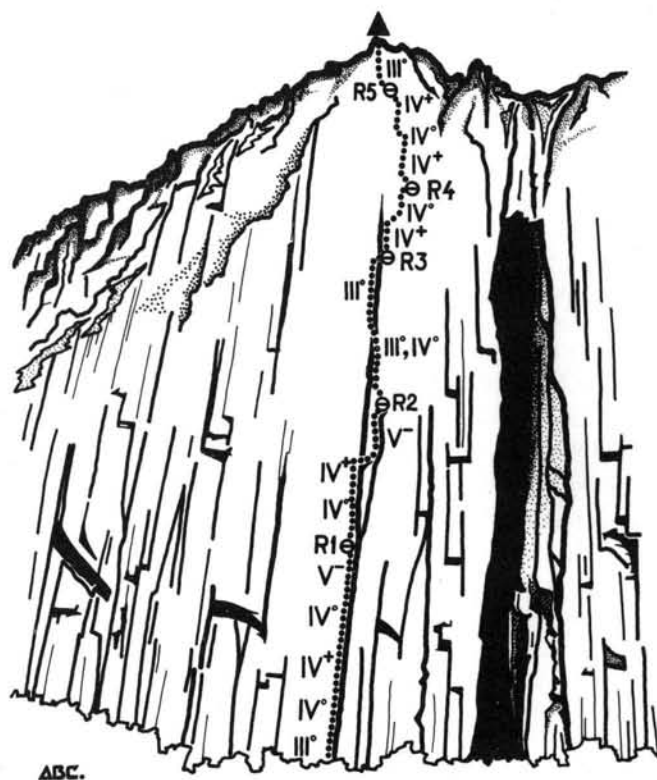
PEDRASFORCA-POLLEGÓ INFERIOR (cara Sud)

Esperó dels Barrufets
1.ª asc. 29-juny-1980
Remi Bresco-Jordi Camprubi

Albert Gómez.
Col·laboraren P. Roca-E. Lluís
MD-280 m-

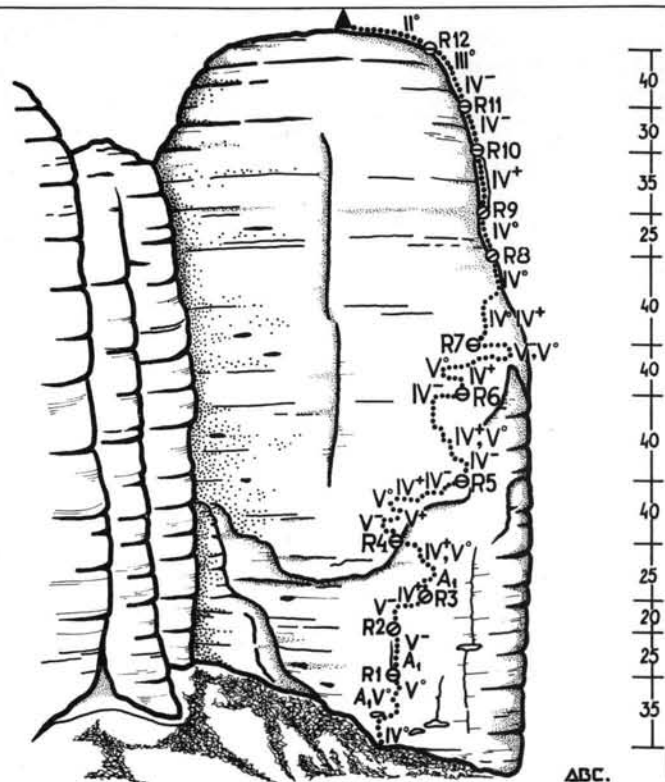
TRAVESSANY-PUNTA ALTA

Paret del Coma l'Espasa (2.834 m)
1-Xemeneia de Ponent
1.ª asc. 1-8-80

Antonio Picazo i S. Garriga
190 m-D

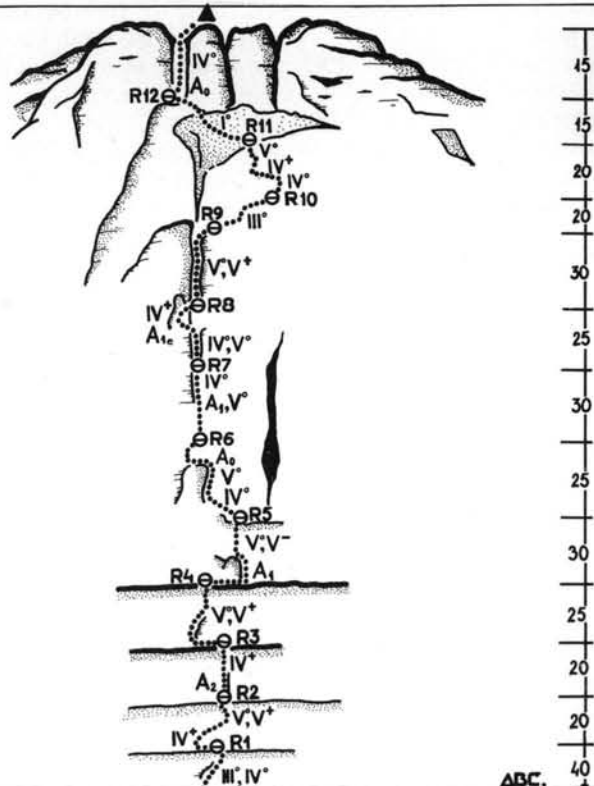
MALLOS DE RIGLOS-MALLO PISÓN

Via «Quebrantahuesos»
1.ª asc. 4.6.7-9-80
Jesús Gálvez (Madrid)

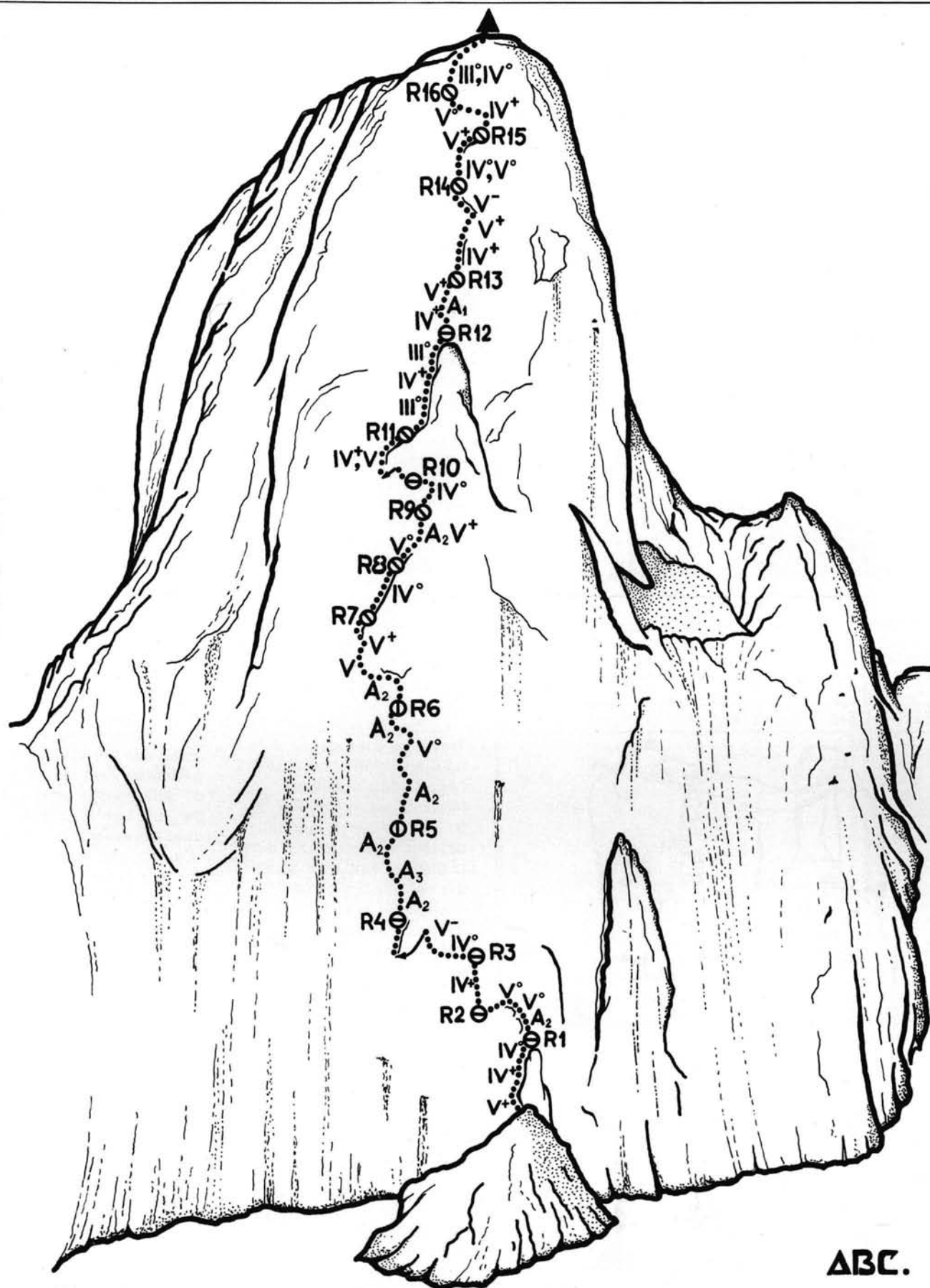
Pep Masip (GEDE de Barna)
MD-300 m.

SERRA DE MONTGAI (1.324 m) «Pas de Montrebi»

Via Central
1.ª asc. 28-29-juny-1980
Maryse i René Laffranque

Francis Thomas, Gerard Uzabiaga
MD-270 m-17 h.

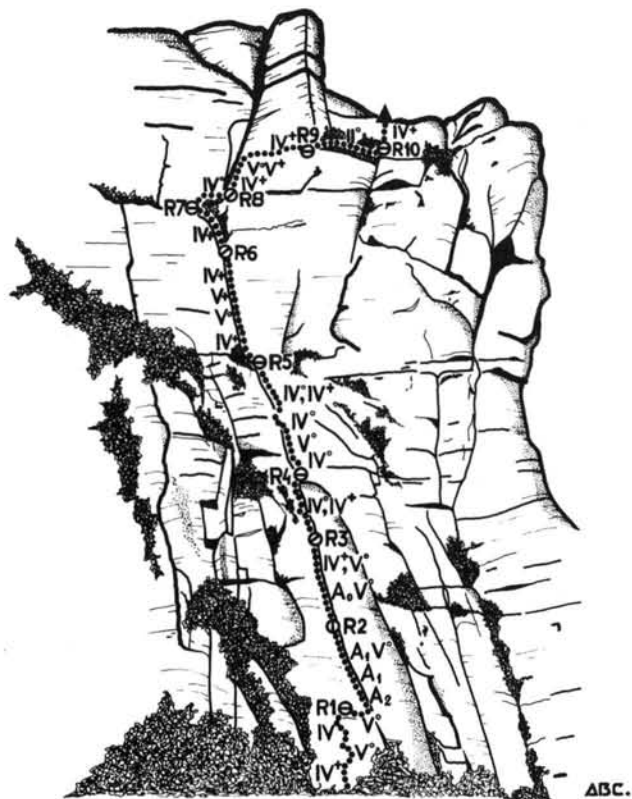

ABC.

Via «Mediterráneo»
1.ª Asc. 10 días de juliol-1980
Miguel Ángel G. Gallego

José Luis G. Gallego
Carlos G. Gallego
Ángel Ortiz. (Grupo Escalada Murcia).

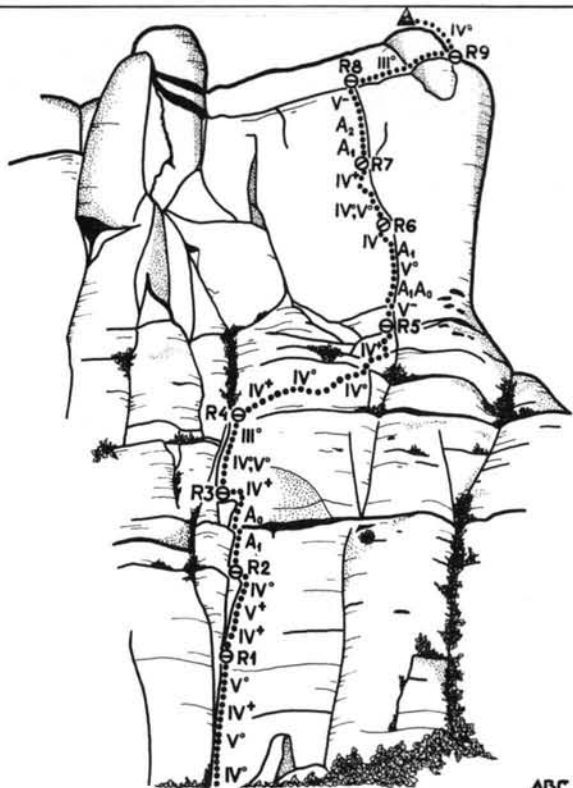
MONTSERRAT- SERRAT DEL MORO

Via «Integral Borinot»
1.ª Integral. 5-10-80
Jordi Pallàs SAME

Pep Massip GEDE
MD-270-8h.

MONTSERRAT-SERRAT DEL MORO

Via Teresa
1.ª Integral
25.26-9-80

Manolo Martínez
Manuel Pedro
MD-260m-4h.

oberta l'u d'agost per Joan Fernández (CE Ripoll) i Joan Jover (CADE:CEC).

A MITGES

Ressenyem una via oberta l'u de novembre de 1978 en la cara NE del Pic d'A Mitges, a causa de la desconeixença que se'n tenia, d'aquesta ascensió de dificultat Dique varen efectuar els pirineistes francesos J. C. Pons, D. Brocat i M. Fabro.

TRAVESSANY-BESIBERRIS

A. Garcia Picazo (CEC) va efectuar una primera ascensió en solitari a l'Agulla de Tumeneja Nord el dia 7-8-80. Via anomenada «Carmaluna», té una dificultat D-Aq.

La petita agulla de les Tempestes, situada en la Bretxa Harlé i coneguda per la seva silueta semblant a la del Mussol de Tumeneja, té una nova via: Directa del Torb, oberta el 29-8-80 per S. Garriga i

A. G. Picazo. Té una longitud de 20 m i una dificultat molt elevada: està catalogada de MD.

La quarta agulla de Travessany ha estat batejada amb el nom de l'Agulla dels Apòstols Místics, per A. Garcia i S. Garriga com a monòlit bastant individualitzat dins la cresta i amb més atractiu per escalar. En el mes d'agost els ja esmentats escaladors obriren una variant directa a la via CADE del 76.

REGIÓ DE LA RESTANCA

En el Mall sense Nom, Paco Varga i Joan Jover (CADE:CEC) han obert una nova via el 24 d'agost de 1980 (160 m D.2.3 h.).

COTIELLA (cercle d'Armenya)

En la Picollosa (2.716) s'ha obert una nova via pel dièdre Farreny, anomenada «Via Ubaldo», amb una dificultat MD i 335 m de recorregut. Primera ascensió 11-10-80, per J. Murciano i J. Espier del Airón Club de Monzón.

VALL D'ORDESA

Segona ascensió a la via «Zaratustra» de l'esperó del «Gallinero», per J. Martí i M. Arcarons el 17-18 de juny de 1980. La tercera ascensió i primera solitària fou feta el 20 i 21 de juny per Fredi Parera.

MIDI D'OSSAU

El pirineista francès Serge Casteran ha realitzat la primera ascensió solitària de la cara oest-nord-oest del Gran Pic d'Ossau (via clàssica de 1960), en 4 hores i mitja el 9 d'agost de 1980.

GAVERNIE

El 2 de setembre de 1980 Raymond Despiau i Jean Luc Nieto han obert una nova via. És l'espatlla de Marboré, a l'esquerra de la via Cereza-Malus de 1947.

PICS D'EUROPA

NARANJO DE BULNES (2.519 m)

El 4 de juliol s'ha obert una nova via al Picu per la seva cara SE anomenada «El Cainejo», amb recordatori al primer ascensionista en aquest cim. La via ha estat realitzada per escaladors d'Astúries i té una longitud de 300 m i dificultat MD. La cara est també compta amb dues noves vies anomenades «Capricho de Venus». Primera ascensió el 6 de juliol de 1980; per Ch. Marín i M. A. Mora, de Madrid. La segona s'anomena «Amistad con el Diablo», oberta del 6 al 9 d'agost, per A. Iñiguez i Ch. Marín (300 m i MD). Per la cara NO també una nova via d'escaladors de Sabadell oberta a primers d'agost. La darrera via que tenim coneixement que s'ha obert aquest estiu al Naranjo, a part de la ressenyada en el croquis, «Mediterráneo», és la «Via de los Rebecos» oberta per Jesús Gálvez de Madrid i Josep V. Ponce (CADE:CEC).

NEVERÓN DE URRIELLO (2.572 m)

Primera ascensió de la via dels «Celtas», per C. Sánchez i M. A. Mora del 17

El Naranjo de Bulnes (2.519 m) amb totes les vies que existeixen en l'actualitat en la cara oest. Esquerra a dreta.
Vies: Mediterráneo, Murciana, Directíssima, Rabadà-Navarro, Leiva.
Foto: GAM de la SDE.

de juliol de 1980 amb una dificultat d'MD.

TORRE DEL OSÓ (2.460 m)

Nova via oberta a mitjan agost per Jesús Gálvez, de Madrid, Alfons Valls i Josep V. Ponce (CADE:CEC), anomenada «Via de la fisuta» (MD, 130 m 2 h.).

COL-LABORADORS

En aquesta crònica han col·laborat: F. Aguado, J. Quintana, J. Lluch, R. Despiu, J. V. Ponce, J. Murciano, J. Pallars, A. Garcia, A. Ballart, J. Jover, i J. Masip.

ESPELEOLOGIA

ESTAT ESPANYOL

Continuant amb les activitats iniciades en anys anteriors, diversos membres de l'ERE del CEC han realitzat una campanya de prospecció i exploració a diverses àrees del massís de Bisaurin (Osca). S'exploraren un total de 18 cavitats, d'entre les quals cal destacar els avencs B-10, amb -132 m i el B-19 amb -103 m.

Un altre marc, aquest ja típic de les activitats de l'ERE, ha estat Aranyonera. S'intentà l'enllaç entre els

Torre del Oso (2.460 m) vista des de la cara Sud del Naranjo. Foto Josep V. Ponce.

avencs S-1, S-2 amb el sistema T-1, Santa Elena, sense aconseguir-ho.

A la zona d'Otal es van topografiar diversos avencs ja coneguts, així com d'altres de nous. En l'exploració de l'avenc S-1 s'assolí la cota -720 m; la cavitat continua amb molt bones perspectives. El recorregut total d'aquesta cavitat s'acosta als 4.000 m.

També al N de la província d'Osca, alguns membres de l'ERE han explorat l'avenc de l'Ibon de Izagra, cavitat de -170 m.

Al S de la Península es porta a terme, també per membres de l'ERE, una campanya bioespeleològica

en diverses cavitats de la Serra de Cazorla.

Un equip franco-espanyol, amb el nom d'Amalgama 80, ha aconseguit arribar a la cota -1.195 a l'avenc La Budogia (Navarra) en el massís de la Pedra de Sant Martí. Després de davallar 350 m de pous es troba una gran galeria, de la qual han estat topografiats 5 km aigües avall i 1 km aigües amunt, recorreguda per un important riu de 300 l/s. L'exploració d'aquest any es va acabar per manca de material a la part alta d'un pou de 20 m per on es precipita el riu.

En el mateix massís s'explora l'avenc A-60 i s'ha arribat a una profunditat de 380 m. Es preveu una nova exploració per al 1981.

La tercera expedició inter-clubs SCOF-SCA, patrocinada per la FFS, ha estat duta a terme a la zona d'Amieva (Pics d'Europa) durant aquest estiu, i s'han explorat:

F.P. 138: Sima de los Gorinos, -150 m.
F.P. 142: -220 m.
F.P. 144 (Sima de la Vuelta de Sta. María) -270 m amb una gran sala de 180.000 m³
F.P. 153: -400 (continua).
F.P. 119: (Sima Prado de la Fuente) -560 m.

ILLES AÇORES

Durant la primera quinzena del mes de setembre dos membres de l'ERE del CEC es desplaçaren a l'illa de Terceira (Açores). En aquest arxipèlag, situat al mig de l'Atlàntic i d'origen volcànic, s'exploraren algunes cavitats de tipus volcànic de les quals es realitzaren les topografies. Destaca: La Gruta dos Balc-oes (2.716 m - 43 m).

MÈXIC

Un altra equip de l'ERE del CEC es desplaçà a Mèxic, on realitzà el primer descens català al Sótano de las Golondrinas. Aquesta cavitat té una profunditat de 512 m i compta amb una vertical absoluta de 376 m. Al marge es visitaren el Sistema Purificación (Tamaulipas),

Las Grutas de Cacahuamilpa (Guerrero) i Dos Bocas, sorgències dels rius Chontalcoatlán i San Jerónimo, de 4 i 6 km respectivament.

TURQUIA

Alguns membres de l'Espeleo-Club de Salou es desplaçaren al nord de Turquia, on realitzaren l'exploració de diverses cavitats a la regió de Zonguldak, en col·laboració amb espeleòlegs turcs.

Les cavitats més importants explorades foren: Görgöl (1.600 m), Illiskou (750 m), Közlöu (300 m) i Soffler (1.500 m - 180 m).

Una expedició francesa explorà en el Taurus Occidental una trentena de cavitats, de les quals destaquen Sakal Tutan düdeni (-303 m) i Sakal Tutan deligi (-302 m), són respectivament la segona i tercera cavitat més profundes del país.

SUÏSSA

Després dels últims treballs efectuats a Holloch, el seu recorregut és de 139.434 m, amb un desnivell de 833 m; així mateix Schwyzerschacht s'ha explorat fins a -436 m i 11.489 m.

FILIPINES

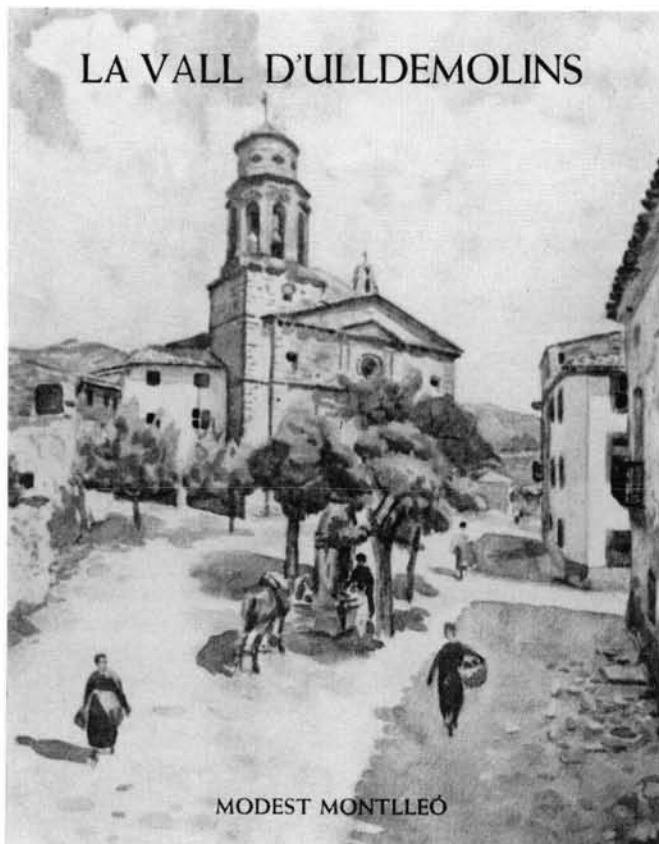
Una expedició francesa portada a terme durant els primers mesos d'aquest any a l'illa de Luzón (karst de Sagada) ha permès el reconeixement de diverses cavitats:

Sogong Cave (345 m), Balangagan Cave (1.280 m), Tataya An (-45 m), Latipan Cave (2.300 m).

URSS

Un nou avenc de -1.000 m ha estat explorat en aquest país. Es tracta del Snejnaya (Caucas) que ja era conegut fins a -700 m. Les exploracions d'aquest any l'han situat a la cota -1.250. No obstant aquest desnivell ha estat determinat per altímetre, falta una comprovació topogràfica de la cavitat.

LA VALL D'ULLDEMOLINS

MODEST MONTLLLEÓ

ACTES

ACTE DE PRESENTACIÓ DE «LA VALL D'ULLDEMOLINS»

El dia 24 d'octubre vàrem assistir a la presentació de l'obra original del nostre consoci Modest Montlleó i Espasa, titulada «La vall d'Ulldemolins», antologia de prosa i poesia que aplega més de cinquanta autors.

Es tracta, doncs, d'un recull de treballs sobre aquesta contrada tarragonina que l'autor ha publicat en segona edició, augmentada.

El vice-president, Hilari Sanz, va obrir l'acte amb una encertada definició sobre l'autor, l'home que «si bé és nat a Poboleda, és arrelat a Ulldemolins» o, tal com diu Torrell de Reus a l'inici de l'obra, és l'home que viu a la ciutat, mes enyor la Vall.

Josep M.ª Garrut, que prengué la paraula tot seguit, va dir que l'excursionisme ha d'agrair a Montlleó l'haver esperonat l'interès dels barcelonins cap a aquelles comarques,

trencant amb el corrent clàssic d'anar sempre al Pirineu. Acabà la seva intervenció recordant que l'excursionisme, que un temps fou l'autèntica universitat del nostre país, ha de prendre de nou l'estendard de la cultura i lluitar contra l'actual degradació del patrimoni natural, recuperant la imatge del veritable excursionisme. I l'obra d'en Montlleó és una de les eines adequades per a aconseguir-ho.

Després parlà Xavier Fort i Bufill, en representació de la Secció d'Activitats Artístiques i Literàries de la Generalitat, el qual, per una banda, qualificà el llibre de *modèlic*, i per l'altra, animà l'autor a prosseguir en l'obra començada, tot ampliant-la fins a desbordar els límits fixats en aquest recull. Àdhuc, fent aquests treballs extensius a altres camps i a altres comarques. Pel bé de Catalunya i de l'excursionisme.

Modest Montlleó agrai complagut les paraules dels oradors, i prometé d'acceptar el repte, en prosseguir tasca proposada.

David Aloy

EXPOSICIÓ-CENTENARI DE LA PROCLAMACIÓ DE LA VERGE DE MONTSERRAT, PATRONA DE CATALUNYA

En ocasió del Centenari de la Proclamació de la Verge de Montserrat, Patrona de Catalunya, el nostre consoci Josep Font i Solsona va obsequiar-nos amb una extraordinària exposició, el temari de la qual era Montserrat i la Mare de Déu, sota diferents vessants ja siguin històriques, literàries, religioses, de llegenda, etc. Un recull variat, il·lustratiu, i interessant de l'evolució que han sofert el temple i les rodalies.

Hi poguérem veure una col·lecció de gravats de les diferents ermites de la santa muntanya, segons eren l'any 1870, l'evolució de la reixa del presbiteri, amb dibuixos antics i els de la Lola Anglada. L'absis segons l'any 1876 i l'actual. Projectes de millorament del santuari a càrrec dels arquitectes Josep Puig i Cadafalch i Francesc Folguera. Estampes de la Verge, de gran volum, dels anys 1699 i 1791, aquesta acolorida a la trepa. Un retall de diari de l'any 1938, amb fotografies d'una sessió al temple montserratí del Parlament de la República. Fotografies del Cavall Bernat, una d'elles en assolir-ne el cim en solitari el conegut escalador Josep Costa, fa poc homenatjat a Aramunt. Pati d'entrada i la seva reforma. Façana principal i les seves alteracions. La Verge segons

dibuixos i fotografies, totalment vestida, costum que perdurà fins l'any 1939. Alguns goigs, auques, virolais, vinyetes. L'aeri, el cremallera, la mort de l'escolà segons una versió de Jacint Verdaguer, el Bisbetó, segons fotografies dels anys 1902 i 1942. Misteris de Goig, de Dolor i de Glòria. Diferents aspectes de la muntanya, mata-segells, propaganda, la visita de Frederic Mistral l'any 1868, etc.

A l'acte inaugural va assistir-hi el president de la Secció de Ciències i Arts, acompanyat d'alguns membres de la Secció i socis que volgueren ser presents en aquesta primícia montserratina. El senyor Garrut va felicitar el senyor Font i féu comentaris elogiosos de la mostra.

Cal dir també que de l'anunciada conferència sobre «Ocàs i renaixement de Montserrat», que havia de pronunciar al senyor Font, per una qüestió d'horari solament es projectà la col·lecció de diapositives procedents de l'arxiu de l'entitat referents a Montserrat, que va comentar amb tota mena de detalls.

Amb aquesta commemoració, el Centre ha demostrat, una vegada més, estar amatent a totes aquelles manifestacions culturals catalanes que evoquen un esperit acurat i que ennobleix el patrimoni d'afecte tradicional del nostre país.

L'exposició va restar oberta del dia primer d'octubre fins al dia 15 del mateix mes.

M. M.

LES JORNADES DEL «RETROBAMENT CATALÀ»

L'objecte d'aquest retrobament era refermar la unió dels catalans d'un vessant i l'altre del Pirineu. Per això, els actes programats van tenir lloc, quasi tots, en el castell de Bellaguarda de la vila del Portús, a la mateixa ratlla de la frontera política (Pirineu oriental).

L'ànima de l'organització

RETROBAMENT CATALÀ

PORTÚS, 1980

fou el Director de la Casa Pairal «El Castellet» i soci del Centre, l'amic Josep Deloncle, junt amb la col·laboració dels ajuntaments del Portús, la Jonquera, Girona i Perpinyà.

El actes dels dies 13 i 14 de setembre foren diversos, des de culturals a folklòrics i esportius. El Centre col·laborà en l'aspecte cultural amb exposició de l'obra excursionista «Pirineu Oriental», moderna guia de muntanya de la Catalunya Nord, que fou exposada pels mateixos autors, els quals assistiren al Retrobament en representació del Centre.

A més d'una exposició de llibres dedicats a l'ensenyament en català, cal esmentar dues exposicions més: una sobre artesanía del passat i una altra fotogràfica.

Altres actes celebrats foren un foc de camp amb actuació de diversos cantants, una cercavila, sardanes i ballets populars queicoloriren per unes hores aquella bonica contrada, al peu de les Alberes.

David Aloy

ADÉU HONORABLE «GERMA» GASSOL!

El diumenge, dia 21 de setembre, va tenir lloc a la Selva del Camp, on havia nascut feia vuitanta-set anys, l'enterrament del poeta Ventura Gassol, ex Conseller de Cultura de la Generalitat de Catalunya. Assistiren a l'acte del comiat definitiu el nostre Vice-president, senyor Hilari Sanz, acompanyat dels consocis senyors Ramon

Pujol, Josep Iglésies i aquest cronista.

Els nostres representants dipositaren un ramell de roses roges prop del cadafalc i conversaren amb els familiars, senyor Francesc Pujol i muller i senyor Xavier Fort, que precisament no fa gaires dies va assistir a Ulldemolins a la inauguració d'una làpida en honor del poeta del Montsant, Ventura Gassol, últim acte que Catalunya va poder tributar-li.

Fou moment per recordar l'última vegada que el poeta va ser al Centre (6 de maig del 1978) amb motiu de l'edició d'un tríptic de goigs originals del poeta, bellament il·lustrats pel nostre consoci desaparegut Antoni Gelabert. També vàrem fer esment de dues visites com a Conseller de Cultura, els anys 1932 i 1934, per a presidir els actes de la nostre Festa Patronal de Sant Jordi.

Després de la Missa funeral que oficià el rector de la localitat, acompanyat entre altres del nostre consoci Mn. Albert, fou conduït el fèretre al cementiri, i allí abans de rebre cristiana sepultura, el President de la Generalitat de Catalunya, senyor Jordi Pujol, pronuncià unes sentides paraules encoratjant els assistents a estimar Catalunya amb la intensitat que ell ens ho havia demostrat. La Coral de la Selva, «Schola Cantorum» interpretà «La cançó de la barca», de la qual és autor el propi poeta Ventura Gassol.

*Catalunya, pàtria nostra,
vola com una nau.*

*Tens el cel que et fa de
[sostre
massa ample per ser
[esclau.*

Ventura Gassol, després de llarga vida activa i sense desviacions, poètica i política, defensor dels nostres drets més representatius, la llengua i la nacionalitat, ens ha deixat orfes de la seva presència física però ens ha deixat també el bagatge cultural i patriòtic que ens faria falta

per a seguir les seves petjades amb reverent devoció.

Continuarem esventant les cendres que puguin destorbar el nostre redreçament i procurarem entre tots endegar una pàtria de manera que ningú no pugui gosar a enterrar-la.
M. M.

ECOLOGIA

NOTICIARI. ELS AIGUAMOLLS DE L'EMPORDÀ, NOVAMENT AMENÇATS

El propassat mes de juliol el Contenciós Administratiu va dictar sentència favorable a l'empresa Port Llevant, S. A., sobre el recurs d'alçada que aquesta havia presentat contra la paralització de les obres d'infraestructura de la urbanització marina que pretenen construir en els terrenys dels aiguamolls empordanesos. La direcció del Patrimoni Artístic, Paisatges Pintorescos, Arxius i Museus del Ministeri de Cultura, l'estiu passat va ordenar la paralització de les esmentades obres, recolzant-se en la manca d'informació prèvia que els organitzadors venien obligats a proporcionar a aquell servei. Aquesta mesura, el Ministeri de Cultura l'havia adoptada a instàncies de diverses entitats ecologistes, conservacionistes i cíviques del nostre País, atès que els aiguamolls empordanesos estan classificats com a paisatge pintoresc. Però vet aquí que el recurs interposat per Port Llevant contra l'ordre ministerial ha estat considerat pel Contenciós Administratiu i, durant el mes de setembre, es va fer pública aquesta sentència, la qual cosa obliga la Direcció General del Ministeri de Cultura a alçar la prohibició d'obres en un termini màxim de dos mesos a partir de la promulgació de la sentència.

Actualment, un advocat de l'Estat que pertany al Ministeri de Cultura, ha realitzat una apel·lació

davant el Tribunal Suprem contra la sentència favorable a Port Llevant del Contenciós Administratiu. DE-PA-NA i altres entitats estan cercant la col·laboració de la Generalitat per tal que el nostre govern autònom es presenti com a entitat coadjuvant de l'Administració Central i recolzi l'apel·lació feta al Tribunal Suprem.

NOUS VIALS IMPROCEDENTS EN EL NOSTRE PIRINEU

El C.E.C. i DE.PA.NA. estan fent intenses gestions prop de la Delegació d'Urbanisme i Obres Públiques de la Generalitat a Lleida per tal d'aturar la construcció d'un vial de muntanya que, sortint de Graus o Cuanca, s'enfilaria per la Vall de Noarre fins a cotes que només podien ser assolides a peu o amb cavalleria. La justificació d'aquesta obra, segons els seus promotors, és produïda per la necessitat de l'explotació fusterera de la zona, justificació que cap de les dues entitats, prèviament escoltada l'opinió d'alguns propietaris d'aquelles terres i d'altres persones vinculades en l'afer, no troben encertada.

DEMOSTRACIÓ DE SENY PER PART DE L'AJUNTAMENT D'ARTESA DE SEGRE

Fa uns dies que els mitjans d'informació varen donar la notícia que l'Ajuntament d'Artesa de Segre havia denegat novament el permís d'implantació d'una indústria dins el terme municipal d'Artesa. L'esmentada indústria fa quasi 3 anys que intenta instal·lar-se allà, però tant aleshores com ara l'Ajuntament no ha donat la conformitat al projecte, al·legant la manca de condicions que reuneix aquesta indústria, en primer lloc perquè no és a la distància necessària del nucli urbà; en segon lloc perquè l'edifici, per la seva

antiguitat i estat de conservació, no reuneix les condicions de seguretat desitjables; en tercer lloc perquè els materials utilitzats en el procés de fabricació dels colorants que fabrica aquesta empresa són altament contaminants, tant a nivell atmosfèric com aquífer, el canal d'Urgell passa a molts pocs metres de la fàbrica.

Cal remarcar que recentment aquesta indústria havia obtingut, inexplicablement, informació favorable de l'oficina de la Generalitat d'Indústries Perilloses i Molestes. Malgrat tot, l'Ajuntament ha continuat amb la seva postura anteposant la seguretat ambiental i ciutadana als interessos particulars.

ESTUDIS SOBRE LA CONTAMINACIÓ MARINA DEL NOSTRE LITORAL

Actualment, un equip de membres de DE.PA.NA. està realitzant una tasca de recerca al llarg del litoral català; de moment l'esmentat treball consisteix prendre unes dades estadístiques de la infraestructura que cada localitat costanera té de la seva xarxa de clavegueres, llençament de residus industrials, etc., al mar. A més a més s'han pres una sèrie de constants de les aigües pròximes a la costa des del Port de la Selva fins a Mataró i s'ha establert contacte amb diferents Ajuntaments, per tal de programar unes converses d'informació i divulgació del problema de la contaminació marina al nostre País.

BIBLIOGRAFIA

L'EUCALIPTUS

Actes de les jornades de treball celebrades a Huelva, Nov. 78.
Ed. Partit Socialista Obrer Espanyol amb el patrocini del Col·legi d'Arquitectes i les Conselleries del Medi Ambient, Treball i Ordenació

del Territori de la Junta d'Andalusia.

Resum de les diferents intervencions portades a cap durant les jornades de treball sobre l'eucaliptus. S'explica la seva explotació, les repercussions sobre la fauna autòctona, el seu impacte ecològic, l'anàlisi socio-econòmica, etc. Tot això des d'un punt de vista científic i popular.

«MEDIO AMBIENTE Y SOCIEDAD»

Col·lecció «Temas actuales». Editorial Ayuso.
Juan Maestre Alfonso.

La conservació del medi ambient és, avui dia, un dels problemes més difícils que ha de solucionar la nostra societat. L'existència d'aquesta problemàtica és el producte d'una llarga sèrie de condicionaments lligats a la civilització industrial, que s'ha pres com a guany de la Humanitat. Aquest llibre recull tota aquesta preocupació des del punt de vista de la perspectiva sociològica.

«CONTROL DE LA POLUCIÓN Y DESCENTRALIZACIÓN. LAS EMPRESAS DE LA TORDERA»

Servicio de Estudios del Banco Urquijo. Ed. Moneda y Crédito.
Dr. Josep C. Verges.

Es pretén analitzar els problemes econòmics i ecològics del control de la pol·lució i s'investiga a fons les condicions reals i les possibilitats de salvaguarda dels nostres rius. Per això s'ha seleccionat la Tordera, riu que suporta una industrialització desenvolupada però encara no irremeiablement degradada. El nucli de treball el constitueixen els resultats d'una enquesta entre els empresaris usuaris del riu.

«EL CINTURÓ VERD DE SEGOVIA»

Arbres per a una ciutat. Impremta El Adelantado. Segòvia.

Història de l'arbrat de la ciutat i província de Segòvia.

L'autor esmenta jardins, parcs, alberedes, etc., descriu les coníferes frondoses, arbustives i trepadores i dona claus per a la seva identificació.

«EL PATRIMONI NATURAL D'ANDORRA»

Els sistemes naturals andorrans i llur utilització. Ketres Editora. Barcelona, 1979.

Treball exhaustiu sobre la geologia, flora i fauna d'Andorra en el qual, a més, es tracta de l'ús i gestió del territori i dels seus recursos naturals. En un annex s'inclou cartografia UTM a escala 1:50.000. El llibre és realitzat per un equip interdisciplinari de 40 autors, dirigit per Ramon Folch i Guillén.

MISCEL·LÀNIA TORRELL DE REUS

(Salvador Torrell i Eulàlia). Patrocinat per la Fundació d'Història i Art de Belfort. Santes Creus, 1979. Sèria A. Publicació n.º 7. Editor: Altés, S. L. Barcelona.

El dia 13 de febrer de 1980 va tenir lloc, a la Sala d'Actes de la nostra entitat, una vetllada literària, destinada a presentar la «Miscel·lània Torrell de Reus» a càrrec dels senyors Manuel Aragonès, de la Fundació Roger de Belfort; Modest Montlleó, Bibliotecari de l'entitat; Josep Iglésies, acadèmic i consoci; Josep M.ª Valls, President dels Amics dels Goigs de Barcelona i Lluís Puntís, President de la nostra entitat.

Tots els parlaments varen enaltir la figura intel·lectual del conegut escriptor i editor reusenc, que aquest any complia al mateix temps vuitanta anys, dels quals més de seixanta han estat esmerçats per aixecar el nivell cultural del nostre poble. En el seu dia es féu ressò d'aquesta profitosa vetllada la premsa local, Radio 4, revista Vèrtex i els mitjans de comunicació de Reus.

Fou el coordinador d'aquesta obra el nostre

consoci Josep Iglésies i hi col·laboraren els següents escriptors: Roger de Belfort, *Esquema biogràfic*; Josep Iglésies, *L'etapa reusenca de Torrell i Eulàlia*; Antoni Correig, *La poesia de Torrell i Eulàlia*; Xavier Amorós, *Notes incompletes sobre Salvador Torrell*; Modest Montlleó, *Ressò d'una amistat plaent*, Mn. Camil Geis, *De l'arca surt Torrell de Reus*; Osvald Cardona, *Col·laboració i records*, Mn. Climent Forner, *Goigs i penes de l'amic*; Carles Babot, *Torrell de Reus i els «Goigs»*; Guerau Mutgé, *Torrell de Reus, antologista*; Octavi Saltor, *Torrell de Reus, cor net i obra ben feta*; Josep Esplugas, *El bosc de la Baltesana*; Antoni Gelabert, *El «nostre» Torrell*; Josep M.ª Altés, *En Salvador Torrell i la Impremta Altés*; Manuel Aragonès, *Torrell de Reus o la fidelitat*.

Acaba el llibre amb una relació de totes les obres que ha editat Torrell de Reus al llarg dels anys, una taula de les seves obres originals i una ressenya de les trenta-sis il·lustracions, algunes amb la signatura de Joan Duch, Antoni Gelabert, Ramon Ferran i L. Pinet.

La nostra entitat va acollir amb molt d'afecte la iniciativa i la va portar a terme amb satisfacció. L'editor Torrell de Reus ha procurat sempre que a la nostra Biblioteca no faltessin les seves edicions, ha demostrat tot temps la seva estima i voldríem amb aquesta presentació fer-lo conèixer a aquells socis que en tinguin pocs antecedents. Recomanem la lectura d'aquesta obra col·lectiva, on queda àmpliament demostrada la forta personalitat d'aquest reusenc de soca-rel. Conèixer un home del carisme de Salvador Torrell és sempre plaent, i conèixer la seva obra és comprovar quant ha treballat per Catalunya. Cal sentir-nos cofois de tenir encara entre nosaltres unes persones que esmercen les hores del dia en profit de la cultura catalana.

SANTA EULALIA

AVUI COM AHIR...

SANTA
EULALIA
ESPORTS

**SEMPRE A L'AVANTGUARDA DE LES DARRERES
NOVETATS de MATERIALS per a L'ESQUI DE NEU
PASSEIG de GRACIA, 93 - TEL. 215 06 74 - BARCELONA-8**

Els nostres trekkings

Per a molts, el «trekking» correspon a un gust pel turisme actiu i esportiu, a un desig cada cop més gran d'expansió, d'autèntic retrobament amb la natura, a un estil de vida més simple. Aquest tipus de viatge vol ser un descobriment profund d'un país en tots els seus diferents aspectes; història, poblacions, costums, gents, muntanyes, flora, fauna, etc.

Els nostres trekkings no requereixen un alt nivell tècnic. Estan dirigits principalment a muntanyencs i a persones que sense experiència a muntanya mantinguin una bona condició física.

Per altre part, en aquests viatges les condicions d'aïllament i en moltes oportunitats de clima rigurós, fan que només s'hi pugui participar amb un equipament adient i amb un veritable esperit d'aventura.

PROGRAMA 1981

Escriure a:

TREKKING

Gran Via, n.º 1.075, 7.º, 1.ª
BARCELONA-20

Tot el que vols saber sobre l'esquí

Un complet manual patrocinat per la Federació Internacional d'Esquí, la Federación Española de Deportes de Invierno i la Federació Alemanya d'Esquí. Publicat en 8 països. Amb 208 fotografies en color i blanc i negre, 130 dibuixos en color i 32 sèries de figures. Un gran llibre per els amants de l'esport blanc.

EDITORIAL PLANETA

**No us
n'estranyeu!
Encara
no ha
visitat
Mañanes**

Mañanes es preocupa
per tothom qui vol practicar un esport.
Li aconsella l'equip complet
més adient entre tota una gamma variada de les millors marques.

Recordeu només a... C/. Canuda, 26 - Telèfons 318 45 00 - 318 44 34

Més d'una vegada us deuen haver parlat de
l'Agrupació Mútua del Comerç i de la Indústria i de la
seva originalitat.

No és perquè sí.

Recordeu que l'**Agrupació** és una Entitat que **només**
pertany als socis i de la qual **només** els socis es
beneficien.

I que us ofereix unes prestacions econòmiques tan
importantes com matisades, en cas de

Malaltia
Invalidesa
Defunció
Orfenesa
Cirurgia
Cirurgia infantil

Tothom, homes i dones, des dels 16 anys complerts als
40 per complir, podeu formar part d'aquesta gran tas-
ca col·lectiva.

AGRUPACIÓ MÚTUA

DEL COMERÇ I DE LA INDÚSTRIA

Informe-vos-en: algun familiar o amic deu ser un dels 215.000
socis o sòcies que constitueixen l'Agrupació Mútua, i us en parlarà.

Si voleu, telefoneu al 318 18 00 ó al 318 40 50 de Barcelona,
o visiteu, l'estatge social a la Granvia 621, de les 8 a les 14 hores.

BERISTAIN S.A.

El primer comerç especialitzat en articles d'esport, armeria i pesca

BARCELONA ●

Fernando, 1 i 3 (cantonada a les Rambles)
Passeig de Gràcia, 94 (junt a La Pedrera)
Plaça Virrei Amat, 3 (Guinardó-Horta)
Creu Coberta, 31 (Hostafrancs)
Avda. de la Llum, 54-56-58 (Sota Plaça Catalunya)

BERISTAIN S.A.

TARRAGONA ●

Conde de Rius, 3

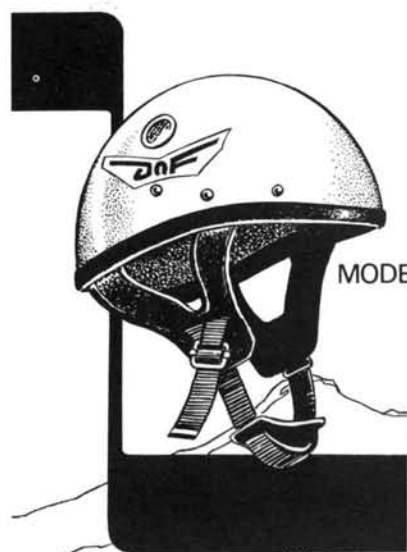
MODEL KARST
IL·LUMINACIÓ COMBINADA
ELECTRICA I DE GAS
ACETIL·LÉ

CASC PROTECTOR

duraleu-forte

FABRICAT PER MANUFACTURES PLASTIQUES ALEU * BARCELONA

MODEL HIMALAIA 78

CASC PROTECTOR

duraleu-forte

FABRICAT PER MANUFACTURES PLASTIQUES ALEU * BARCELONA

FREE

CLIMBING!

Bota especial per a ascensions en roca d'extrema dificultat en calcari, conglomerat i granit, amb la qual se superen els límits més alts en escalada lliure.

Sola llisa de goma especial d'excel·lent adherència i flexió.

Tira empelfada per a protegir i reforçar el taló.

Reforç de goma per a afavorir el treball en puntera.

Peça fabricada de lona i pell empelfada suau, per a donar més flexió i lleugeresa al conjunt.

Banda de goma de gran flexibilitat i resistència a l'abradió, per a facilitar encastaments sense pèrdua d'adherència.

Cercle protector del turmell.

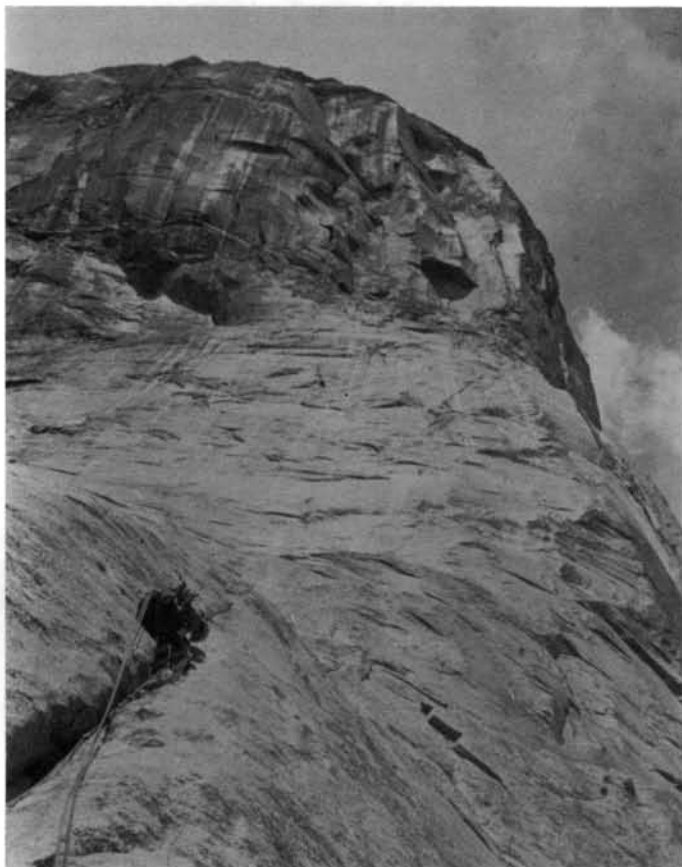
Ligada molt baixa i amb cordó elàstic, que permet l'adaptació de diferents doblàries de mitges.

El tall i curvatura original de la sola, amb gran aixecament de puntera, faciliten la perfecta visió en la utilització d'arrapaments mínims i permeten una adherència extraordinària.

Mida americana	6	6 1/2	7	7 1/2	8	8 1/2	9	9 1/2	10	10 1/2	11	11 1/2	12
Mida espanyola	37 1/2	38	38 3/4	39 1/2	40	40 1/2	41 1/4	42	42 1/2	43 1/4	44	44 1/2	45

SUPER GAT «EL CAPITAN»

«THE NOSE» al CAPITAN - YOSEMITE VALLEY
1.ª Ascensió Espanyola - Maig del 1978
M. A. GALLEGO «EL MURCIANO» - J. LÓPEZ

Aquest model ha estat
realitzat amb l'assessorament
tècnic de

MIGUEL ÁNGEL GALLEGO
«EL MURCIANO»

BOREAL - Apartat 202 - VILLENA (ALACANT)
Prego en trametin el CATELEG BOREAL - 1980-81.
Nom:
Adreça:
Ciutat:

*a On hi ha més
Quantitat de
Qualitat*

fundat l'any 1908

Plaça Universitat, 7 - Telf. 317.91.86

P Parking Plaça Castilla

Portal de l'Àngel, 32-34 - Tels. 317.91.86 - 317.91.90

P Parking SABA - Plaça Catalunya

BARCELONA

BARCELONA:
Entença, 24 - Tel. 325 04 45 - 325 06 86 (Central)
Major de Gràcia, 48 - Tel. 218 79 40
SANTA MARIA DE BARBARÀ:
Avda. de Burgos, 24 - Tel. 718 21 60 (Ciutat Badia)
SANT BOI DE LLOBREGAT:
Jaume I, 34 - Tel. 661 11 91
MANRESA:
Sant Josep, 7 - Tel. 873 97 49 - 873 25 48
IGUALADA:
Sant Miquel, 27 - Tel. 804 39 00

Tràdom

IBERICA CONFORT, S. A.

TV. Color, vídeo,
"electromenage",
imatge, so, hi-fi.

OFERTES TRÀDOM - PRIMAVERA 1981

TV. COLOR - VÍDEO

VIDEOCASSETTE ITACHI - Sistema VHS.

Preu al comptat: 99.500,- Ptes.

SO - HI-FI

RACK PHILIPS compost per: Amplificador Philips 20 20 W. Sintonitzador Philips 6 presintonies. Platina cassette Philips 2532. Plat Philips 667. Caixes Philips 2 vies. Moble Rack Philips.

Preu al comptat: 69.950,- Ptes.

COMPACTE DUAL - 3000 compost per:

Amplificador. Sintonitzador AM-FM estèreo. Cassette estèreo. Giradiscos i 2 caixes acústiques.

Preu al comptat: 30.500,- Ptes.

"ELECTROMENAGE"

RENTAIXELLES IMPORTACIÓ

12 serveis, cuba acer inoxidable

Preu al comptat: 29.950,- Ptes.

COMBINAT frigorífic congelador 1 motor

Preu al comptat: 49.700,- Ptes.

COMBINAT, frigorífic congelador 2 motors

Preu al comptat: 59.950,- Ptes.

FRIGORÍFIC, 2 portes, congelador acer inoxidable

Preu al comptat: 29.950,- Ptes.

FRIGORÍFIC, 1 porta, 330 l., evaporació automàtica

Preu al comptat: 23.950,- Ptes.

CONGELADOR ARCON, 350 l., interior acer inoxidable

Preu al comptat: 32.600,- Ptes.

CUINA "ARTHUR MARTIN" Mixta mod. 595.25

Preu al comptat: 48.750,- Ptes.

LOT "A"

Cuina 3 focs, forn i grill. Rentadora 3 tomes, 18 programes, selector de temperatura. Rentaixelles acer inoxidable.

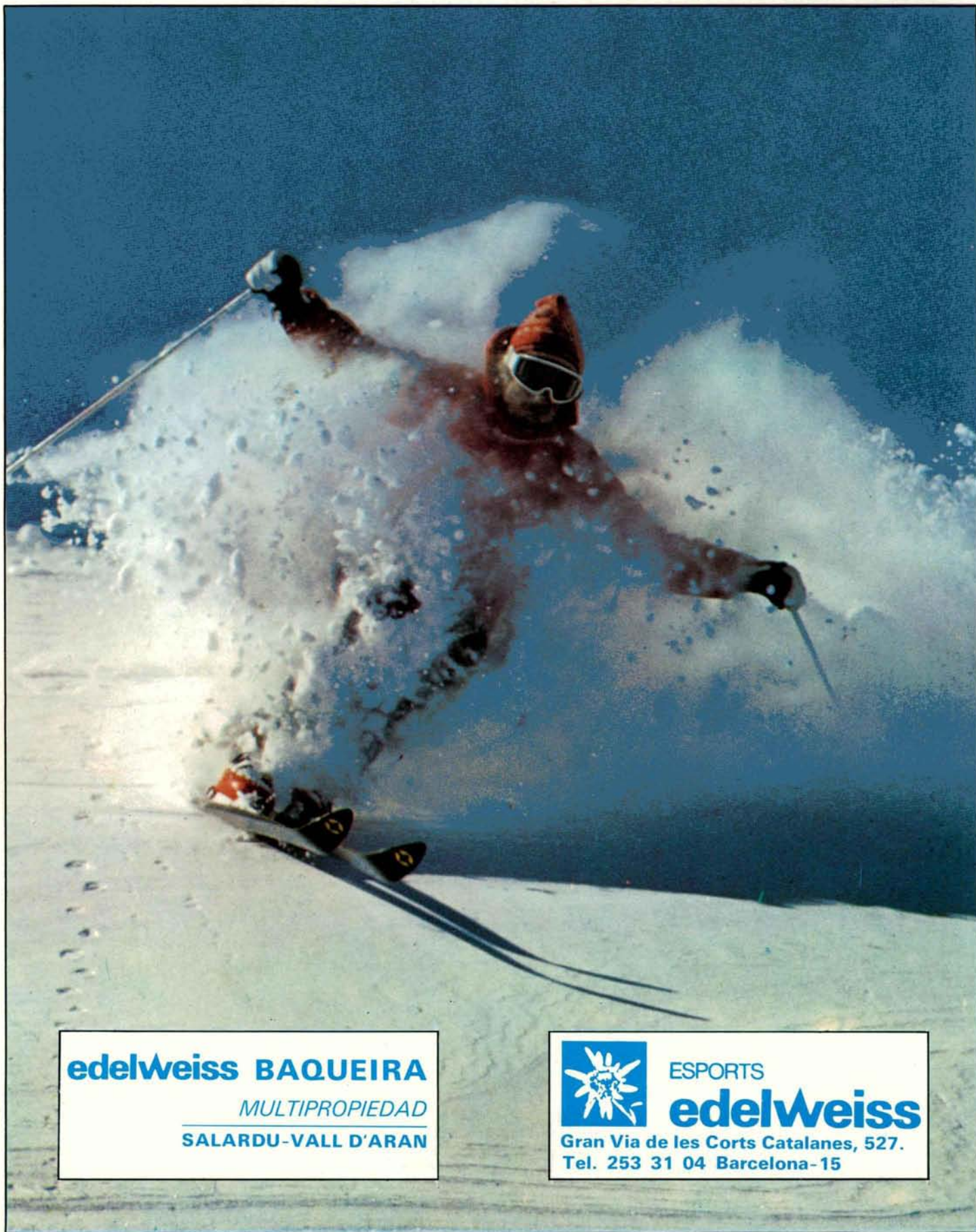
Preu al comptat: 67.750,- Ptes.

LOT "B"

Cuina 3 focs, forn i grill. Rentadora 3 tomes, 12 programes. Frigorífic 330 l., evaporació automàtica.

Preu al comptat: 56.300,- Ptes.

AMB LA PRESENTACIÓ DEL CARNET- REBUT, PREUS I CONDICIONS ESPECIALS PER ELS SOCIS DEL CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA - CLUB ALPÍ CATALÀ

edelweiss BAQUEIRA

MULTIPROPIEDAD

SALARDU-VALL D'ARAN

ESPORTS

edelweiss

Gran Via de les Corts Catalanes, 527.
Tel. 253 31 04 Barcelona-15

DARRERA NOVETAT, en la col·lecció de

Guies del CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA

Club Alpí Català

PALLARS-ALT URGELL

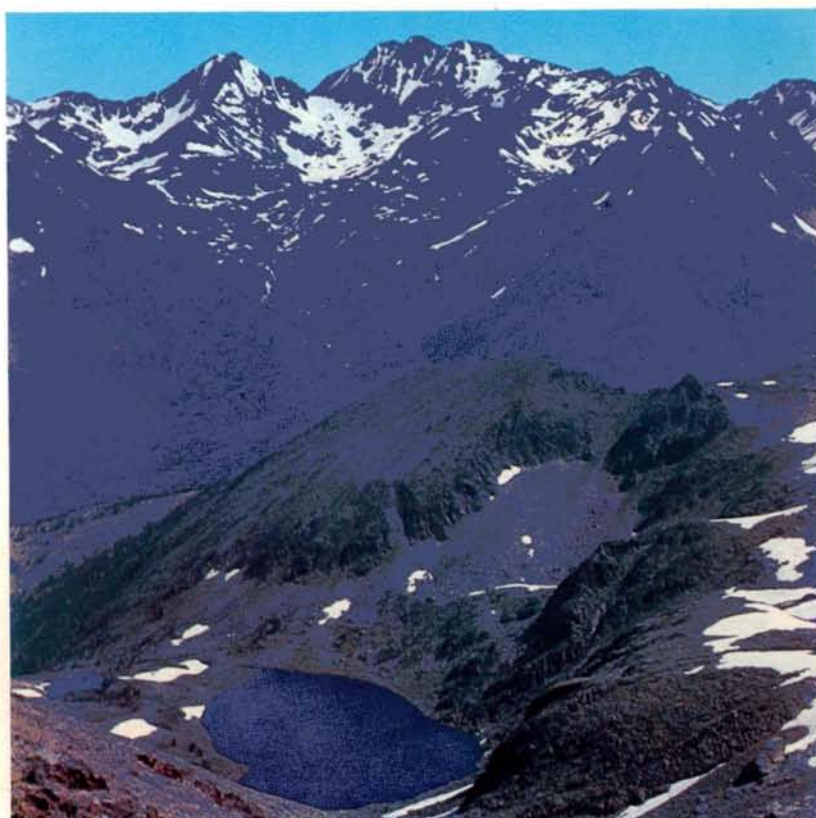
Ambit de la guia i mapes parcials

- 1 Conflent-Salòria
- 2 Sant Joan de l'Erm
- 3 Màniga-Santa Magdalena
- 4 Glorieta-Burg-Juberri
- 5 Ribera de Cardós-Esterri de Cardós
- 6 Campirme-Mascalida
- 7 Montarenyo-Becero-Sellente
- 8 Monteixo-Norís
- 9 Circ de Baiau
- 10 Baborte-pica d'Estats-Sotllo
- 11 Pica d'Estats-Canalbona
- 12 Vall de l'Artiga (l'Artigue)
- 13 Pica d'Estats-Canalbona-pica Roja
- 14 Sotllo
- 15 Certascan-Romero-Broate
- 16 Mont-roig-Gallina-Ventolau
- 17 Noarre-Roia de Mollàs-Mariola
- 18 Noarre-Flamisella-Certascan

Profusament il·lustrada amb 42 dibuixos i esquemes, 1 mapa general, 18 mapes parcials, 2 croquis de situació, 8 fotos en color i 8 en blanc i negre.

De venda en les principals llibreries i en la Secretaria del Centre*.

* Tots els socis que estiguin interessats a adquirir-la, cal que presentin a Secretaria el carnet-rebut, per a gaudir dels avantatges en el seu preu de venda.

CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA
CLUB ALPÍ CATALÀ

PALLARS-ALT URGELL

De la Noguera Pallaresa al Segre

PICA D'ESTATS-SOTLLO-MONT ROIG-MONTEIXO-SALÒRIA
ORRI-SANTA MAGDALENA-SANT JOAN DE L'ERM

Agustí Jolis i M. Antònia Simó de Jolis

Editada per: EDITORIAL MONTBLANC-MARTIN

ALTRES GUIES DEL PIRINEU

- A – Midi d'Ossau - Balaitus*
- B – Vignemale - Monte Perdido
- C – Posets - Maladeta
- D – Pallars - Aran
- E – Pallars - Alt Urgell

* En preparació

- F – Alt Berguèda i Cardener
- F-1 – Pedraforca
- G – Cerdanya
- H – Pirineu Oriental
- I – Travessia del Pirineu**

** Inminent aparició